

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาหลักสูตรวิชากีฬาเพื่อการพัฒนาสุขภาพ เรื่องฟุตบอล สำหรับนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 รูปแบบของหลักสูตร
 - 1.5 ลักษณะของหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
 - 2.2 การพัฒนาหลักสูตรในแต่ละระดับ
 - 2.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
3. การประเมินหลักสูตร
 - 3.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 3.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 3.3 แนวทางการประเมินหลักสูตร
 - 3.4 ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร
 - 3.5 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร
 - 3.6 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร
4. การวัดผลและประเมินผลทางพลศึกษา
5. หลักสูตรสถานศึกษา
6. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)
7. กีฬาฟุตบอล
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เบื้องต้นของหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “CURRICULUM” ซึ่งมาจากคำในภาษาละตินว่า “CURRERE” แปลว่า “ทางวิ่ง” หรือ “ลูที่นักวิ่ง วิ่งเข้าสู่เส้นชัย” ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในทัศนะที่แตกต่างกัน ดังนี้

Beane & others (1986, pp. 34-35) ความหมายของหลักสูตรไว้โดยใช้เกณฑ์ความเป็นรูปธรรม (concrete) ไปสู่นามธรรม (abstract) และจากการยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (School-centered) ไปสู่การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (a learner-centered) โดยได้อธิบายความหมายของหลักสูตรดังนี้

หลักสูตร คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการศึกษา (curriculum as product)

หลักสูตร คือ โครงการหรือแผนการในการจัดการศึกษา (curriculum as program)

หลักสูตร คือ การเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีความหมาย (curriculum as intended learning)

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ของผู้เรียน (curriculum as experience of the learner)

Oliva (1992, pp. 8-9) ให้นิยามความหมายของหลักสูตร โดยแบ่งเป็น

การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ (Purpose) หลักสูตร จึงมีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนควรจะเป็นอย่างไรหรือมีลักษณะอย่างไร หลักสูตรแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการ ที่นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เช่น หลักสูตร คือ การถ่ายทอด มรดกทางวัฒนธรรม หลักสูตร คือ การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน เป็นต้น

การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) นิยามหลักสูตรในลักษณะนี้ เป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตร ซึ่งแล้วแต่ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปสังคม เป็นต้น

การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการให้นิยามหลักสูตร ในเชิงวิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือเทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการแก้ปัญหา หลักสูตร คือ การทำงานกลุ่ม หลักสูตร คือ การเรียนรู้รายบุคคล หลักสูตร คือ โครงการหรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

Saylor, Alexander and Lewis (198, p. 8) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนการสอนที่จัดโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่บุคคลที่ได้รับการศึกษา

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 14) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผน
ข้อกำหนดอันประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรมและวัสดุต่างๆ ในการจัดการ
เรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้เอาก็คบบุคคลไปสู่
ศักยภาพสูงสุดของตนเอง

ชมพันธุ์ ฤกษ์ ฤกษ์ ฤกษ์ (2540, หน้า 3-5) อธิบายความหมายของหลักสูตรว่า มี
ความแตกต่างกัน ไปตั้งแต่ความหมายที่แคบสุดจนถึงกว้างสุด ซึ่งสามารถจำแนกความคิดเห็นของ
นักการศึกษาที่ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียน นักการศึกษาที่มีความคิดเห็นว่า
หลักสูตร หมายถึง แผนประสบการณ์การเรียนนั้น มองหลักสูตรที่เป็นเอกสารหรือโครงการของ
การศึกษาที่สถาบันการศึกษาไว้วางแผนไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนหรือโครงการที่กำหนด
ไว้ หลักสูตรตามความหมายนี้ หมายถึง แผนการเรียนหรือรายวิชาต่างๆ ที่กำหนดให้เรียน
รวมทั้งเนื้อหาวิชาของรายวิชาต่างๆ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งได้กำหนด
ไว้ในแผนความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มนี้ ไม่รวมถึงการนำหลักสูตรไปใช้หรือการเรียนการ
สอนที่ปฏิบัติจริง

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนของผู้เรียนที่สถาบันการศึกษาจัดให้แก่
ผู้เรียนประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล

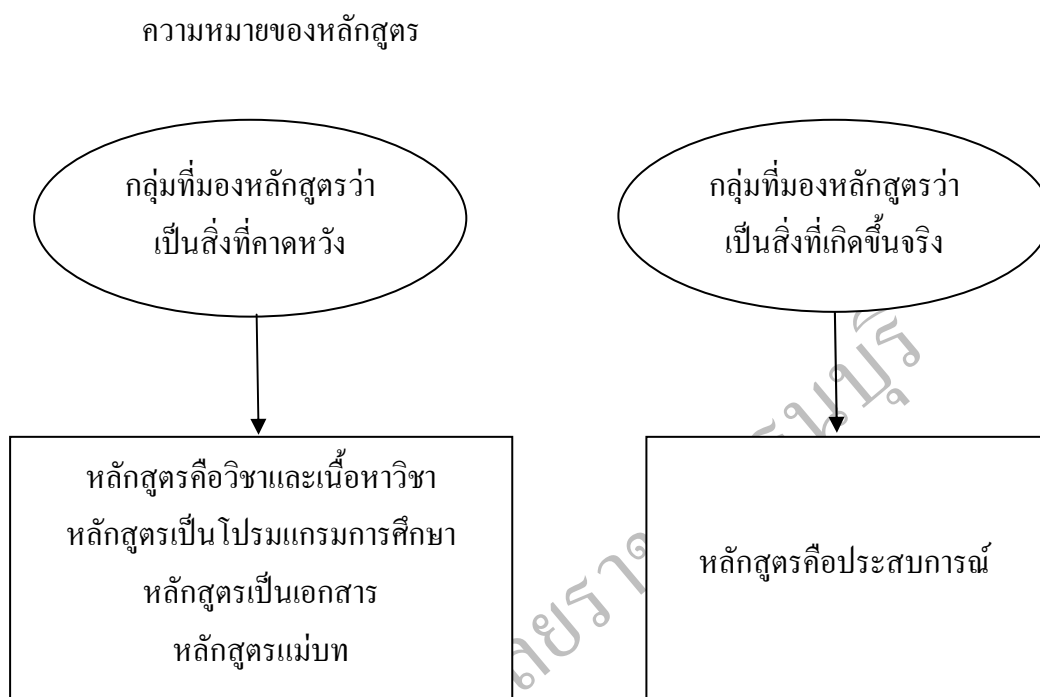
ไตรรัตน์ กาญญาโรจน์พันธ์ (2541, หน้า 24) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวล
ประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดขึ้นให้กับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นทำให้ผู้เรียนเกิด
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามที่สถานศึกษาและตนเอง
ต้องการ โดยมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และตามความต้องการของสังคมปัจจุบัน

นิรันดร์ วัชโรดม (2544, หน้า 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชา
ประสบการณ์ กิจกรรมและการสอนของครูที่มีต่อนักเรียน เป็นกระบวนการ โดยการส่งวัตถุดิบเข้า
ไปสู่กระบวนการแล้วจึงได้ผลผลิตที่สมบูรณ์

รุจิรี ภู่อาระ (2545, หน้า 1) อธิบายความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนการ
เรียน ประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา รวมถึงแบบของ
การเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลของการเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 7) หลักสูตร (Curriculum) มีความหมายได้หลาย
อย่าง เมื่อศึกษาความหมายของหลักสูตรตามนิยามที่มีผู้ให้ไว้ สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 3 กลุ่ม
คือ กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง (Intended) กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
(Actual ized) และกลุ่มที่มองหลักสูตรครอบคลุมทั้งสองกลุ่มที่กล่าวมา กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็น

สิ่งที่คาดหวังได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายว่าหลักสูตรคือ วิชาและเนื้อหาวิชา หลักสูตรเป็นโปรแกรม การศึกษา หลักสูตรเป็นเอกสาร และที่หมายถึงหลักสูตรเป็นแม่บท ส่วนกลุ่มที่มองหลักสูตรว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ขอบเขตความหมายของหลักสูตร

สุมิตร คุณากร (2523, หน้า 2-3) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 ระดับได้แก่ หลักสูตร หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาของชาติเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะตามที่สังคมประเทศชาติต้องการ ซึ่งเป็นไปตามปรัชญา ค่านิยมของคนในชาติ และนโยบายของประเทศ และหลักสูตร หมายถึง แนวทางของโรงเรียนที่จะจัดการศึกษาและบริหาร การศึกษาเพื่อความเจริญงอกงามของนักเรียนทุกด้าน

สิริพร บุญญานันต์ (2529, หน้า 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมด ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้หลักสูตรจึงหมายถึง ทั้งที่เป็นกำหนดการสอนและส่วนที่เป็น กระบวนการ ทั้งปวงเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามข้อกำหนดนั้น

ศุภพงษ์ ปิ่นเวหา (2533, หน้า 7) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง กระบวนการวิชาที่ ประมวลรายวิชา โครงการและประสบการณ์ที่จัดขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างดีตามที่แผนการศึกษากำหนดไว้

จากความหมายและความสำคัญของหลักสูตรตามแนวคิดของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่าหลักสูตร หมายถึง แผน โครงการที่ประมวลซึ่งความรู้และประสบการณ์โดยจัดทำขึ้นเพื่อกำหนดการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วย จุดประสงค์ของหลักสูตร หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา โครงสร้าง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ความสำคัญของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 9) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้แนวทางของครูในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามอุดมคติและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537, หน้า 46-47) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในระดับและประเภทต่างๆ ซึ่งหลักสูตรจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของหลักสูตรอาจสรุปได้ดังนี้

(1) หลักสูตรเป็นแบบแผนและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย

(2) หลักสูตรเป็นหลักและแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการและการบริหารการศึกษาระบบและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของหลักสูตร

(3) หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

(4) ระบบหลักสูตรจะกำหนด ความมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหา แนวทางการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของครู และผู้บริหาร

(5) หลักสูตรจะเป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพ และสอดคล้อง กับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ

วิรัตน์ บัวขาว (2541, หน้า 8) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

(1) หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา ที่ถือเป็นแม่บทของการจัดการ เรียนการสอนให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

(2) หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่ต้องอำนวยการ ควบคุม ดูแล ติดตามและประเมินผล

(3) หลักสูตรเป็นแนวทางปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในด้านการ วิเคราะห์หลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การจัดทำแผนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

(4) หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมกับ ความต้องการของประเทศ

(5) หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการที่เป็นข้อกำหนด หรือบทบัญญัติเพื่อให้ สถานศึกษาได้ปฏิบัติตาม

(6) หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศ

ธีรยุทธ์ เสนิยวงศ์ ณ อยุธยา (2542, หน้า 204) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ

(1) หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรเป็น เสมือนเบ้าหลอมพลเมืองดีและมีคุณภาพ ประเทศจะเจริญได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีคุณภาพ ประชาชน จะมีลักษณะและคุณภาพอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการจัดหลักสูตรว่า ต้องการให้ผู้ที่ผ่าน หลักสูตรเป็นอย่างไร

(2) หลักสูตรเป็น โครงการและแนวทางในการให้การศึกษา

(3) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษาให้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาได้จัด การศึกษาให้เป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในการดำเนินการเรียนการสอน กล่าวคือ โรงเรียนจะต้องสอนให้ครบหรือจบหลักสูตรนั่นเอง

(4) หลักสูตรมีความสำคัญในระดับโรงเรียนในลักษณะที่ว่า หลักสูตรจะให้แนว ปฏิบัติแก่ครู เพราะหลักสูตร จะชี้นำครูให้รู้ว่า จะสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดพฤติกรรมอะไร

และหากจะสอนให้รู้และเกิดพฤติกรรมอย่างนั้น ครูจะต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์อะไรบ้างให้กับผู้เรียน

ซำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่า ควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีทักษะด้านใด และควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ เยาวชนรวมทั้งผู้เรียนทั้งหมด จะได้รับการศึกษาตามที่มีมุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้ว เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา และแต่ละระดับการศึกษา จะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน และถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 17) กล่าวสรุปถึงความสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้

- (1) หลักสูตรเป็นเหมือนเป้าหมายที่ชัดเจนให้มีความรู้
- (2) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
- (3) หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการจัดการศึกษา
- (4) ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
- (5) หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของสังคม และพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา
- (6) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง
- (7) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่าเนื้อหาวิชาอะไรบ้างจะช่วยเด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
- (8) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่าวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร
- (9) หลักสูตรยอมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร
- (10) หลักสูตรยอมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคมและบำเพ็ญให้ประโยชน์ต่อชุมชน และชาติบ้านเมือง

จากความสำคัญของหลักสูตรตามที่เสนอของนักการศึกษา สามารถนำมาวิเคราะห์ความสำคัญได้ดังนี้

การวิเคราะห์ความสำคัญของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา

ตารางที่ 2.1 การวิเคราะห์ความสำคัญของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษา

ที่	ความสำคัญของหลักสูตร	แนวคิดของนักการศึกษา						
		ธีรยุทธ์ เติมนิวัฒน์คุณอยุธยา	ดำรง บัวศรี (2542)	วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537)	วิรัตน์ บัวขาว (2541)	ตุนีย์ ฤกษ์พันธ์ (2546)	สันต์ ธรรมบำรุง (2527)	รวม
1	เป็นเครื่องมือควบคุมมาตรฐานการศึกษา	/	/	/	/	-	-	4
2	เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากร	/	-	/	/	/	-	4
3	เป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา	/	/	/	-	/	-	4
4	เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ	/	/	/	/	/	/	6
5	เป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศ	-	-	/	/	-	-	2
6	เป็นหลักและแนวทางปฏิบัติในการจัดและบริหารการศึกษา	/	-	/	/	/	/	5
7	เป็นตัวกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหา การวัดและประเมินผล	-	/	/	/	/	/	5

จากความสำคัญของหลักสูตรข้างต้น สรุปว่า หลักสูตรมีความสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องชี้วัดถึงความเจริญของชาติและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน มาตรฐานของการศึกษาอยู่ที่หลักสูตรดังนั้นหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันหรือสถานศึกษานั้น

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมิน และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

Ralph Tyler (1968 อ้างถึงใน รุจิร ภูสาระ, 2546, หน้า 8) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

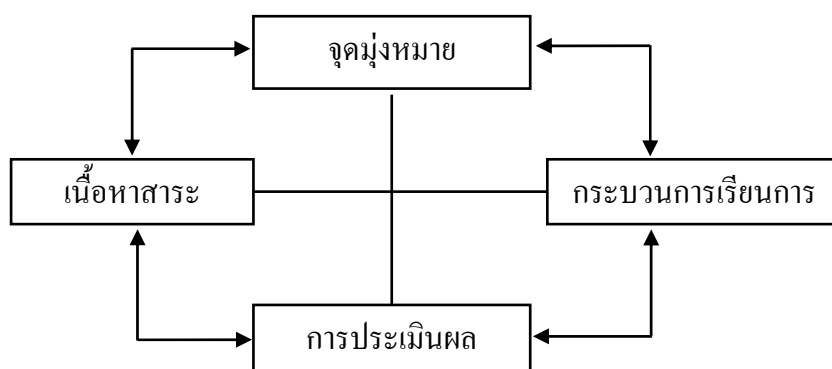
(1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Education Purpose) หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญ เพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษาแก่เด็ก ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรมตลอดจนใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการประเมินผล

(2) ประสบการณ์ (Education Experience) โดยการเลือกเนื้อหา ประสบการณ์ การเรียนรู้ต่างๆที่คาดว่าจะให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการเลือกเนื้อหา และประสบการณ์ การเรียนลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

(3) วิธีการจัดประสบการณ์ (Organization of Education Experience) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆเช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียน ซึ่งการดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในขั้นการนำหลักสูตร ไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในการดำเนินการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและการประเมินผลจิตวิทยาการสอนตลอดจนปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

(4) การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) คือการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดและอะไรเป็นสาเหตุ

องค์ประกอบของหลักสูตร

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของ Ralph Tyler

Beauchamp (1975, pp.107–109) ให้ความเห็นว่าหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ คือ

- (1) เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
- (2) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- (3) แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
- (4) การประเมินผล

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542, หน้า 50-52) กล่าวว่า หลักสูตร จะต้องประกอบด้วย ส่วนประกอบต่างๆ ในที่นี้จัดเป็นองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

- (1) จุดหมายและจุดประสงค์
- (2) เนื้อหา สาระประสบการณ์
- (3) การนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum complementation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีการปรับปรุงตลอดเวลาของการใช้หลักสูตรต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ และมีการติดตามผลเป็นระยะๆ

(4) การประเมิน (evaluation) เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรค้นหาสิ่งที่ไม่สัมฤทธิ์ผล เป็นงานใหญ่ที่มีขอบเขตกว้างขวางจะต้องวางโครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นทางการ

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 11) กล่าวไว้ในหนังสือ การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ

- (1) จุดประสงค์หรือความมุ่งหมายซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษา

(2) การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์

(3) กระบวนการเรียนการสอน

(4) การประเมินผล

พิสนุ พงศรี (2549, หน้า 134-135) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตรไว้ในหนังสือ การประเมินทางการศึกษาแนวคิดสู่การปฏิบัติไว้ 4 ประการ กล่าวคือ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งจะกำหนดให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย

(2) เนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ เป็นเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเอื้อต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยทั่วไปถ้าเป็นหลักสูตรระดับอุดมศึกษามักจะเรียกว่าเนื้อหารายวิชา แต่ถ้าหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรกลางจะเรียกว่า สาระการเรียนรู้

(3) การนำหลักสูตรไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องจัดส่วนประกอบต่างๆ เช่น คู่มือครู แผนการสอน สื่อต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายได้

(4) การประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินว่ามีคุณค่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

องค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรนี้ จะนำมาใช้เป็นแกนในการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหลักสูตรว่าจะปรับปรุงในองค์ประกอบใดบ้าง ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สรุปการวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร

ที่	องค์ประกอบของหลักสูตร	แนวคิดของนักการศึกษา					รวม
		Ralph Tyler (1968)	Beauchamp อ (1975)	วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2540)	บุญชม ศรีสะอาด (2546)	พิสนุ พองศรี (2549)	
1	หลักการ	-	-	/	/	-	2
2	จุดมุ่งหมาย	/	/	/	/	/	5
3	โครงสร้าง	-	-	/	/	-	2
4	คำอธิบายรายวิชา	-	-	-	/	-	1
5	เนื้อหา	/	/	/	/	/	5
6	อัตราเวลาเรียน	/	-	-	/	-	1
7	แนวการจัดการเรียนรู้	/	/	/	/	/	5
8	สื่อการเรียนรู้	/	/	/	/	/	5
9	การวัดผลและประเมินผลการเรียน	/	/	/	/	/	5

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรนั้น คือ แนวทางในการสร้างหลักสูตรเพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจและคาดหวังไว้ องค์ประกอบของหลักสูตร ควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

(1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ผู้เรียนจะได้รู้ว่าเรียนเพื่ออะไร

(2) เนื้อหาวิชา เป็นการกำหนดเนื้อหาวิชาการเรียนความยากง่ายขึ้นอยู่กับระดับชั้นของ การเรียนเนื้อหาวิชาจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

(3) วิธีสอน เป็นการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการพัฒนาให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน

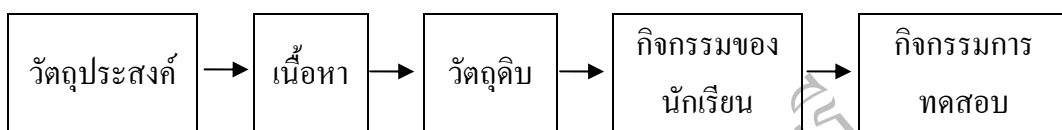
(4) การประเมิน เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการจัดการเรียนการสอนว่า ประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

4. รูปแบบของหลักสูตร

Henson (2001, pp. 145-155) จาก Eastern Kentucky University ได้เสนอรูปแบบหลักสูตร ดังนี้

The AIM Model

เป็นรูปแบบที่ง่ายและชัดเจน เริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และเคลื่อนย้ายทิศทางโดยลูกศร รวมทั้งกิจกรรมของนักเรียนและครูแต่ไม่ได้เสนอองค์ประกอบพื้นฐานและไม่ได้อธิบายถึงปรัชญา ดังปรากฏตามแผนภาพที่ 2.3

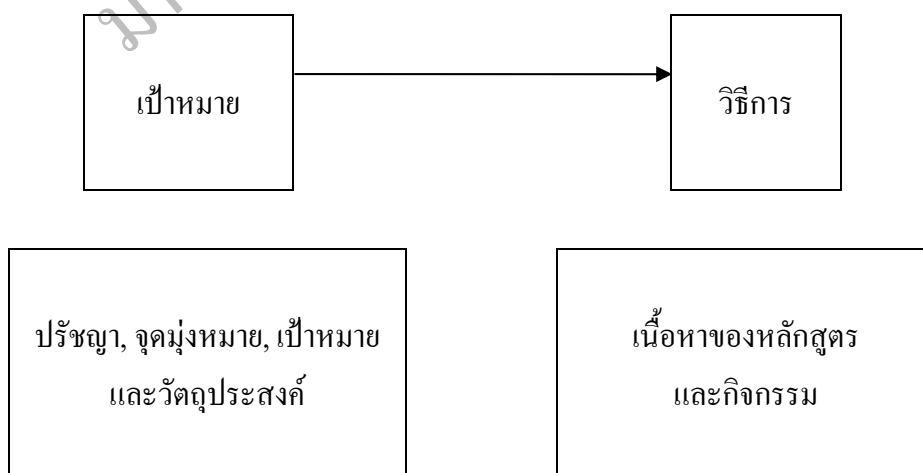

ภาพที่ 2.3 The AIM Curriculum Model

ที่มา : Henson, 2001, p.146

Tyler's Ends-Means Model

เป็นรูปแบบของความคิดแบบปฏิบัติในการวางแผนหลักสูตร เขากล่าวว่าผู้พัฒนาหลักสูตรควรเริ่มโดยการตัดสินใจว่าอะไรคือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวางแผนตามนั้น ดังปรากฏตามภาพที่ 2.4

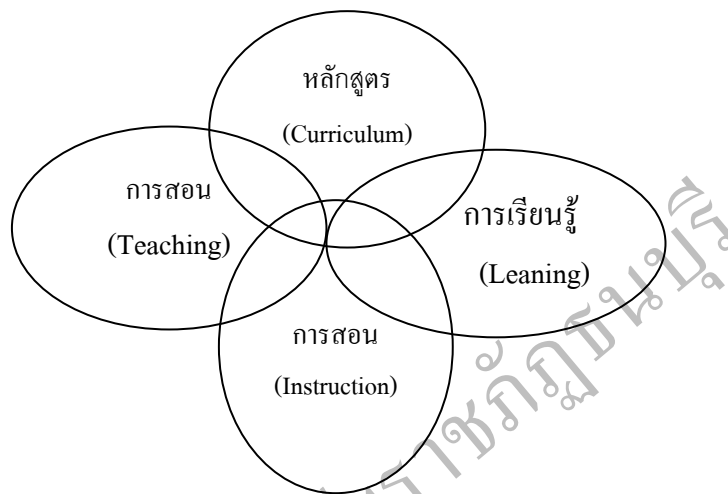

ภาพที่ 2.4 Tyler's Ends-Means Model

ที่มา : Henson, 2001, p.148

Macdonald's Model

เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นบุคลิกภาพของครูและการเรียนรู้ที่เน้นบุคลิกภาพของนักเรียนและนิยามการสอน (instruction) ว่าเป็นระบบสังคม ซึ่งระบบนี้ทำให้เกิดการเรียนการสอน (teaching and learning) อย่างเป็นทางการ โดยหลักสูตรนี้เป็นระบบสังคมที่ปรากฏในแผนการสอน (a plan of instruction) ดังปรากฏตามภาพที่ 2.5

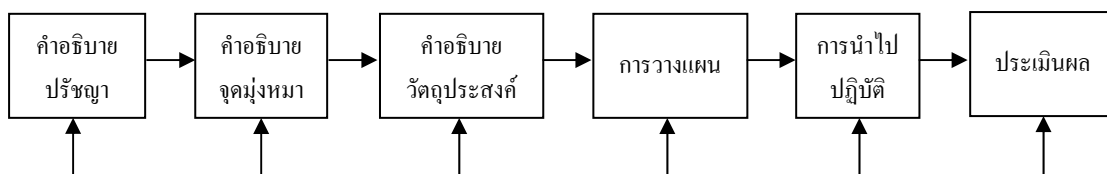

ภาพที่ 2.5 Macdonaid's Model

ที่มา : Henson, 2001, p. 15

The Oliva Models

ได้กำหนดรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์ 3 เกณฑ์คือ รูปแบบต้องง่าย ครอบคลุมเนื้อหาอย่างกว้างขวาง และเป็นแบบแผนถึงแม้ว่ารูปแบบนี้จะแสดงถึงส่วนประกอบต่างๆที่สำคัญมากที่สุดมันก็สามารถขยายรูปแบบซึ่งให้รายละเอียดเพิ่มเติมและแสดง กระบวนการที่เป็นรูปแบบง่าย ๆ ดังปรากฏตามภาพที่ 2.6

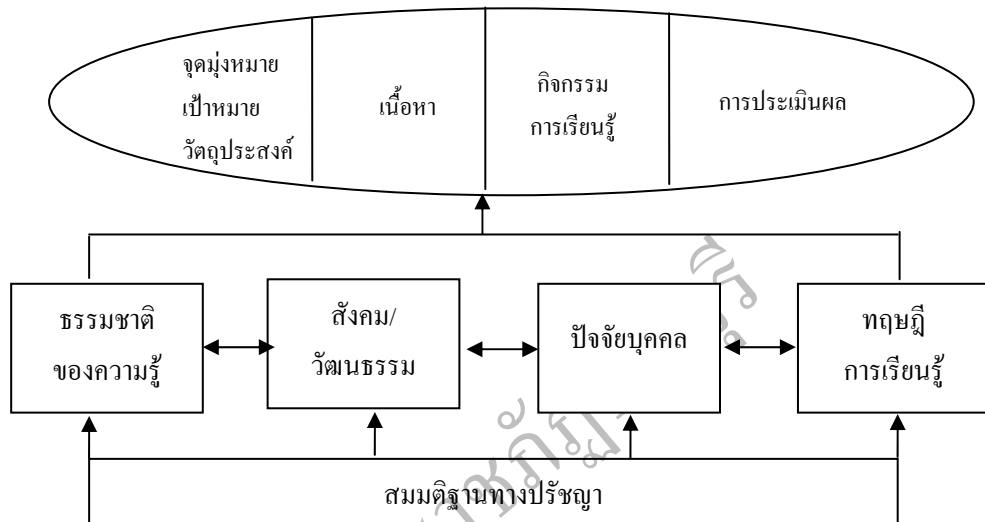

ภาพที่ 2.6 Oliva's 1976 model for curriculum development

ที่มา : Henson, 2001, p.149

The Zais Eclectic Model

เป็นรูปแบบที่เป็นกลาง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเฉพาะกิจการของหลักสูตรเท่านั้น เป็นรูปแบบที่มีนัยสำคัญสูง เพราะระบุประเด็นหลักสูตรที่สำคัญมากที่สุดที่น่าจะเป็นไปได้คือ ธรรมชาติของหลักสูตรและพลังอำนาจในการกำหนดเนื้อหาและการจัดการ ดังปรากฏตามภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 The Zais Eclectic Model

ที่มา : Henson, 2001, p. 15

The Saylor and Alexander Model

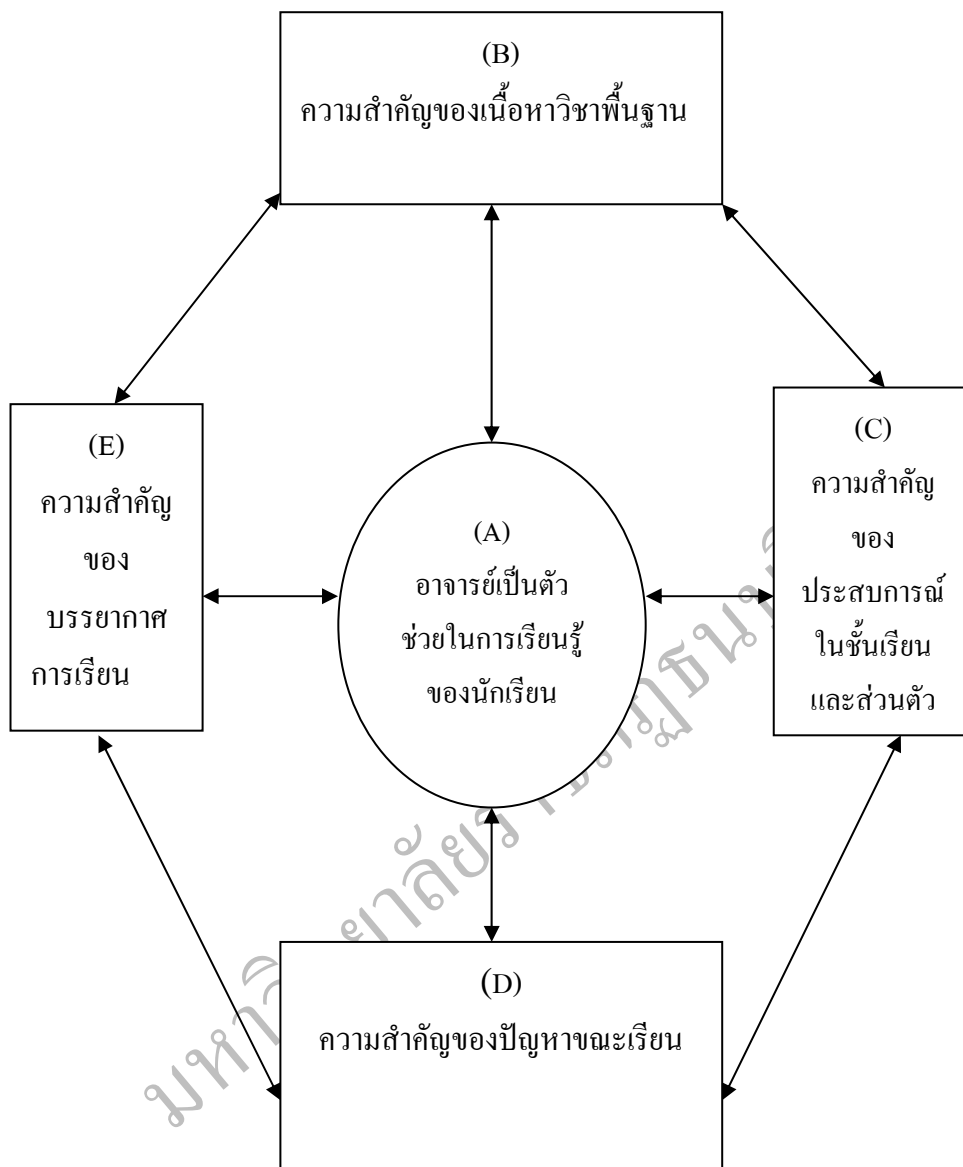
นำเสนอรูปแบบหลักสูตรที่มีพื้นฐานดีมาก ซึ่งออกแบบมาเพื่อแนะนำกระบวนการในการเลือกกิจกรรมให้กับผู้ เรียน จุดแข็งเป็นพิเศษของรูปแบบนี้คือการครอบคลุมเนื้อหาอย่างกว้างขวางเชื่อมโยงหลักสูตรกับการสอน โดยการแสดงวิธีการสอนและกลยุทธ์ที่เป็นผลมาจากการวางแผนหลักสูตร จุดแข็งสำคัญอีกอย่างหนึ่งของรูปแบบนี้ คือว่าขั้นตอนทั้งหมดในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ถูกแนะนำอยู่ บนพื้นฐานทางสังคม ปรัชญา และพื้นฐานทางจิตวิทยา ดังปรากฏตามภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 The Saylor and Alexander Model

ที่มา : Henson, 2001, p.153

เจฟฟรี คอร์เนท (อ้างถึงใน รุจิรี ภูสาระ, 2545, หน้า 74-76) เสนอรูปแบบของหลักสูตรที่เขาให้นิยามคำว่า Practical Theories (pp's) ว่าเป็นความเชื่อหรือทฤษฎีที่เป็นระบบ ซึ่งครูแต่ละคนใช้ประสบการณ์จากกิจกรรมที่ไม่ใช่การสอน ดังภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 Cornett's Practical Theories [PP's]

ที่มา : รุจิร ภู่อสาระ, 2545, หน้า 75

จากภาพที่ 2.9 ทฤษฎี A บทบาทของครู อาจารย์ จะเป็นศูนย์กลางช่วยให้ผู้เรียนในการเรียนรู้ของนักเรียนและจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน

ทฤษฎี B คือ ความสำคัญของโครงสร้างเนื้อหาสาระ จะช่วยแนะแนวทางในการเลือกและเน้นเนื้อหา โครงสร้างของเนื้อหาเป็นตัวกำหนดลักษณะของหลักสูตรออกมาได้เด่นชัดจากค่านิยมอื่นๆ

ทฤษฎี C ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ส่วนตัว และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยการนำเสนอความคิดรวบยอด การอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียน นักเรียนยกตัวอย่างและอภิปรายตามแนวคิดและประสบการณ์ของตน

ทฤษฎี D ให้ความสำคัญของปัญหาขณะเรียน โดยพิจารณาจากระยะเวลาในการทำ ความเข้าใจในเนื้อหา ประสบการณ์ของผู้เรียนและการผสมผสานความรู้และประสบการณ์เข้าด้วยกัน

ทฤษฎี E ให้ความสำคัญของบรรยากาศการเรียน โดยเน้นในด้านการให้ความเชื่อถือผู้สอน การให้ความสำคัญ โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมและพัฒนาการทางด้านวิชาการของผู้สอน

รูปแบบของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ ซึ่งได้มีการจำแนกประเภทหรือรูปแบบของหลักสูตรไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีแนวคิดจุดมุ่งหมาย และโครงสร้างที่แตกต่างก็ออกไป ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสถานการณ์การจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย หรือเพื่อให้สนองเจตนารมณ์ของการจัดการเรียนรู้ลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามระดับการศึกษา ดังนั้น หลักสูตรแต่ละรูปแบบจึงมีลักษณะเฉพาะของตนเอง รวมทั้งต่างก็มีข้อดีและข้อด้อยด้วยกันทั้งสิ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบของหลักสูตร (curriculum design) แบบต่าง ๆ ซึ่งมีไม่ต่ำกว่า 10 รูปแบบ จึงได้มีการจัดประเภทรูปแบบของหลักสูตร ตามเกณฑ์ที่ยึดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) หลักสูตรที่ยึดสาขาวิชาและเนื้อหาสาระเป็นหลัก (disciplines/subjects curriculum) กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการจัดเนื้อหาสาระวิชาที่จะเรียน มีรูปแบบของหลักสูตร 5 รูปแบบ ดังนี้

(1.1) หลักสูตรรายวิชา หรือหลักสูตรเนื้อหาวิชา (subject matter curriculum) เป็นรูปแบบการจัดหลักสูตรที่เก่าแก่ที่สุดและยังใช้มาจนถึงปัจจุบันหลักสูตรประเภทนี้ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาสารัตถนิยม (essentialism) และปรัชญาสัจวิทยานิยม (parenialism) เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา สาระ และความรู้ของวิทยาการต่าง ๆ เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนแบบบรรยายโดยมีครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ดังเช่นหลักสูตรการศึกษาของไทย ปี พ.ศ. 2493

(1.1.1) ลักษณะของหลักสูตร 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ใช้วิชาต่างๆ เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งอาจจะสัมพันธ์กับสังคมหรือไม่ก็ได้ มักจะไม่คำนึงถึงผลที่เกิดแก่สังคม 2) โครงสร้างของเนื้อหาวิชา จะแยกเป็นแต่ละวิชาไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลแยกจากกันเป็นเอกเทศ 3) เนื้อหาวิชาจะประกอบด้วย ความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะ กฏ หลักเกณฑ์ คุณธรรม และการปฏิบัติงาน โดยมีการจัดเนื้อหาให้เรียงลำดับอย่างมีระเบียบระบบ ตามลำดับ

เหตุการณ์ หรือตามลำดับความยากง่าย 4) การจัดการเรียนรู้ เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและความรู้โดยครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้นความสามารถของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ไม่ให้ความสำคัญกับความสำคัญกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนมากนัก ผู้เรียนทุกคนเรียนทุกสิ่งทุกอย่างเหมือน ๆ กัน และ ไม่ถือว่าจิตวิทยาในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งในเรื่องความรู้และทักษะในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนมา เน้นเรื่องการสอน ถ้าผู้เรียนสอบผ่านก็ถือว่าใช้ได้ ถ้าสอบไม่ผ่านก็ต้องเรียนซ้ำ ต้องซ้ำจนกว่า จะสอบผ่าน 6) การพัฒนาหลักสูตร เน้นที่ผลการเรียนรู้ หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อ เนื้อหาวิชาเปลี่ยนแปลงไปไม่ได้เนื่องจากความต้องการหรือความเปลี่ยนแปลงในสังคม

(1.1.2) ข้อดี

- 1) ง่ายต่อการเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้สอนสอน
- 2) ง่ายและท่นเวลาในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเนื้อหาถูกจัดไว้้อย่างเป็นระบบ ขั้นตอน ครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระและความรู้ได้คราวละมาก ๆ และวัดผลได้ง่าย

- 3) การจัดเนื้อหาที่เป็นระบบขั้นตอนทำให้ผู้เรียนมีความรู้เป็นหมวดหมู่ เพียงพอต่อการเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป และทำให้ผู้เรียนมีระบบในการคิด ทำให้สามารถพัฒนา เชาว์ปัญญาได้รวดเร็วขึ้น และความรู้ใหม่ที่ได้จะสัมพันธ์กับความรู้เก่าเกิดความต่อเนื่องใน การเรียนรู้การประเมินผลการเรียนรู้ทำได้ง่าย เพราะมุ่งเน้นในเรื่องความรู้เหมาะสำหรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมช่วยสร้างระเบียบวินัยในชั้นเรียนได้ดี

(1.1.3) ข้อด้อย

- 1) ขัดกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน

- 2) ความมุ่งหมายของหลักสูตรแคบเกินไป เน้นแต่ด้านวิชาการ ไม่ครอบคลุม พฤติกรรมและพัฒนาการด้านอื่นของผู้เรียน เช่น เจตคติ ทักษะ ด้านสังคม

- 3) เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ไม่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้เรียนขาดโอกาสในการพัฒนาความคิดไม่เป็นอิสระ จึงไม่ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

- 4) การจัดเนื้อหาสาระที่แยกเป็นแต่ละวิชาไม่เกี่ยวข้องกัน ทำให้ผู้เรียนมองไม่เห็นภาพรวมของสิ่งที่เรียนนอกจากนี้เนื้อหาที่เรียนยังไม่คำนึงถึงความต้องการของสังคมอย่างแท้จริงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

5) ถ้าครูผู้สอนไม่มีความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอนอย่างเพียงพอ และไม่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้อย่างดีพอ ผู้เรียนก็เกิดการเรียนรู้ได้ยาก

6) บรรยากาศในห้องเรียนเคร่งเครียด ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

(1.2) หลักสูตรกว้าง หรือหลักสูตรหมวดวิชา (broad field curriculum) หรือหลักสูตรหลอมรวมวิชา (fusion curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีการผสมผสานความรู้ โดยรวมวิชาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันมารวมกันเป็นหมวดวิชาเดียวกัน เช่น หมวดวิชาคณิตศาสตร์รวมวิชา เลขคณิต พีชคณิต ตรีโกณมิติ เรขาคณิตไว้ด้วยกัน การจัดการเรียนรู้ยึดครูเป็นศูนย์กลางเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ การวัดผลการเรียนรู้จึงมุ่งเน้นวัดความรู้ที่ได้เป็นหลัก ตัวอย่างของหลักสูตรแบบนี้คือ หลักสูตรการศึกษาของไทย ปี พ.ศ. 2503

(1.2.1) ลักษณะของหลักสูตร 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีขอบเขตกว้างขึ้น อาจครอบคลุมไปถึงผลที่เกิดขึ้นกับสังคม 2) นำจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละวิชามารวมกันเป็นจุดประสงค์ของหมวดวิชา 3) โครงสร้างของหลักสูตรมีลักษณะเป็นการนำเอาเนื้อหาของแต่ละวิชาจึงได้เลือกสรรแล้วมาเรียงลำดับกันเข้า โดยไม่มีการผสมผสานกันแต่อย่างใด

(1.2.2) ข้อดี

1) เนื้อหาวิชามีการประสานสัมพันธ์กันมากขึ้น เกิดการผสมผสานความรู้ ทำให้ ผู้เรียนมีความรอบรู้ในแต่ละหมวดวิชากว้างขวางขึ้นตามความต้องการหรือตามความสนใจของตน เกิดความคิดรวบยอด (concept) ได้ง่ายขึ้น และสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) เนื้อหาวิชาที่เรียนไม่ซ้ำซ้อนกัน

3) บริหารหลักสูตรได้คล่องตัวขึ้น เพราะมีลักษณะเป็นหมวดวิชา

4) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรม การเรียนรู้ได้หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนจึงทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายในการเรียน

(1.2.3) ข้อด้อย

1) การที่ผู้เรียนได้รับความรู้ที่กว้างขวางขึ้น อาจทำให้ขาดความรู้ที่ลึกซึ้งในเนื้อหา หรือไม่มีการแม่นยำในความรู้ นั้น ๆ และความรู้ที่ได้รับไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร

2) ขาดความสัมพันธ์กับหมวดวิชาอื่น ๆ

3) การสอนอาจไม่บรรลุประสงค์ เนื่องจากครูผู้สอนต้องสอนหลายวิชาในขณะเดียวกันต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนมาก หรืออาจจะไม่มีความรู้ในบางวิชาดีพอ

(1.3) หลักสูตรสัมพันธ์วิชา หรือหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (correlated curriculum) เป็นรูปแบบของหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดความสัมพันธ์กันของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกันโดยนำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ที่สอดคล้องหรือส่งเสริมซึ่งกันและกันมาเชื่อมโยงเข้าหากันแล้ววิชาสอนเนื้อหาเหล่านั้นในคราวเดียวกัน แต่ถึงกระนั้นความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวิชาก็ยังคงอยู่ เช่น นำวิชาศิลปะไปสัมพันธ์กับวิชาประวัติศาสตร์ทำหลักเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์มาเชื่อมโยงกับวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนยึดครูเป็นศูนย์กลาง การวัดผล การเรียนรู้อย่างเน้นพัฒนาการด้านเชาวน์ปัญญา

(1.3.1) ลักษณะของหลักสูตร เนื้อหาวิชามีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชา หรือระหว่างวิชาโดยพยายามกำหนดเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือหมวดวิชาใดหมวดวิชาหนึ่งตามเนื้อหาสาระและโครงสร้างของวิชา นั้น ๆ แล้วนำเนื้อหาสาระวิชาอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันมารวมเข้าไว้ด้วยกัน

(1.3.2) ข้อดี

- 1) เนื้อหาวิชามีความสัมพันธ์สอดคล้องและผสมผสานกันดียิ่งขึ้นทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เชื่อมโยงกัน
- 2) ครูผู้สอนได้มีโอกาสดูแผนการสอนและดำเนินการสอนร่วมกัน ส่งผลให้เกิด จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่แน่นอน
- 3) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วม กิจกรรม และมีประสบการณ์ตรงมากขึ้น
- 4) ผู้เรียนมีโอกาสเรียนในสิ่งที่ตนสนใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5) ขจัดความซ้ำซ้อนในเนื้อหาวิชาหรือหมวดวิชา

(1.3.3) ข้อด้อย

- 1) การจัดเนื้อหาให้สัมพันธ์กันทำได้ยาก หากนำวิชาที่มีความสัมพันธ์กันน้อยเข้ามาสัมพันธ์กัน อาจทำให้วิชานั้นมีเนื้อหามากเกินไป
- 2) หากครูผู้สอนเตรียมการสอนไม่ดีพอหรือขาดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจะทำให้ ผู้เรียนเกิดความสับสน
- 3) ทำให้คาบเวลาเรียนยาวนานเกินไป

4) ครูผู้สอนอาจจะมีปัญหาในเรื่องเวลาที่จะต้องมาวางแผนร่วมกัน หรือเกิดการ ไม่ยอมรับ เนื่องจากทำให้ยุ่งยากมากขึ้น

(1.4) หลักสูตรแบบแกนกลาง หรือหลักสูตรแบบแกนร่วมกัน หรือหลักสูตรแบบแกน (core curriculum)หลักสูตรรูปแบบนี้จัดตามปรัชญาปฏิรูปนิยม (reconstructionism) เป็นการรวบรวมเนื้อหาความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนเข้าด้วยกันให้มีความสัมพันธ์และผสมผสาน กัน ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และคำนึงถึงความต้องการของสังคมเป็นหลัก การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา เข้าใจชีวิตและสังคม การวัดผลการเรียนรู้เน้นวัดพัฒนาการทุก ๆ ด้านของผู้เรียน ในวงการศึกษไทยรู้จักหลักสูตรแกนกลางในนามของ “การเรียนการสอนแบบหน่วย” ตัวอย่างของหลักสูตรแบบนี้คือหลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

(1.4.1) ลักษณะของหลักสูตร

ไม่แยกเนื้อหาเป็นรายวิชา เนื้อหาวิชาส่วนหนึ่งของหลักสูตรบังคับให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้วิชาต่างๆ และมีความสำคัญต่อสังคมสำหรับเนื้อหาวิชาอีกส่วนหนึ่งของหลักสูตรให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของตน

1) การจัดการเรียนมีความยืดหยุ่นและใช้เวลายาวนานกว่าปกติเพื่อให้ผู้เรียน มีโอกาสศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูลและศึกษานอกสถานที่ได้เพียงพอ

2) ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนว

3) การจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการเรียนแบบแก้ปัญหา ครูผู้สอนและผู้เรียนจะทำงาน ร่วมกันตลอดเวลา

4) ต้องใช้ครูผู้สอนหลายๆ วิชาร่วมกันวางแผนการสอน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้มีลักษณะใช้หลายๆ วิชาร่วมกัน

(1.4.2) ข้อดี

1) ครูผู้สอนและผู้เรียนมีประสบการณ์ที่ดีต่อกัน
2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและได้ทำกิจกรรมการเรียนเองโดยตรง

3) ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการเรียนได้วางแผน เก็บข้อมูล แก้ปัญหา และประเมินผลด้วยตนเอง

4) การใช้ช่วงเวลาเรียนที่ยาวนานกว่าปกติ ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้า หาความรู้ได้กว้างขวางเต็มที่

5) การเรียนแบบแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียน ได้คิดอย่างมีเหตุผล มีทักษะต่าง ๆ ทั้งทักษะพื้นฐานและทักษะทางสังคม นอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาได้ดียิ่งขึ้น

6) ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาปัญหาที่ตนเองมีความสนใจ ทั้งปัญหาของตนเองหรือปัญหาของสังคม

(1.4.3) ข้อดี

1) ใช้สื่อการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้มาก
2) ครูผู้สอนต้องมีความรู้ดี มีความสามารถสูง เตรียมการสอนดี เพราะเป็นการสอนแบบแก้ปัญหาซึ่งเป็นการสอนที่ยาก

3) ใช้เวลามาก ทั้งเวลาในการวางแผนการทำงานของครูผู้เรียน และขณะครูผู้สอน รวมทั้งเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

4) การจัดเนื้อหาความรู้ไม่เป็นหมวดหมู่ ผู้เรียนอาจไม่ได้รับเนื้อหาสาระที่สำคัญและเป็นระบบระเบียบ

5) การจัดการเรียนรู้ที่รวมหลาย ๆ วิชา โดยครูผู้สอนหลายคน อาจทำให้เนื้อหาสาระและความรู้ไม่สมดุลกัน

6) ครูผู้สอนมักแยกเนื้อหาวิชาออกจากกันตามความเคยชิน ทำให้ขาดการผสมผสานเนื้อหาความรู้

(1.5) หลักสูตรแบบบูรณาการ (integrated curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรกว้างโดยนำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวิชาหมดไป โดยรวมเอาประสบการณ์การเรียนรู้จากหลาย ๆ วิชา มาจัดเป็นหมวดหมู่ของประสบการณ์เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต และพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวัดผลการเรียนรู้จะวัดพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

(1.5.1) ลักษณะของหลักสูตร

หลักสูตรประเภทนี้รวมประสบการณ์จากทุกรายวิชามาสัมพันธ์กันจนไม่ปรากฏ เด่นชัดว่าเป็นวิชาใดจัดเป็นประสบการณ์ต่อเนื่อง หลักสูตรเช่นนี้อาจอาศัยประเด็นหรือปัญหาบางอย่างเป็นแกนแล้วหลอมทุกสาระวิชาที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกัน

(1.5.2) ข้อดี

- 1) มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชาสูงสุดทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านการเรียนรู้และเนื้อหาวิชา
- 2) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจึงสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มาก
- 3) เนื้อหาผสมผสานกัน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ ทำให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนและสังคม
- 4) มีการคัดเลือกเนื้อหาอย่างรอบคอบ และการเรียบเรียงประสบการณ์อย่างดี ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน
- 5) ส่งเสริมทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนรวมทั้งส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย
- 6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ในตนเองและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

(1.5.3) ข้อด้อย

- 1) การบูรณาการเนื้อหาและประสบการณ์ทำได้ดีในระดับชั้นประถมศึกษา แต่ในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าทำได้ยาก
- 2) เป็นหลักสูตรที่ยากแก่การสอน ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความสามารถที่ดีพอ ต้องมีการเตรียมการสอนอย่างดีและตระหนักถึงความสำคัญของการบูรณาการ
- 3) ต้องใช้สื่อการเรียนรู้หลายอย่าง
- 4) ความกว้างขวางของหลักสูตรอาจทำให้ผู้เรียนไม่มีความรู้ลึกซึ้งในเนื้อหาที่เรียน นอกจากนี้หากครูผู้สอนไม่เก่งพออาจทำให้ผู้เรียนมองไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่างๆ
- 5) ครูผู้สอนมักอาจสอนไม่ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วนหรือมักสอนแยกวิชาตามความเคยชิน ทำให้ขาดความเป็นบูรณาการ

(2) หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก (learners centered) หลักการของหลักสูตรนี้ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก มีรูปแบบของหลักสูตร 3 รูปแบบดังนี้

(2.1) หลักสูตรแบบเอกัตบุคคล (individualized curriculum) เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน การจัดหลักสูตรแบบนี้ทำให้

ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ และอัตราเร็วของแต่ละคน มีโอกาสเลือกได้มาก ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบ โดยยึดหลักปรัชญา สภาวะนิยม (existentialism) ให้ความสำคัญกับผู้เรียน รายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นอิสระจากคนอื่น ครูผู้สอนจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนแต่เพียงลำพังหรือร่วมกันจัดกับผู้เรียนก็ได้

(2.2) หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (personalized curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกันตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน เรียกว่า สัญญาการเรียน เพื่อส่งเสริมและดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เกิดความคิดริเริ่มทางการศึกษามากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน มีทางเลือกกิจกรรมการเรียนหลายด้าน เป็นการศึกษาที่ประกันได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริงสอดคล้องกับความต้องการความสามารถ ความสนใจของตนเองและชุมชนเป็นการจัดหลักสูตรโดยยึดหลักปรัชญาสภาวะนิยม (existentialism)

(2.3) หลักสูตรที่เน้นผู้เรียน (child – centered curriculum) หรือหลักสูตรที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner – centered curriculum) (child – centered curriculum) หรือหลักสูตรที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learnercentred curriculum) หลักสูตรประเภทนี้คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก การที่ค่าสำคัญ เน้นบทบาทของผู้เรียนในการเรียน ดังนั้นในหนึ่งวิชาอาจจะมีหลักสูตรที่แตกต่างกัน ออกไปทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เช่น ในวิชาภาษาไทย นักเรียนคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งต้องการเรียนการแต่งคำประพันธ์ในขณะที่นักเรียนอีกคนหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่งต้องการเรียนการเขียนเรียงความ ฉะนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ก็ต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่ม ฉะนั้นหลักสูตรจึงต้องมีการกำหนดให้เลือกได้และเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน การจัดหลักสูตรประเภทนี้ทำได้ยากมาก เพราะต้องจัดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการวัดผลไว้หลากหลาย รวมทั้งต้องใช้ครูผู้สอนหลายรูปแบบ

(3) หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางทักษะหรือประสบการณ์เป็นหลัก (process skill or experience curriculum) การจัดหลักสูตรประเภทนี้เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้รู้จักการแก้ปัญหา ถ้าเป็นหลักสูตรที่ยึดกระบวนการเป็นหลัก จะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมีรูปแบบของหลักสูตร 4 รูปแบบ ดังนี้

(3.1) หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หรือหลักสูตรที่ยึดกิจกรรมกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (social process and life function curriculum) (social process and life function curriculum) การจัดหลักสูตรแบบนี้ยึดชีวิตจริงของผู้เรียนและสังคมเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน

สังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของสังคม จึงเป็นหลักสูตรที่ถูกคาดหวังว่ามีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียน หลักสูตรนี้ได้รับแนวความคิดมาจากนักการศึกษา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) โดยยึดปรัชญาพัฒนาการนิยม (progressivism) และปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (reconstructionism) เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา การประเมินผลการเรียนรู้จะประเมินผลในทุกด้าน

(3.1.1) ลักษณะของหลักสูตร

- 1) จัดเนื้อหาวิชาให้สัมพันธ์กับชีวิตจริง หรือประสบการณ์จริง ให้มากที่สุด เช่น การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในครอบครัว การป้องกันชีวิตและสุขภาพ เป็นต้น
- 2) เตรียมผู้เรียนให้ร่วมมือกับสังคม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่ทางสังคม กระบวนการทางสังคม หรือปัญหาทางสังคม
- 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจจัดเป็นหน่วยหรือรายวิชา เรียนในสิ่งที่ใกล้ตัวก่อน หรือจากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่ง่าย เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

(3.1.2) ข้อดี

- 1) ช่วยพัฒนาความคิด และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย และความสำคัญของ สิ่งที่ได้เรียนรู้มากขึ้น ทำให้เกิดแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- 2) ช่วยเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 3) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ active learning คือการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนมีชีวิตชีวา
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาความซับซ้อนและความเป็นจริงของสังคม
- 5) มีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 6) เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สนับสนุนให้เกิด โรงเรียนชุมชนขึ้น

(3.1.3) ข้อดี

- 1) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสังคมได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีหลากหลายไม่สามารถนำมาสอนได้ทั้งหมด
- 2) เนื้อหาสาระอาจจะขาดความสมบูรณ์ไป เนื่องจากการจัดการเรียนรู้มุ่งเพื่อความสนใจในการปฏิบัติของผู้เรียนมากเกินไป
- 3) มีปัญหาในเรื่องการผสมผสานและการจัดหมวดหมู่ของประสบการณ์การเรียนรู้ เพราะผู้จัดไม่ทราบแน่ชัดว่ากิจกรรมหรือประสบการณ์ชีวิตอะไรที่มีค่า มีความสำคัญ และจำเป็นที่สุดต่อผู้เรียนที่จะนำมาสอนอีกทั้งยังไม่มีวิธีการจัดหมวดหมู่ความรู้ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริงได้
- 4) ครูผู้สอนอาจไม่มีความชำนาญในการจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ ดังนั้นในทางปฏิบัติ ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิมๆ ในการบรรยาย เป็นต้น
- 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ทำได้ยาก
- 6) การจัดการเรียนแบบตายตัวทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับครูผู้สอนได้

(3.2) หลักสูตรประสบการณ์ (experience curriculum) หรือหลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์ (activity and experience curriculum) หรือหลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์ (activity and experience curriculum) เป็นรูปแบบของหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก เป็นหลักสูตรที่มุ่งแก้ไขการเรียนรู้ที่ยึดครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เช่น หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก หลักสูตรนี้ยึดหลักการที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์และประสบการณ์สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ดังนั้นการจัดหลักสูตรจึงเน้นเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนต้องรู้จักวิธีการแก้ปัญหาหาลงมือกระทำ วางแผนด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (learning by doing) การจัดการเรียนรู้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการแก้ปัญหา ครูต้องเป็นนักวางแผน นักจิตวิทยา นักแนะแนวและนักพัฒนาการ การประเมินผลการเรียนรู้ จะประเมินพัฒนาการของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน ยึดปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (progressivism)

(3.2.1) ลักษณะของหลักสูตร

- 1) ความสนใจของผู้เรียนเป็นตัวกำหนดเนื้อหา กิจกรรม หรือ ประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน

2) วิชาที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนคือวิชาที่ผู้เรียนมีความสนใจร่วมกัน ดังนั้นจึงกำหนดเนื้อหาจากความสนใจของผู้เรียนเป็นคร่าว ๆ ไปมิได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า

3) โปรแกรมการสอนไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า นั่นคือครูผู้สอนไม่สามารถกำหนด กิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ดังนั้นก่อนทำการสอนต้องสำรวจความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนและทั้งชั้น และช่วยผู้เรียนตัดสินใจเลือกเรื่องที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษา

4) ใช้วิธีแก้ปัญหาเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้

(3.2.2) ข้อดี

1) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มาก สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้รู้จักการวางแผนการเรียนด้วยตนเอง ได้มีโอกาสทดลอง แก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุมีผล มีความรับผิดชอบในตนเองต่อการศึกษา

3) ผู้สอนและผู้เรียนมีโอกาสได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด และมีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น

4) สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

5) ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

6) มีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลา และวิธีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กิจกรรม การเรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหาได้กว้างขวาง กระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอน

(3.2.3) ข้อด้อย

1) การจัดทำหลักสูตรทำได้ยาก

2) ถ้าครูผู้สอนไม่มีความกระตือรือร้น ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอน ขาดความเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนแล้ว การจัดการเรียนรู้ก็ไม่ประสบ ความสำเร็จ

3) การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง หรือชีวิตจริงของเด็กแต่ละคนกระทำได้ยาก

4) เนื้อหาสาระที่ผู้เรียนได้รับ อาจจะไม่สัมพันธ์กับพัฒนาการของผู้เรียน หรือได้เนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนและขาดความต่อเนื่องของความรู้ ไม่ได้รับความรู้

เป็นกรอบเป็นคำ หลักสูตรนี้ใช้ได้กับผู้เรียนระดับประถมศึกษา เพราะสามารถจัดกิจกรรมหรือ
ประกอบการเรียนรู้ได้ง่ายกว่าเด็กโต

5) ต้องมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ เช่น
ห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ มิฉะนั้นการจัดการเรียนรู้จะไม่บังเกิดผล

(3.3) หลักสูตรกระบวนการ (the process approach curriculum) หลักสูตร
รูปแบบนี้เน้นวิธีการมากกว่ารูปแบบ กล่าวคือหลักสูตรอาจเป็นแบบ รายวิชาหรือแบบยึดปัญหา
สังคมก็ได้ แต่วิธีการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการ ดังนั้นการจัดหลักสูตรจะมุ่งการพัฒนาทักษะของ
กระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีระบบ เช่น หลักสูตรทักษะทาง
คณิตศาสตร์ หลักสูตรทักษะทางวิทยาศาสตร์ จึงใช้การสังเกต ทดลอง จำแนก พยากรณ์ ฯลฯ ให้
ผู้เรียนคิด ค้นคว้าหาความรู้ และฝึกปฏิบัติจนรู้แจ้งจะนั่นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ไม่ใช่
เนื้อหาวิชา แต่เป็นวิธีการต่าง ๆ เนื้อหาวิชาเป็นเพียงเครื่องมือ ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในวิธีการ
เหล่านั้น ตัวอย่างหลักสูตรนี้ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัด
ขึ้น

(3.4) หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (the competency – based curriculum)
หลักสูตรรูปแบบนี้จัดทำขึ้นเพื่อความแน่ใจว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่งๆ นั้น จะมีทักษะและ
ความสามารถในด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเรื่องความรู้หรือเนื้อหา ซึ่งอาจ
เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาแต่จะมุ่งในด้านทักษะ ความสามารถเจตคติและค่านิยม อันจะมี
ประโยชน์ต่อชีวิตปัจจุบันและอนาคตของผู้เรียน ในอนาคตถึงแม้ว่าความรู้ จะเปลี่ยนแปลงพัฒนา
ไป แต่ผู้เรียนซึ่งเติบโตออกไปในสังคมก็ยังคงสามารถปรับตัวทันความต้องการของสังคมได้
ตัวอย่างของหลักสูตรประเภทนี้คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

(3.4.1) ลักษณะของหลักสูตร

หลักสูตรนี้มีโครงสร้างซึ่งแสดงให้เห็นถึงเกณฑ์ความสามารถ
ในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีในแต่ละระดับการศึกษาและในแต่ละชั้นเรียน ทักษะและ
ความสามารถใน แต่ละชั้นเรียนจะถูกกำหนดให้มีความต่อเนื่องกัน โดยใช้ทักษะและความสามารถ
ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเบื้องต้นเป็นฐานสำหรับการเพิ่มพูนทักษะและความสามารถในการอันดับ
ต่อไป

(3.4.2) ข้อดี

- 1) ง่ายต่อการจัดการเรียนรู้และการวัดผล
- 2) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความไม่เสมอภาคในการศึกษา อัน
เนื่องมาจากความ แตกต่างทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในชนบท

และในท้องถิ่น ห่างไกลย่อมเสียเปรียบโรงเรียนในเมือง การจัดครูผู้สอนที่มีคุณภาพตลอดจนสื่อการเรียนการสอนไม่ใช่ว่าจะประกันในเรื่องความเสมอภาคได้เสมอไป แต่สิ่งที่พอจะประกันได้ก็คือ การสร้างทักษะและความสามารถพื้นฐานอย่างต่ำตามเกณฑ์ที่เราคิดว่าผู้เรียนควรมีผลสัมฤทธิ์หลังจากที่ได้ผ่านการเรียนการสอนแต่ละชั้นหรือแต่ละระดับการศึกษาไปแล้ว

(3.4.3) ข้อค้อย

การจัดทำหลักสูตรก่อนข้างยาก ต้องอาศัยความชำนาญจากนักพัฒนาหลักสูตรรวมทั้งความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกหลายฝ่าย เนื่องจากการกำหนดทักษะและความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานครบถ้วนมีความยุ่งยากและมีหลายขั้นตอน

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาหลักสูตรวิชาพลศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ เรื่อง ฟุตซอล โดยใช้รูปแบบของหลักสูตรที่ยึดกระบวนการทักษะหรือประสบการณ์เป็นหลัก (process skill or experience curriculum) ซึ่งเป็นหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หรือหลักสูตรที่ยึดกิจกรรมกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (social process and life function curriculum) การจัดหลักสูตรแบบนี้ยึดชีวิตจริงของผู้เรียนและสังคมเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงเป็นหลักสูตรที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียน และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบ active learning คือการเรียนรู้โดยกระตือรือร้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเนื้อหาและกิจกรรมมีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

5. ลักษณะของหลักสูตร

ลักษณะของหลักสูตร หมายถึง รูปแบบของหลักสูตรที่เกิดจากการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมประสบการณ์

สัจด์ อุทรานันท์ (2530, หน้า 92 – 97) ได้จัดลักษณะของหลักสูตรไว้ดังนี้

(1) หลักสูตรที่มีลักษณะยึดความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Design Focused on Individual Interest and Needs) มีลักษณะดังนี้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะเน้นการพัฒนาตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

เนื้อหาสาระและการจัด เนื้อหาจะมีความยืดหยุ่นมาก

การจัดประสบการณ์ เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้ประสานงานมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

การประเมินผล มุ่งที่การพัฒนาของตัวผู้เรียน

(2) หลักสูตรที่มีลักษณะยึดกิจกรรมและปัญหาของสังคมเป็นหลัก (Design Focused on Social Activities and Problems)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งที่การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการจำเป็นและมุ่งสร้างมนุษยสัมพันธ์ และเจตคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน

เนื้อหาสาระและการจัดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคมและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เนื้อหามีลักษณะเป็นบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพของกิจกรรมและปัญหาในชุมชน

การจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนจะมีประสบการณ์ตรงในการแก้ปัญหาของสังคม

การประเมินผล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกและใช้เครื่องมือประเมินผล การประเมินผลจะเน้นที่ความสามารถในการสร้างสรรค์สังคม ความสามารถรวมพลังทำงาน และการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

(3) ลักษณะหลักสูตรที่ยึดทักษะกระบวนการเป็นหลัก (Design Focused on Processes Skills)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งเน้นความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาสาระและการจัด จัดเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต การจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นกระบวนการปฏิบัติที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริง ครูมีบทบาทเป็นผู้ประสาน

การประเมินผล เน้นที่การประเมินกระบวนการปฏิบัติ

(4) ลักษณะหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก (Designs Focused on Specific Competencies)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งเน้นความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาสาระและการจัด จัดเนื้อหาเป็นระบบข้อมูลมีการกำหนดความรู้เรียงลำดับจากพื้นฐานไปสู่เนื้อหาที่ลึกซึ้ง

การจัดประสบการณ์ จัดประสบการณ์ตามลำดับจากความรู้พื้นฐาน เน้นการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ โดยมีความรู้เป็นรากฐานของการฝึกปฏิบัติ ครูเป็นเพียงผู้ประสานงานและตรวจสอบสมรรถภาพของผู้เรียน

การประเมินผล ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

(5) ลักษณะหลักสูตรมนุษยนิยม (Humanistic Design)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองและมีความเป็นอิสระ

เนื้อหาสาระและการจัด จัดเนื้อหาสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ และจัดในลักษณะบูรณาการ

การจัดประสบการณ์ จัดประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้และได้สำรวจตัวเอง ผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับผู้สอน

การประเมินผล มุ่งประเมินกระบวนการมากกว่าผลที่ได้้นนอกจากนี้ยังมีหลักสูตรอีก 2 ลักษณะที่ ชำรง บัณฑิต (2531, หน้า 164-174) กล่าวไว้

(6) ลักษณะหลักสูตรบูรณาการ (The Integrated Curriculum)

หลักสูตรบูรณาการ คือ หลักสูตรที่โครงสร้างของเนื้อหาวิชามีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Inter-disciplinary) คือ มีการผสมผสานอย่างกลมกลืนของความรู้เรื่องต่างๆ องค์ประกอบของการเรียนรู้ทุกด้าน (ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย) และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นสหวิทยาการด้วย ในหลักสูตรบูรณาการเนื้อหาวิชาจะมีลักษณะเป็นหัวข้อกิจกรรมหรือหัวข้อปัญหา ซึ่งการผสมผสานเชื่อมโยงเพื่อหาความรู้จะต้องพยายามให้เกิดบูรณาการในลักษณะดังต่อไปนี้ทุกลักษณะ คือ

(6.1) บูรณาการระหว่างความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ หมายความว่าเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่ผู้เรียนจะได้รับนั้น ผู้เรียนจะต้องมีวิธีการหรือกระบวนการที่จะได้รับความรู้นั้นๆ อย่างชัดเจน

(6.2) บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ หมายความว่า การเกิดความรู้ใดๆ นั้นจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องเกิดความรู้สึก เช่น ความตระหนักรู้ในประโยชน์หรือคุณค่าของรู้นั้น

(6.3) บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ หมายความว่า เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้ใดๆ จะต้องก่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตามรู้นั้นๆ ด้วย

(6.4) บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในวิถีชีวิตของผู้เรียน หมายความว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ป็นอยู่ในวิถีชีวิตหรือนำสิ่งที่ป็นอยู่ มีอยู่ในวิถีชีวิตมาป็นเรียน

(7) หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (The Competency-Based Curriculum)

หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ เป็นหลักสูตรที่กำหนดความสามารถด้านต่างๆ ของผู้เรียนแต่ละ

ระดับการศึกษาไว้เป็นเกณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับวุฒิภาวะและพัฒนาการของวัยในแต่ละระดับ การศึกษา ทักษะและความสามารถในแต่ละระดับจะถูกกำหนดให้มีความต่อเนื่องกัน โดยที่ทักษะและความสามารถในเบื้องต้นจะเป็นฐานสำหรับการเพิ่มพูนทักษะและความสามารถต่อไป

หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

(7.1) กำหนดทักษะและความสามารถด้านต่างๆ ของผู้เรียน โดยอาศัยหลักการขอทฤษฎีพัฒนาการและทฤษฎีการเรียนรู้ไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน

(7.2) ทักษะและความสามารถเหล่านั้นย่อมเกิดขึ้นเร็ว-ช้า ต่างกันในแต่ละด้านหรือแต่ละคน ดังนั้นลักษณะของหลักสูตรจึงแบ่งเป็นช่วงชั้นเพื่อให้เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาให้ถึงเกณฑ์มาตรฐาน

(7.3) กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะของหลักสูตรเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.3 ตารางสรุปลักษณะของหลักสูตร

ที่	ลักษณะของหลักสูตร	ข้อดี	ข้อด้อย
1	หลักสูตรที่มีลักษณะยึดความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	เน้นการพัฒนาตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	เนื้อหาจะมีความยืดหยุ่นมากเกินไป
2	หลักสูตรที่มีลักษณะยึดกิจกรรมและปัญหาของสังคมเป็นหลัก	มุ่งที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์และเจตคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน	เนื้อหามุ่งเน้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคมและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเท่านั้น
3	ลักษณะหลักสูตรที่ยึดทักษะกระบวนการเป็นหลัก	มุ่งเน้นความสามารถในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ	จัดเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตมากเกินไป
4	ลักษณะหลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก	มุ่งเน้นความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ	เป็นเรื่องยากสำหรับผู้ช่วยสมรรถภาพ
5	ลักษณะหลักสูตรมนุษยนิยม	มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองและมีความเป็นอิสระ	จัดเนื้อหาสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่
6	ลักษณะหลักสูตรบูรณาการ	หลักสูตรที่มีเนื้อหาวิชามีการผสมผสานอย่างกลมกลืนของความรู้มีองค์ประกอบของการเรียนรู้ทุกด้าน	เน้นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในวิถีชีวิตของผู้เรียนเกินไป

ตารางที่ 2.3 ตารางสรุปลักษณะของหลักสูตร (ต่อ)

ที่	ลักษณะของหลักสูตร	ข้อดี	ข้อด้อย
7	หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ	เป็นหลักสูตรที่กำหนดเจาะจงความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน	ความสามารถจะเกิดขึ้นเร็ว – ช้าต่างกัน เจาะจงเกินไป

การพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

มีนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนาหลักสูตร” ไว้ดังนี้

Taba (1962, p. 82) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบต่อกระบวนทางด้านความคิด และความรู้สึนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร

Saylor and Alexander (1974, p.86) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วย

กรมวิชาการ (2540, หน้า 33) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาวิชา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

กาญจนา कुमारิกษ์ (2540, หน้า 334) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการวางแผนประเมินผลเพื่อให้ทราบชัดว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นตรงตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์จริงหรือไม่ เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พัฒนาปรับปรุงในโอกาสต่อไป

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 14-15) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง หรือสร้างหลักสูตร ทั้งในแนวกว้างและแนวลึก เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 หน้า 65) ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตร และต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชน เป็นต้น โดยต้องมีหลักการสร้างหลักสูตร ได้แก่ การใช้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ศึกษาวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น และต้องมีการประสานกันอย่างกว้างขวางระหว่างนักพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอน และบุคคลในอาชีพต่างๆ

การวิเคราะห์ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษา

ตารางที่ 2.4 การวิเคราะห์ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา

ที่	ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	แนวคิดของนักการศึกษา						รวม
		สันต์ ธรรมบำรุง (2527)	taba (1962)	Saylor and Alexander (1974)	ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539)	กาญจนา คุณารักษ์ (2540)	กรมวิชาการ (2540)	
1	การปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหารายวิชา	/	/	/	/	/	/	6
2	การปรับหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม	-	/	/	-	/	/	4
3	การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาใหม่	/	/	-	/	/	/	5

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 3 ความหมายสำคัญ คือ

- (1) การปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาวิชา
- (2) การปรับหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
- (3) การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาใหม่

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ได้มีนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตร ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

Taba (1962, p. 454) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา วิชาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่วัตถุประสงค์และวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร

Saylor and Alexander (อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์ 2535, หน้า 314) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

(1) การศึกษาตัวแปรต่างๆ จากภายนอก ได้แก่ ภูมิหลังของนักเรียน สังคม ธรรมชาติ การเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากรและความสะดวกสบายในการพัฒนาหลักสูตรและคำแนะนำจากผู้ประกอบวิชาชีพ

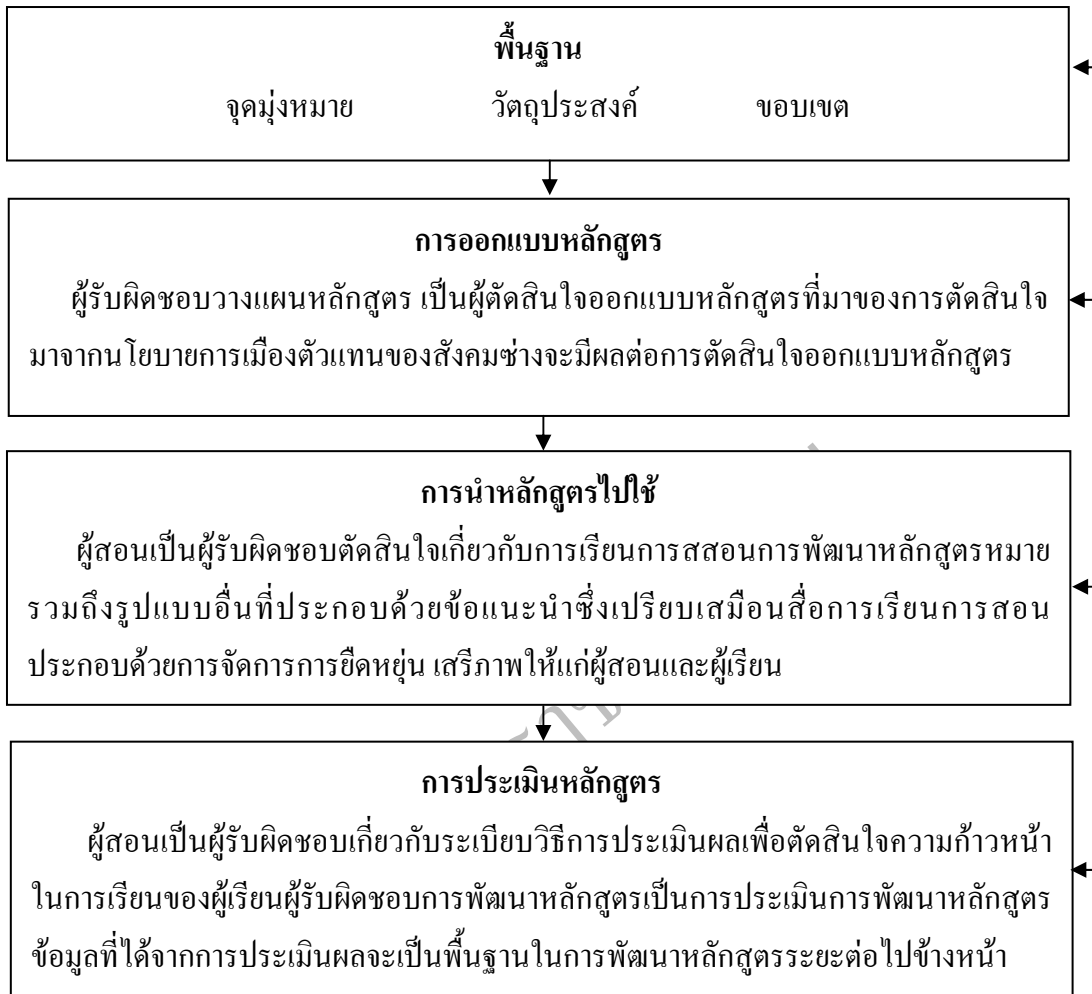
(2) การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

(3) การนำหลักสูตรไปใช้

(4) การประเมินหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander ดังภาพที่ 2.10

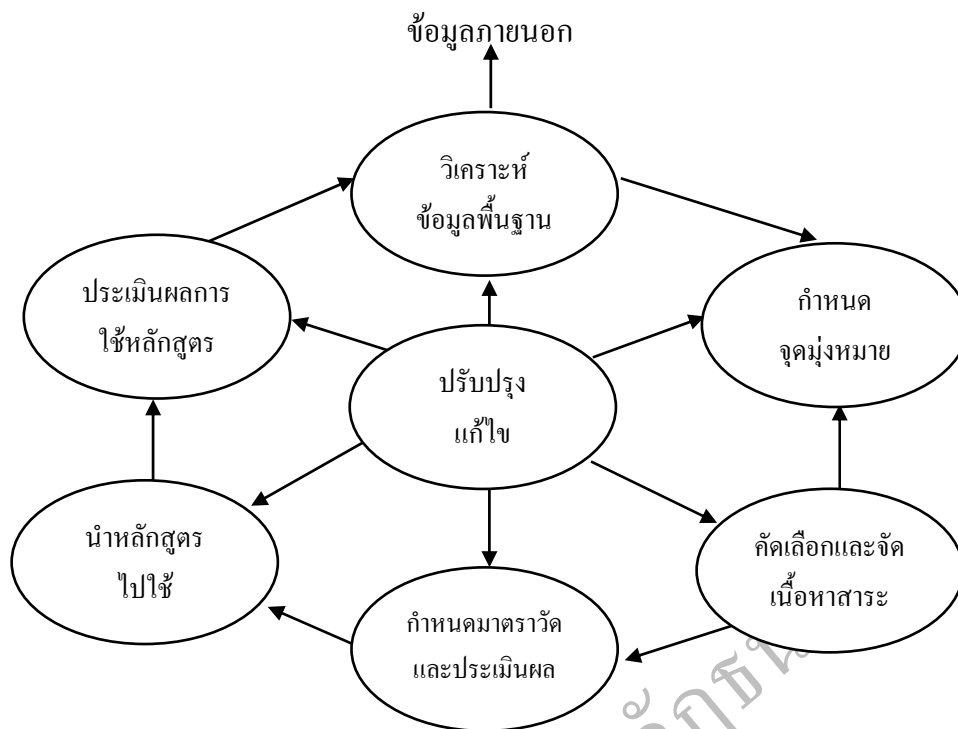
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander

ภาพที่ 2.10 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์

สจ๊วต อูทรานันท์ (2532, หน้า 36-43) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรซึ่งต่อเนื่องสัมพันธ์เป็นวัฏจักร ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาหลักสูตร 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) การกำหนดมาตรการวัดและการประเมินผล 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) การประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสจ๊วต อูทรานันท์ จะเห็นได้ว่ามีความต่อเนื่องสัมพันธ์อย่างเป็นวัฏจักร ดังนี้

ภาพที่ 2.11 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของสังัด อุทรานนท์
ที่มา : สังัด อุทรานนท์, 2532, หน้า 38

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533, หน้า 60-65) เสนอแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรได้ 3 ระบบ ดังนี้

(1) ระบบร่างหลักสูตร การร่างหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1.1) สิ่งที่กำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร อาจเริ่มต้นจากการทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงหลายๆ อย่างเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม เช่น ต้องการทราบสภาพความต้องการของสังคมในด้านการศึกษา ต้องการทราบสภาพการศึกษาในปัจจุบัน แนวโน้มของสังคมและความต้องการทางการศึกษาในอนาคตการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการกำหนดหลักสูตรประกอบไปด้วยสิ่งที่กำหนดทางวิชาการสิ่งที่กำหนดทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสิ่งที่กำหนดทางการเมือง

(1.2) รูปแบบหลักสูตร หลังจากศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสิ่งกำหนดหลักสูตรแล้วก็เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรแบบ

บูรณาการหรือหลักสูตรแบบแกนวิชา เป็นต้น รูปแบบหลักสูตรจะประกอบด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นสภาพรวมและมาตรฐานการศึกษาของแต่ละหลักสูตร

(1.3) การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ การปรับปรุงหลักสูตรต้องอาศัยการจัดทำข้อมูลที่ชัดเจน อันจะเป็นการทำให้การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

(2) ระบบการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตรมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

(2.1) การขออนุมัติหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับแก้แล้วเสนอหน่วยงานบังคับบัญชาเพื่อให้ความเห็นชอบสั่งการ

(2.2) การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนเตรียมการใช้หลักสูตร ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

(2.2.1) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

(2.2.2) การเตรียมงบประมาณ

(2.2.3) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

(2.2.4) วัสดุหลักสูตร

(2.2.5) บริการสนับสนุนและอาคารสถานที่

(2.2.6) ระบบบริหารของสถาบันการศึกษา

(2.2.7) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติให้กับผู้สอน

(2.2.8) การประเมินผลการและติดตามการใช้หลักสูตร

(2.2.9) ดำเนินการใช้หลักสูตรหรือบริหารหลักสูตร

ขั้นตอนนี้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะที่ว่าเป็นศาสตร์นั้น หมายถึง การวางแผนการใช้ที่มีระบบและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามาช่วยเสริมส่วนที่เป็นศิลปะนั้น หมายถึง ผู้ใช้หลักสูตรในที่นี้รวมทั้งผู้บริหารและผู้สอนหลักสูตรแม้จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร ถ้าผู้สอนไม่สนใจไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรใหม่นั้นก็ไม่มีคามหมายและไม่ได้ผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง

(3) ระบบการประเมินหลักสูตรเป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตรการประเมินหลักสูตรหรือกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการดังนี้

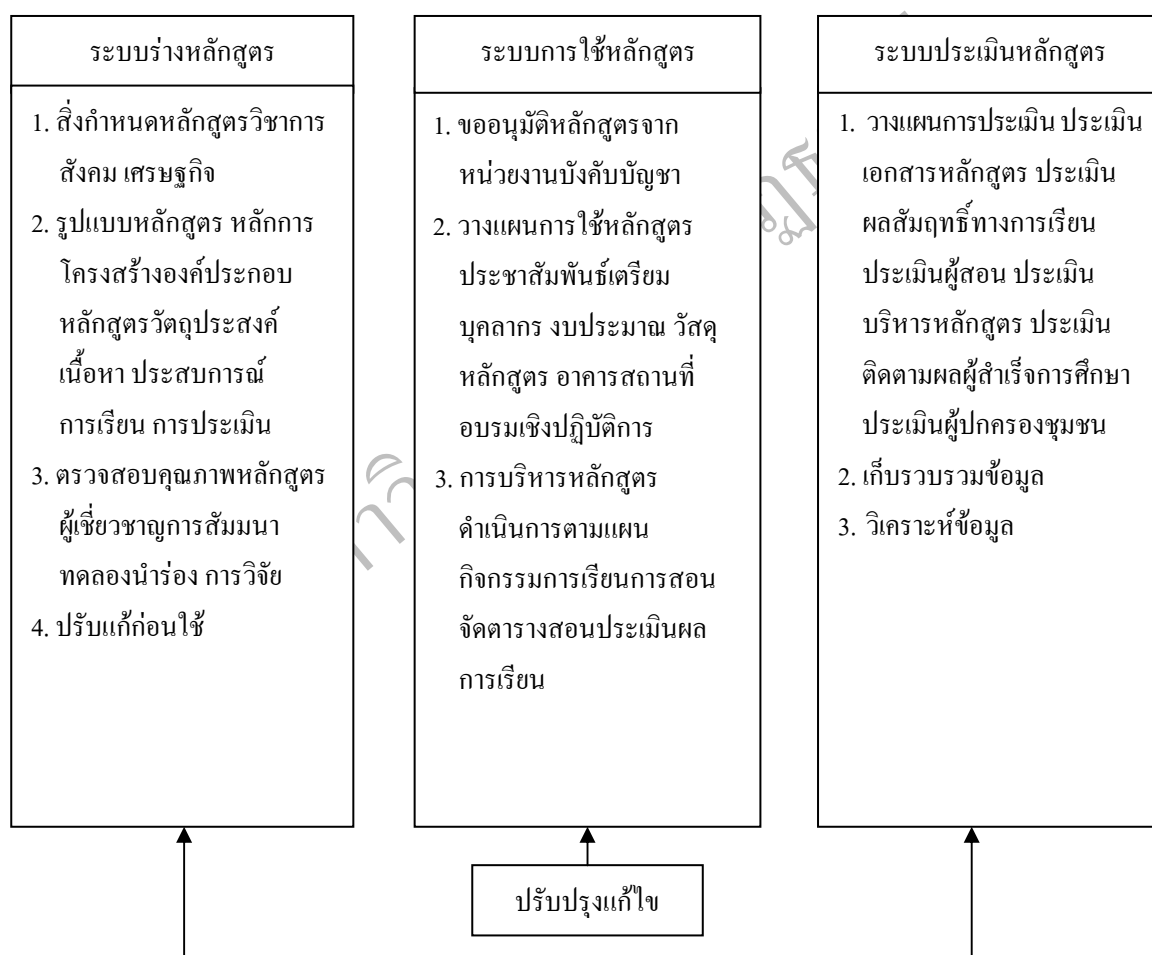
(3.1) วางแผนประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ประเมินผลการสอนของผู้สอน ประเมินการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลสำเร็จ การศึกษา และประเมินการยอมรับหลักสูตรจากผู้ปกครองหรือชุมชน

(3.2) การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยใช้ เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น

(3.3) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจัดกระทำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วโดยใช้ การตีความ อธิบาย ลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูล เพื่อนำข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข ในส่วนต่างๆ ของหลักสูตรต่อไป

จากที่กล่าวมาสามารถเขียนเป็นภาพดังภาพที่ 2.12 (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2533, หน้า 65)

ภาพที่ 2.12 แนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, หน้า 88) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน คือ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (3) การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ (4) การนำหลักสูตรไปใช้ (5) การประเมินหลักสูตร (6) การปรับปรุง แก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (7) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษา

ตารางที่ 2.5 การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษา

ที่	กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	แนวคิดของนักการศึกษา					รวม
		ทามา (1992)	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533)	สังัด อุทรานันท์ (2532)	วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542)	Saylor and Alexander (1974)	
1	การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	/	/	/	/	/	5
2	การกำหนดจุดมุ่งหมาย	/	/	/	/	/	5
3	การกำหนดเนื้อหา/เลือกเนื้อหา	/	/	/	/	-	4
4	การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้	/	/	/	/	-	4
5	การกำหนดจุดประสงค์ของรายวิชา	-	/	-	-	-	1
6	การจัดทำวัสดุเพื่อการเรียนการสอน	-	/	-	-	-	1
7	กำหนดการวัดและประเมินผล	/	/	/	-	-	3
8	การประเมินหลักสูตร	-	-	/	/	/	3
9	ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร	-	-	/	/	-	2
10	การนำหลักสูตรไปใช้	/	-	/	/	/	4

จากตารางการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักการศึกษาทั้ง 5 ท่าน มีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาและเลือกเนื้อหา การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ มีการกำหนดการวัดและประเมินผล กำหนดการวัดและประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ตามแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ได้ให้ความสำคัญกับครูหรือผู้สอนว่าจะต้องเป็นผู้ที่พัฒนาหลักสูตร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักสูตรต้องออกแบบโดยผู้ใช้ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 7 ขั้นตอน เป็นรูปแบบการพัฒนาจากรากหญ้า (grass-roots model) ซึ่งแตกต่างจาก Tyler ที่ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน หน้าที่หลักของครูตามแนวคิดของ Tabá คือ ผู้จัดการเนื้อหาและมโนทัศน์ความรู้ต่างๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน และหลักสูตรจะต้องสร้างขึ้นจากภายในชั้นเรียน ก่อนที่จะพัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ประเด็นการเรียนรู้และข้อควรพิจารณาในประเด็นนี้ก็คือ ในฐานะที่เราเป็นครูภาษาไทย เราได้มีส่วนในการจัดการมโนทัศน์ความรู้ต่างๆ ในสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมากน้อยเพียงใด เราได้ใช้นักเรียนในห้องเรียนของเราเป็นฐานในการสร้างหลักสูตรภาษาไทยอย่างไร หรือเราเป็นแต่เพียงกลไกการถ่ายทอดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรของผู้บังคับบัญชาใช้หรือไม่ ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้วหลักสูตรคือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ประสบการณ์ที่มีความหมายย่อมเกิดจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มี “ความหมาย” ต่อผู้เรียน ซึ่งจัดการโดยครู มิใช่เป็นแต่เพียงสาระการเรียนรู้ที่แห้งแล้งดังเช่นการสอนตามหนังสือเรียน ที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการปฏิบัติการเรียนรู้ทั้งหมด จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการทั้งหลายที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสรุปและสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็น 7 ขั้นตอน ดังมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางด้านความต้องการ ความจำเป็นและปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจนนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิเคราะห์หลักสูตรเดิม เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

(2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการดำเนินงานจะต้องร่วมกันพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยกำหนดทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ละรายวิชา ซึ่งจะเน้นการปฏิบัติมากขึ้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยที่ดีงาม เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

(3) การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว ก็ถึงขั้นการเลือกสาระความรู้ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อความสมบูรณ์ให้ได้วิชาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม กระบวนการขั้นนี้ จึงครอบคลุมถึงการคัดเลือกเนื้อหาวิชาแล้วพิจารณาจัดลำดับเนื้อหาเหล่านั้นว่า

เนื้อหาสาระใดควรเป็นพื้นฐานของเนื้อหาใดบ้าง ควรให้เรียนอะไรก่อนอะไรหลัง แล้วแก้ไข เนื้อหาที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งแง่สาระและการจัดลำดับที่เหมาะสม ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

(4) การทดลองใช้หลักสูตร เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และมีความชำนาญในการใช้ หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในโรงเรียนเพื่อเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการบริหารการบริการหลักสูตร ฯลฯ นอกจากนี้ในขั้นนี้ยังครอบคลุมถึงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่ด้วย

(5) การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่าเมื่อได้นำ หลักสูตรไปใช้แล้วนั้น ผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ ไปแล้ว มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถตามที่ หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ วางไว้ การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตร จึงประกอบด้วย การประเมินสิ่งต่อไปนี้ คือ

(5.1) การประเมินเอกสาร หลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมดี และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะ ได้ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะได้นำไปประกาศใช้ในโอกาสต่อไป

(5.2) การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตร สามารถ นำไปใช้ได้ดีในสถานการณ์จริงเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการ ใช้หลักสูตร โดยมากหาก พบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตรก็มักได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(5.3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจาก ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้ว การประเมินหลักสูตร ในลักษณะนี้มักจะทำการติดตาม ความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

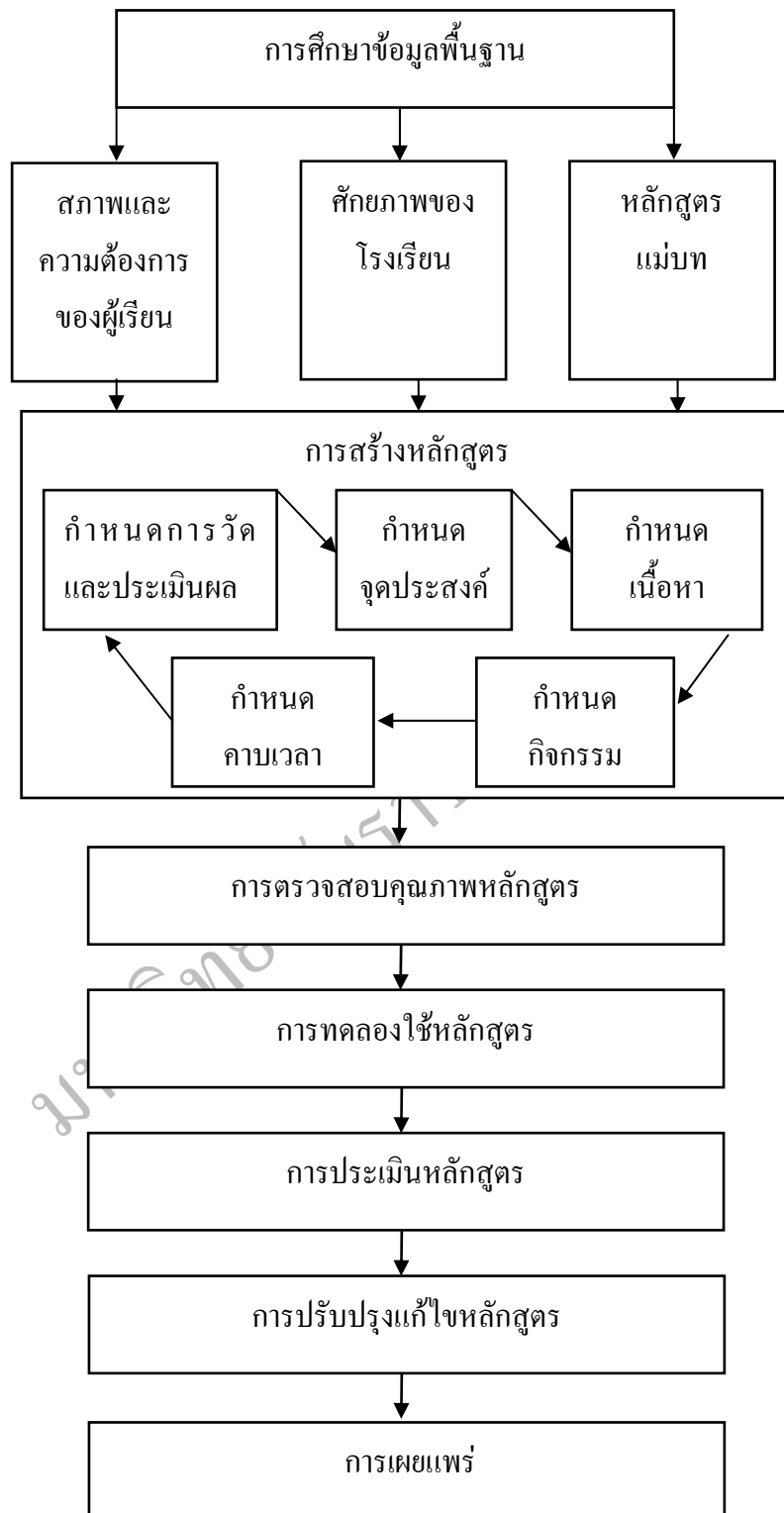
(5.4) การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มี ความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ ความสัมพันธ์ของ ระบบหลักสูตร กับระบบบริหาร โรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการวัดและ ประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

(6) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

(7) การเผยแพร่ เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้เวลาเป็นปีขึ้นไป ในการเตรียมการและการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้กำลังคน และงบประมาณมากพอสมควร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพที่ 2.13

ภาพที่ 2.13 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นการดำเนินงานที่ต้องคำนึงถึงและวางแผนในการปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลในแง่มุมต่างๆ ของหลักสูตรทั้งจุดเด่น ข้อบกพร่องหรือสภาพปัญหาต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จของผู้เรียนและหลักสูตร และจะเกี่ยวข้องกักิจกรรมการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อปรับปรุง แก้ไข กิจกรรมการประเมินที่สำคัญในมิตินี้ ได้แก่ การประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมิน การใช้หลักสูตร ประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรและประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ดังนั้นการประเมินหลักสูตร จึงเปรียบเสมือนกับกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพทุก ขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรอย่างแจ่มชัดว่าสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวหรือมีข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคอะไรเพื่อหาทางแก้ไขได้ทันที่ อย่่างไรก็ตาม การประเมินหลักสูตรเป็นงานสำคัญที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ทันในเรื่องของหลักสูตรและการประเมินผล และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

Carter Good (1973, p.162) ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนรู้ภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผน การจัดโครงการ การต่อเนื่องและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จะจัดให้มีขึ้น

Cronbach (1963, pp.64-672 quoted in Saylor & Alexander, 1974, p.302) กำหนดนิยามของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตร คือ การรวบรวมข้อมูล และการใช้ข้อมูล เพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา

Stufflebeam & et al. (1971, p.128) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ สร้างทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

บุญชม ศรีสะอาด (2528, หน้า 229) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ว่า หมายถึง การพิจารณาเปรียบเทียบและตัดสิน เกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ในระบบหลักสูตรว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความมุ่งหวัง และการปฏิบัติจริง

เพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรนั้นให้ดีขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 56) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใดหรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

นิคม ชมภูหลง (2545, หน้า 238) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ว่า การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ ทดลองใช้ และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินใจคุณค่า และคุณภาพของหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 139) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลจากการวัดในแง่ต่าง ๆ ของสิ่งที่ต้องประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่ เพียงใด หรือได้รับผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้หรือมีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไปและนำเสนอผู้บริหาร ผู้มีอำนาจ วินิจฉัยสั่งการต่อไป

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 249) กล่าวถึงความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่า หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพแค่ไหน เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

จากความหมายของการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร คือ การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ การทดลองใช้หลักสูตร เพื่อการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่ามีจุดดีและจุดด้อยมากน้อยเพียงไร โดยอาศัยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้าง การใช้ และผลของการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้บรรลุจุดหมาย

2. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงในสาขาหลักสูตร หลายท่าน กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

Mcneil (1981, p.153) กล่าวว่า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจที่เลือกหลักสูตร เพื่อนักพัฒนาหลักสูตร จะได้ว่า ควรจะปรับปรุงหลักสูตรตรงไหนและอย่างไร และเพื่อที่จะให้ครูใช้หาคำตอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน

Taba (1962, p.310) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตร กระทำขึ้นเพื่อศึกษา กระบวนการต่างๆ ที่กำหนดไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งการประเมิน ดังกล่าวจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรและกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ขอบเขตของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้บริหารและผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชาต่างๆ การใช้สื่อ และวัสดุการสอน ฯลฯ

ธวัชชัย ชัยจิรฉายกุล (2540, หน้า 50) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตรไว้ 4 ข้อ ดังนี้

(1) เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตร อาทิ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง การจัดการเรียนรู้ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในขณะนั้น ตลอดจนแนวโน้มของสังคมในอนาคตมากน้อยเพียงใด

(2) เพื่อตัดสินระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรรวมถึงการนิเทศว่าเป็นไปอย่างถูกต้องหรือไม่

(3) เพื่อติดตามผลผลิตของหลักสูตรซึ่งหมายถึงผู้เรียนว่า มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ได้คาดหวังไว้หรือไม่

(4) เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าดี ควรใช้ต่อไปหรือต้องปรับปรุงแก้ไข

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540, หน้า 217) ให้แนวคิดว่าการประเมินหลักสูตรนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่จะประเมินนำมาพิจารณาร่วมกัน เช่น ตัวเอกสารหลักสูตร วัตถุประสงค์หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตัวผู้เรียน ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร และความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนและสังคม แนวการประเมินหลักสูตรทำได้ 3 ระยะด้วยกัน คือ

(1) ระยะก่อนโครงการ → การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร

(2) ระยะระหว่างโครงการ → การนำหลักสูตรไปใช้

(3) ระยะหลังโครงการ → การติดตามประเมินหลักสูตรทั้ง

ระบบ

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่ มีอยู่ 2 ประการคือ

(1) การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร คือ การประเมินในระหว่าง การปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผลการประเมินนั้น ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะๆ ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร แล้วนำผลจากการวัด มาประเมินว่าแต่ละขั้นตอนของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติ

ได้ดีเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรในการที่จะปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตร ได้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป

(2) การประเมินเพื่อสรุปผลว่า คุณค่าของการพัฒนาหลักสูตร มีความเหมาะสมหรือไม่ หลักสูตรได้สนองความต้องการของผู้เรียน ของสังคมเพียงใด ควรจะใช้ได้ต่อไปหรือควรยกเลิกทั้งหมดหรืออาจจะยกเลิกเพียงบางส่วนและปรับแก้ในส่วนใด

บุญลักษณ์ ทิพยุทธ์ (2541, หน้า 19) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตรไว้ 2 ประการ คือ ประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และประเมินผลเพื่อสรุปคุณค่าของการพัฒนาหลักสูตรว่าดี หรือปรับปรุงแก้ไข ควรใช้ต่อไปหรือควรยกเลิกทั้งหมด หรือยกเลิกเพียงบางส่วน

นิคม ชมภูหอง (2542, หน้า 178) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตรไว้ 5 ข้อ ดังนี้

(1) เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร เมื่อนำไปใช้แล้วสนองวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่

(2) เพื่อตัดสินองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา สารระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือไม่

(3) เพื่อตัดสินหลักสูตร มีข้อดีและข้อบกพร่องอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

(4) เพื่อตัดสินการบริหารหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่

(5) เพื่อการติดตามประเมินและตรวจสอบผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่หลักสูตรคาดหวัง

ทัศนา เขมมณี (2545, หน้า 13) สรุปจุดมุ่งหมาย ในการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

(1) เพื่อหาคุณค่าหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

(2) เพื่อตัดสินว่า การวางเค้าโครงและระบบของหลักสูตรตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

(3) เพื่อวัดดูว่า ผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร เราสามารถบอกเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องมีการประเมินหลักสูตร ดังนี้

(1) เพื่อพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรที่ได้รับการแสดง ออกแบบหรือพัฒนาขึ้น โดยพิจารณาว่าหลักสูตรสามารถทำให้หลักการและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้บรรลุผลสำเร็จหรือไม่

(2) เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของหลักสูตร ทั้งในด้านตัวเอกสาร หลักสูตรที่กำหนด หลักการจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของเนื้อหาสาระ ตลอดจน ส่วนที่เป็นกระบวนการของการนำ หลักสูตรไปใช้ ซึ่งครอบคลุมการบริหาร และบริการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนการวัดและ ประเมินผล ฯลฯ

(3) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งหมายถึง ผลลัพธ์ของหลักสูตรที่เกิด ขึ้นกับ นักเรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

ดังนั้นในการประเมินหลักสูตรแต่ละครั้ง ผู้ประเมินจึงต้องตอบให้ได้แน่ชัด ว่าต้องการทราบว่าสิ่งใด เหตุผลของการประเมินครั้งนั้น เป็น ข้อ 1 ข้อ 2 หรือข้อ 3 หรือต้องการ คำตอบมากกว่า 1 ข้อหรือต้องการทั้ง 3 ข้อ เพราะขอบเขตของการประเมินจะแปรผันไปตาม จุดมุ่งหมายยังจุดมุ่งหมายมีมากเท่าใด งานการประเมินก็จะพยายามขอบเขตมากขึ้นเท่านั้น

โดยทั่วไป การประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน คือเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร การประเมินผล ในลักษณะนี้ มักจะดำเนินในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่า องค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความ สอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำไปปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ หรือ ในขณะที่ต้องการใช้หลักสูตรและกระบวนการการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรค อะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตร และผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้น

(4) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผล ในลักษณะนี้จะ ดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้จะ ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่ วางไว้

(5) เพื่อช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควร ยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการ หลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้ว ระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดี หรือ ไม่มีบรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใดสนองความต้องการของสังคม เพียงใดและเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

(6) เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษา มาแล้วหรือไม่ อย่างไร การประเมินผลในลักษณะที่จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ หรือหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประการ คือ

(1) การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร คือ การประเมินในระหว่าง การปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะๆ ในระหว่างการพัฒนาแล้ว นำผลจากการวัดมาประเมินว่าแต่ละขั้นตอนของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้ดีเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตร ในการที่ปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรได้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป

(2) การประเมินเพื่อสรุปผลว่าคุณค่าของการพัฒนาหลักสูตร มีความเหมาะสมหรือไม่ หลักสูตรได้สนองความต้องการของผู้เรียนของสังคมเพียงใด ควรจะใช้ได้ต่อไป หรือควร จะยกเลิกหรืออาจจะยกเลิกเพียงบางส่วนและปรับแก้ในส่วนใด สิ่งที่จะต้องประเมินในเรื่อง หลักสูตร

Beauchamp (1975, pp. 170-171) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรอย่างน้อยที่สุด จะต้องครอบคลุมใน 4 ด้าน ดังนี้

- (1) ประเมินผลการใช้หลักสูตรของครู
- (2) ประเมินรูปแบบของหลักสูตร
- (3) ประเมินผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
- (4) ประเมินระบบหลักสูตร

Gagne (1967, pp. 19-20) มีความเห็นว่าสิ่งที่สำคัญของการประเมินหลักสูตรก็คือหา วิธีตรวจสอบความเหมาะสมของการเลือกและการจัดเนื้อหา เพื่อจะได้ทราบว่า เนื้อหาบางตอนใน หลักสูตรนั้นไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้เกิดความสับสนทำให้เกิดการเรียนรู้ช้าลง หรือไม่ การจัดลำดับเนื้อหาในหลักสูตร ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ การวิเคราะห์งานเป็นไป อย่างถี่ถ้วน เพียงใดสิ่งเหล่านี้รวมทั้งหลักการในการออกแบบหลักสูตรนั้น ยากที่จะตรวจสอบโดย วิธีการทางวิทยาศาสตร์แต่ก็มีความจำเป็นจะต้องหาวิธีการศึกษาให้ได้

สังค์ อุทรานันท์ (2527, หน้า 277-278) สรุปว่าการประเมินหลักสูตรประกอบด้วย สิ่งที่จะต้องประเมินดังนี้

- (1) การประเมินเอกสารหลักสูตร

- (2) การประเมินการใช้หลักสูตร
- (3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร
- (4) การประเมินระบบหลักสูตร

Pratt (1980, pp. 409-419) เสนอว่า การประเมินหลักสูตรจะมีลักษณะสำคัญที่ต้องประเมิน ดังนี้

(1) การประเมินภายในตัวหลักสูตร ซึ่งจะต้องพิจารณาสິงต่างๆ ที่กำหนดไว้ คือ จุดมุ่งหมายเหตุผลของการสร้างหลักสูตร วัตถุประสงค์ เกณฑ์การประเมินผลการเรียน การจัดระดับผลการเรียนสภาวะแวดล้อม คุณลักษณะของผู้เรียน การสอน การแก้ปัญหาความแตกต่างของผู้เรียน การจัดการทรัพยากร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินโปรแกรมของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และผลผลิตจากหลักสูตร ซึ่งการประเมินในขั้นนี้ จะกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เช่นครู บุคลากรในชุมชน

(2) การประเมินการทดลองใช้หลักสูตร มีการดำเนินงานเป็น 2 ชั้น คือ การทดสอบกับกลุ่มเล็ก (Pilot Testing) และการทดสอบจริง (Field Testing)

(3) การประเมินผลโปรแกรม เป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรหลังจากที่ได้นำหลักสูตรไปใช้จริงแล้ว ซึ่งการประเมินลักษณะนี้จะต้องประเมินหลาย ๆ ด้าน ทั้งจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลการเรียนของนักเรียน คุณลักษณะของผู้เรียน การสอนและการจัดการทรัพยากร ฯลฯ

ผลสรุปของนักวิชาการที่มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องการประเมินหลักสูตร

(1) ตัวหลักสูตรที่ได้รับการออกแบบหรือพัฒนาขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดต่างๆ ได้จากสิ่งที่กำหนดไว้ในเอกสารหลักสูตร

(2) การนำหลักสูตรไปใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้หลักสูตรโดยครู ซึ่งมักจะมี การปฏิบัติตามคำแนะนำที่มีอยู่ในคู่มือการใช้หลักสูตร หรืออาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของโรงเรียน นักเรียนหรือท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความรู้ความสามารถของครูผู้สอน

(3) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งในลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณสมบัติต่างๆ ตลอดจนพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป

(4) ระบบหลักสูตรหมายถึง ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่ในระบบและกระบวนการของหลักสูตรในการประเมินหลักสูตรนั้น ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) ซึ่งจะประเมินผลในระหว่างการพัฒนาหลักสูตร เพื่อมุ่งการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในช่วงเวลาต่างๆ กันเป็นสำคัญ หรือจะเป็นการประเมินผลสรุป (Summation Evaluation) ซึ่งจะประเมินเมื่อการพัฒนาหลักสูตรครบวงจรหรือใช้หลักสูตรมาเป็น

เวลานานพอสมควร เพื่อมุ่งการตัดสินใจว่า หลักสูตรนั้นควรดำเนินการต่อหรือยกเลิก ควรมีการประเมินให้ต่อเนื่องกันและสิ่งที่จะต้องประเมินสามารถแบ่งได้ดังนี้

(1) การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรว่าจุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาสาระและวิธีการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องเหมาะสมครอบคลุมและถูกต้องตามหลักการ พัฒนาหลักสูตรหรือไม่ เพียงใดภาษาที่สามารถใช้สื่อให้เข้าใจและมีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ หรือไม่หลักสูตรที่สร้างขึ้นเหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่และสามารถสนองความต้องการของสังคม และผู้เรียนมากน้อยเพียงใด การประเมินเอกสารหลักสูตรมักใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

(2) การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีกับสถานการณ์จริงเพียงใด การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรทำอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการใช้หลักสูตรเพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น และสามารถนำหลักสูตรไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ วิธีการประเมินอาจจะใช้การสังเกต สัมภาษณ์และส่งแบบสอบถามให้ผู้ใช้ คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น การประเมินการใช้หลักสูตร และพัฒนาหลักสูตร หรืออาจจะประเมินเพียงบางส่วนของการใช้หลักสูตร ก็ได้ เช่น ประเมินเฉพาะประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์หรือบรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียน

(3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ (Academic achievement) ได้แก่ ความรู้ความสามารถในวิชาการต่างๆ ที่เรียนและสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่ทางวิชาการ (Non - academic achievement) ได้แก่ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ เป็นต้น การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นนอกจากจะประเมินผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่แล้ว ยังควรติดตามผลความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานและประสบผลสำเร็จในการทำงานหรือศึกษาต่อหรือไม่ มีความรู้และทักษะที่แก้ปัญหาและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดีหรือไม่ โดยติดตามสอบถามจากผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษา นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การส่งแบบสอบถาม เป็นต้น

(4) การประเมินระบบหลักสูตร ในการประเมินหลักสูตรหากประเมินในแต่ละส่วนอาจทำให้มองเห็นภาพรวมไม่ชัดเจนไม่ถูกต้อง จึงควรมีการประเมินหลักสูตร ทั้งระบบพร้อมกันไปเพราะการประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร และการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร เป็นสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน รูปแบบของการประเมินระบบหลักสูตรมีหลายรูปแบบจะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรจำเป็นต้องพิจารณาตัดสินหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้น

จากการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งบางเรื่อง บางองค์ประกอบ ก็อาจจะหาเครื่องมือหรือวิธีการต่างๆ มาวัดหรือประเมินได้โดยง่าย โดยพยายามให้ข้อมูลมีความเป็นปรนัยให้มากที่สุด

3. แนวทางการประเมินหลักสูตร

รุจิร ภู่อาระ (2546, หน้า 159-160) กล่าวถึง แนวทางการประเมินผลหลักสูตร ว่า แบ่งออกกว้างๆ ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่

(1) การประเมินแบบดั้งเดิม (traditional evaluation) เป็นการประเมินที่ใช้การพิจารณาประสิทธิภาพของการสอน โดยการวัดว่า นักเรียนสามารถผ่านจุดประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้ประเมินจึงสนใจว่า หลักสูตรนำมาใช้ได้จริงหรือไม่ และเมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตรแล้วผู้ประเมินจึง อธิบายผลการใช้จากการวัดเชิงปริมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนจากที่มีการกำหนดจุดประสงค์ไว้ ครูจึงใช้มาตรฐานเป็นพื้นฐานในการประเมินมาตรฐานเหล่านี้ โดยเขียนในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้วัดได้ และสามารถวัดโดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (criterion-referenced tests) ดังนั้นการประเมินแบบดั้งเดิม จึงใช้วิธีการพิจารณาจากการวัดผลการปฏิบัติของนักเรียนตามจุดประสงค์โดยใช้แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์

(2) การประเมินแบบคลื่นลูกใหม่ (new-wave evaluation) เกิดขึ้นเมื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์กันแพร่หลายออกไปว่า การทดสอบไม่ใช่เป็นวิธีเดียวเท่านั้นในการประเมินผล แต่ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องอีกมาก ผู้ที่เชื่อถือการประเมินแบบคลื่นลูกใหม่ เชื่อว่า การศึกษาเป็นกระบวนการปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นประเด็นสำคัญ ที่จะเข้าใจผลที่เกิดจากการเรียนการสอน นอกจากนี้ สคริเวน ได้เป็นผู้สนับสนุนการศึกษากระบวนการ และเสนอให้คำนึงถึงความสำคัญใน การประเมินเป้าหมายมากกว่าการตีความหมายการประเมินในรูปของผลสัมฤทธิ์ความสำเร็จของหลักสูตรมิใช่ดูเพียง ความสำเร็จในสิ่งที่พยายามทำเท่านั้น แต่สิ่งที่พยายามทำต้องมีคุณค่าพอที่จะได้ชื่อว่ามีความสำเร็จแล้ว และสคริเวน ได้อธิบาย ความหมายของคำว่า การประเมินจากภายใน (intrinsic evaluation) ได้แก่ เป้าหมาย เนื้อหา เจตคติของครู การจัดการ ฯลฯ และคำว่า การประเมินผลที่ได้รับ (pay-off-evaluation) ได้แก่ ผลของหลักสูตรต่อนักเรียน เขาเชื่อว่าการประเมินผล จำเป็นต้องให้น้ำหนักกับการประเมินจากภายในควบคู่กับการประเมินผลที่ได้รับ จึงจะทำให้การประเมินหลักสูตรมีคุณค่า นอกจากนี้ อ้างถึง สเทนเฮาส์ เป็นผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับกลุ่มการประเมินคลื่นลูกที่สาม โดยตั้งคำถามในการประเมินว่า คืออย่างไร มีอะไรเกิดขึ้น การตอบคำถามดังกล่าว เป็นการประเมินวิธีดำเนินการซึ่งจะต้องพิจารณาจากบริบทที่กว้างมากของหลักสูตร รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ในหลายๆ วิธี เพื่อให้มองเห็นภาพสถานการณ์ได้ชัดเจนขึ้นและได้อ้างถึง สเตค ได้เสนอแนะให้มองภาพกว้างๆ มากกว่าจะมองที่จุดเล็กๆ คนในกลุ่มคลื่นลูกใหม่จึง

เพ่งเล็งไปที่อิทธิพลของสภาพการณ์ต่างๆ ไปที่จะส่งผลต่อหลักสูตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็งของหลักสูตร รายละเอียดที่ประกอบเป็น โครงร่างของหลักสูตร และวิถีทางที่นำหลักสูตร ไปใช้ในการเรียน จากแนวความคิดของนักประเมินผลหลักสูตรทั้ง 2 กลุ่ม สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

การประเมินแบบดั้งเดิม	การประเมินแบบคลื่นลูกใหม่
1. ประเมินหลังจากนำหลักสูตรไปใช้แล้ว	1. ก่อนข้างเป็นอันดับมากกว่าปรนัย
2. ไม่สามารถควบคุมตัวแปรทั้งหมดได้	2. นำผลไปใช้อ้างอิงกับกรณีอื่น ๆ ได้ยาก
3. ไม่สนใจต่อผลที่เกิดกับท้องถิ่นหรือสิ่งที่ไม่เป็น รูปธรรม	3. ไม่สามารถนำเสนอข้อค้นพบหรือการพิจารณาใน เชิงปริมาณ
4. เครื่องวัดต่อการวัดตามจุดประสงค์ จึงทำให้ขาด ข้อมูลเชิงอัตนัย	4. เป็นสิ่งที่ไม่เป็นรูปธรรม หรือสภาพการณ์ที่ ไม่ปกติ
5. ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ไม่อาจเผชิญกับ สภาพการณ์จริงในชีวิตประจำวัน	5. ขาดความชัดเจนว่าจะประเมินอะไร
6. ใช้เวลามากและแหล่งข้อมูลมาก	

ภาพที่ 2.14 รูปภาพเปรียบเทียบการประเมินหลักสูตร

4. ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร

เนื่องจากการได้มาซึ่งหลักสูตรนั้นต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ และใช้เวลานานพอสมควร และเมื่อได้หลักสูตรมาแล้วก็ต้องนำไปใช้อีกในช่วงเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด เช่น หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กว่าจะใช้หลักสูตรจนครบวงจรกินเวลานานถึง 12 ปี ด้วยเหตุนี้ ใน การประเมินหลักสูตรจึงต้องดำเนินการเป็นระยะๆ ไป โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

(1) การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริงควร ได้มีการประเมิน เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ และคุณภาพโดยรวมของหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่ง ต้องทำอย่างรอบคอบและมีระบบที่ชัดเจน การประเมินในระยะนี้ทำได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

(1.1) การประเมินหลักสูตรเมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จ การประเมิน ลักษณะนี้เป็นการวิเคราะห์หาความสมเหตุสมผลหรือความเชื่อมั่นขององค์ประกอบที่ได้กำหนดไว้ ในหลักสูตร กับความน่าจะเป็นว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร ซึ่ง ต้องอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา นักวิชาการ

(1.2) การประเมินหลักสูตรในขั้นทดลองใช้ เพื่อนำผลมาใช้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนที่จะประกาศใช้จริง เช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้ทดลองใช้ในโรงเรียนในโครงการนำร่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้น

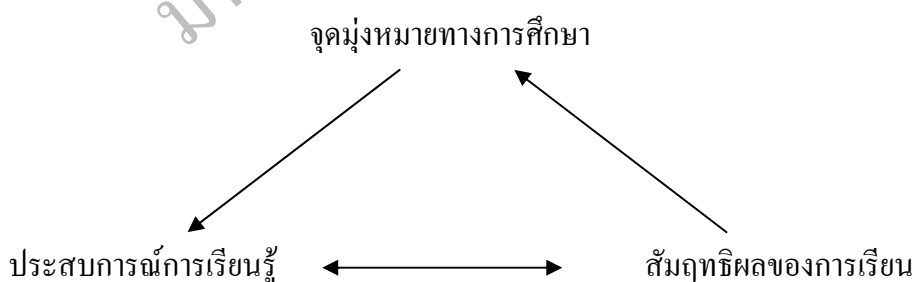
(2) การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร เนื่องจากในระยนี้มีการใช้หลักสูตรในภาพกว้าง มีกลุ่มเป้าหมาย สถานที่ และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน การประเมินหลักสูตรจึงได้ข้อมูลในลักษณะที่กว้างและลึก เป็นการประเมินกระบวนการบริหารการจัดการหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และกระบวนการจัดการเรียนรู้

(3) การประเมินหลักสูตรหลังจากการใช้หลักสูตรครบวงจร ระยะเวลาจากที่เริ่มใช้หลักสูตรจนการใช้หลักสูตรครบวงจรเรียบร้อยแล้วจะเป็นระยะเวลาานพอสมควรที่จะทำให้สภาพสังคม เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินหลักสูตรทั้งระบบเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ในขณะนั้น

5. รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

นิคม ชมภูหลวง (2544, หน้า 239-243) กล่าวถึงรูปแบบการประเมินหลักสูตร ดังนี้

(1) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler's Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยผู้เรียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้หรือไม่ โดยศึกษาจากความสัมพันธ์ของ 3 องค์ประกอบ คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับผู้เรียน และสัมฤทธิ์ผลของการเรียน (ได้จากการวัดและประเมินผล) ดังภาพที่ 2.15

ภาพที่ 2.15 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางการศึกษา

อย่างไรก็ดี รูปแบบนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เพราะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมจะใช้กับหลักสูตรที่มีการวางแผนไว้เรียบร้อยแล้วเท่านั้น หากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญทันทีทันใด หรือโดยไม่คาดหวังมาก่อนจะไม่สามารถใช้รูปแบบนี้ประเมินให้ครอบคลุมได้ ดังที่ Robert E.

Stake ได้วิจารณ์ว่า รูปแบบของไทเลอร์ นั้น เน้นการประเมินที่ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่ตั้งไว้ก่อน การประเมินที่ดีควรจะเป็นไปตามธรรมชาติที่เรียกว่า responsive evaluation หรือที่ Michael Scriven เรียกว่า goal - free evaluation ซึ่ง สคริฟเวน มีแนวความคิดในทำนองเดียวกันว่า ผู้ประเมินไม่ควรพิจารณาเฉพาะสิ่งที่ตั้งความหวังไว้เท่านั้น เพราะผลที่เกิดขึ้นทั้งด้านดีหรือด้านไม่ดี บางครั้งเป็นสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังมาก่อน

(2) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammonds Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักเช่นเดียวกับการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ แต่จะเป็นการประเมินประสิทธิภาพของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยการเปรียบเทียบข้อมูลพฤติกรรมกับจุดประสงค์และเน้นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น โดยการประเมินมิติ 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน มิติด้านสถาบันและมิติด้านพฤติกรรม ซึ่งแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวแปรอื่นๆ อีกหลายตัว ซึ่งความสำเร็จของหลักสูตรจะขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมิติต่างๆ เหล่านี้

(3) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสแตก (Robert E. Stakes Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ซึ่งเกณฑ์นั้นคือ มาตรฐาน 2 ประการ ได้แก่ มาตรฐานสมบูรณ์ และมาตรฐานสัมพันธ์ โดยคำนึงถึงข้อมูลเชิงบรรยายและข้อมูลเชิงตัดสิน ต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาของข้อมูล 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น เพื่อทราบสภาพก่อนใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรและด้านผลผลิตของการใช้หลักสูตร พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดจากวิธีการเชิงระบบ (system approach) โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ภายในระบบแล้วนำมาเปรียบเทียบกับองค์ประกอบต่างๆ ของระบบหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบนี้ เป็นการพิจารณา ความสัมพันธ์สอดคล้องกันขององค์ประกอบทั้ง 3 ซึ่งกำหนดไว้เป็นสิ่งที่คาดหวังของหลักสูตรและข้อมูลของสิ่งที่ปรากฏซึ่งเก็บได้จากการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นจริง การตัดสินใจอาศัยการเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บได้กับเกณฑ์มาตรฐานและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่างๆ ที่เป็นผู้ประเมิน จากรูปแบบนี้สามารถสรุปแนวคิดในการประเมินหลักสูตรของสแตก ได้ดังนี้

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตรค

หลักการของหลักสูตร	ข้อมูลที่ต้องรวบรวมเพื่อการประเมิน
	สิ่งที่คาดหวัง สิ่งที่ปรากฏ เกณฑ์มาตรฐาน การตัดสินใจของบุคคลต่าง ๆ
สิ่งที่มีอยู่ก่อน (Antecedents)	←————ความสอดคล้อง————→
กระบวนการสอน(Transactions)	←————ความสอดคล้อง————→
ผลที่ได้รับ (Outcomes)	←————ความสอดคล้อง————→

ภาพที่ 2.16 แนวคิดในการประเมินหลักสูตรของสเตรค

(4) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Provuss Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ว่าจะปรับปรุงหรือใช้ต่อไปหรือจะยกเลิก ซึ่งจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

(4.1) ตั้งเกณฑ์มาตรฐาน (standard-S) โดยผู้ประเมินหลักสูตรจะกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัดว่าต้องการในระดับใด

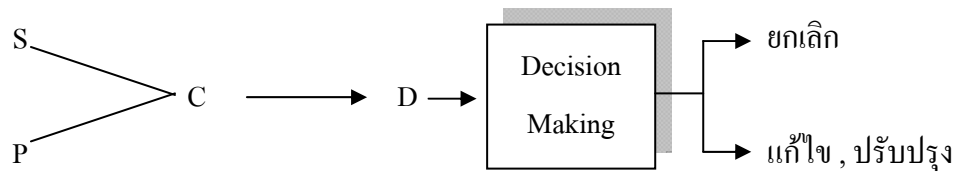
(4.2) รวบรวมผลการปฏิบัติ (performance-P) ในขั้นนี้ ผู้ประเมินจะเก็บรวบรวมข้อมูลของสิ่งต่างๆ ให้มากพอที่จะนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

(4.3) เปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (compare-C) โดยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ (2) ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในข้อ (1)

(4.4) จำแนกความแตกต่าง (discrepancy-D) ระหว่างผลการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐาน

(4.5) ทำการตัดสินใจ (decision Making) เป็นการตัดสินใจที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรนั้น ซึ่งอาจจะเป็นการยกเลิก หรือแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้มีคุณภาพดีขึ้น

รูปแบบการประเมินของโพรวัส แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.17 รูปแบบการประเมินของโพรวัต

(5) รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิล บีม (Stufflebeam, 1973, p.142) (Daniel L. Stufflebeams Curriculum Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับ 4 ประการ คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและการตัดสินใจเมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของการใช้หลักสูตรจึงเรียกรูปแบบการประเมินว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จในการประเมินเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจทั้ง 4 ประการ ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่มีความครอบคลุมมากที่สุด คือ เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เรียกว่า การประเมินแบบชิปหรือ ชิปโมเดล (CIPP Model) ซึ่งย่อมาจาก

C = Context (สภาพแวดล้อมหรือบริบท)

I = Input (ปัจจัยเบื้องต้น)

P = Process (กระบวนการ)

P = Product (ผลผลิต)

จะเห็นได้ว่าการประเมินผลตามแนวคิดโดยสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) จะพิจารณาเห็นว่าจุดประสงค์ของการประเมินก็คือรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจถ้าได้อาศัยการวิเคราะห์ระบบมาช่วยจะทำให้การประเมินมีความชัดเจนขึ้น รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้เสนอให้มีการประเมินหลักสูตร 4 ส่วน คือ

1) การประเมินบริบท (context evaluation) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความต้องการและสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation) เป็นการประเมินสิ่งที่นำเข้าไปได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อการตัดสินใจ เลือกปัจจัยใด ในการวางแผนดำเนินการต่อไป

3) การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น การบริหารหลักสูตร การจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการโดยวิธีใด มีข้อบกพร่อง และจะแก้ไขอย่างไร

4) การประเมินผลผลิต (product evaluation) เพื่อดูผลกระทบของโครงการหรือหลักสูตรว่าได้ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการหรือหลักสูตรให้ได้ผลดีกว่าเดิม

รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบที่เน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจทางด้านการศึกษา โดยสตัฟเฟิลบีมได้อธิบายเกี่ยวกับแนวทางของการตัดสินใจไว้ 4 แนวทาง คือ

1) การตัดสินใจไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด (Metamorphism) ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้าง รูปแบบ และระบบ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะต้องมีข้อมูลมากเพียงพอ เพื่อช่วยในการพิจารณาด้วยความมั่นใจ

2) การตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่าง แต่ยังคงรักษาหรือคงสภาพการเดิมไว้ มาตรฐานการควบคุมคุณภาพจะเป็นสิ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจแบบนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่สำคัญน้อย ลักษณะการตัดสินใจในแนวนี้ เช่น การจัดครูเข้าสอน การกำหนดตารางเรียนของนักเรียน เป็นต้น

3) การตัดสินใจเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ผู้ชำนาญงานจะเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้และเทคนิคต่างๆ สำหรับการตัดสินใจ การตัดสินใจในแนวนี้มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปดีกว่าเดิม

4) การตัดสินใจเพื่อนำสิ่งใหม่เข้ามาในระบบ โดยใช้วิธีการทดลองและสืบค้นอย่างมีระบบ (neomobilistic) โดยอาศัยแนวคิดใหม่ กิจกรรมใหม่ ทฤษฎี หรือข้อค้นพบใหม่สำหรับการทดลอง ซึ่งการตัดสินใจแนวนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง

กรอบแนวคิดในการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม ซึ่งเขียนแสดงความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจ ดังภาพที่ 2.18

ความคาดหวัง	ความเป็นจริง
การตัดสินใจและการวางแผนหรือตั้งจุดหมาย (ประเมินบริบท) (1)	การตัดสินใจในผลสำเร็จ (ประเมินผลผลิต) (4)
การตัดสินใจในการออกแบบดำเนินการหรือโครงสร้าง (ประเมินปัจจัยเบื้องต้น) (2)	การตัดสินใจในการใช้วิธีดำเนินการ (ประเมินกระบวนการ) (3)

ภาพที่ 2.18 กรอบความคิดในการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม

จากภาพประกอบ 4 สามารถอธิบายได้ว่า หลังจากประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรแล้ว จะทำให้ได้สิ่งต่อไปนี้ คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (ช่องที่ 1) ปัจจัยหรือกิจกรรมที่ควรจัดเก็บเข้าไปในหลักสูตร (ช่องที่ 2) กิจกรรมหรือกระบวนการที่นำไปปฏิบัติ (ช่องที่ 3) จากการดำเนินการหลักสูตร (ช่องที่ 4) สำหรับรายละเอียดของการประเมินในแต่ละด้านมีดังนี้ คือ

1) การประเมินบริบท มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อการได้มาซึ่งหลักการและเหตุผลที่จะนำไปใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังช่วยกำหนดว่า สภาพแวดล้อมที่ต้องการหรือเกี่ยวข้องเป็นอย่างไร ตลอดจนการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ที่จะทำให้ความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง มีสิ่งใดบ้างที่ถูกกีดกันไม่ถูกนำไปใช้ ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้จะช่วยให้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย แสดงถึงความสำเร็จในการปรับปรุงโครงการได้ การประเมินสภาพแวดล้อมประกอบด้วยวิธีการต่างๆ 3 วิธีคือ

1.1) เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ความคิดหลักเพื่อกำหนดขอบเขต

1.2) การใช้การศึกษาจากข้อมูลจริง

1.3) การใช้การวิเคราะห์ทั้งแนวคิดและข้อมูลจริง ร่วมกับการใช้ทฤษฎีและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อการใช้ในการตัดสินใจ มีปัญหาเบื้องต้นที่ต้องได้รับการแก้ไข มีอะไรบ้าง การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ คือ โครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือจะต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาใช้ในโครงการกำหนดวิธีการของการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการ สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในทางปฏิบัติมักจะต้องมีการระบุและการประเมินผลสิ่งต่อไปนี้ คือ

2.1) ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2.2) ยุทธวิธีที่จะนำมาใช้ เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ

2.3) วิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานตามยุทธวิธี เลือกสรรไว้แล้ว

3) การประเมินกระบวนการ เมื่อการวางแผนโครงการได้รับการยอมรับแล้วขั้นต่อไปก็คือ การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ในระหว่างการดำเนินการนี้สามารถประเมินได้ทั้งกระบวนการเบื้องต้นและกระบวนการดำเนินงาน

4) การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้ทราบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร จะเห็นว่า บทบาทที่สำคัญของการประเมินผล ได้แก่ การให้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการ

ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการว่าจะทำต่อไป หรือจะหยุดการดำเนินการ หรือจะปรับปรุงในกิจกรรมใด หรือว่าจะนำไปเชื่อมโยงกับขั้นตอนใด ของโครงการอื่นๆ

(6) รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบปุยซองค์ (Puissances Curriculum Evaluation Model) เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรและการสอนที่พัฒนาขึ้นก่อนนำไปใช้ว่า มีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด มีคุณภาพอยู่ในระดับใด โดยศึกษาความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์กิจกรรมการเรียนรู้ของ วอลเบสเซอร์ กับชนิดการเรียนรู้ของกาเย่

(6.1) พฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ บอกชื่อ บ่งชี้ บอกกฎเกณฑ์ การสร้าง การอธิบาย บรรยาย การจำแนก การประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ชนิดของการเรียนรู้ได้แก่ การเรียนรู้จาก สัญชาติญาณการเรียนรู้จากสิ่งเร้าและการตอบสนอง การเรียนรู้จากปฏิกิริยาตอบสนองแบบลูกโซ่ การเรียนรู้ความสัมพันธ์ด้านภาษา การเรียนรู้โดยการแยกแยะความแตกต่าง ความคิดรวบยอดของการเรียน การเรียนรู้กฎหรือหลักการ การแก้ปัญหา

(6.2) ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

(6.3) คณะกรรมการประเมินหลักสูตร ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้และชนิดการเรียนรู้

(6.4) ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละด้าน คือ จุดประสงค์ของ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ทั้ง 2 ที่กล่าวมาแล้วและนำ คะแนนไปลงตารางการวิเคราะห์เพื่อหาความถี่และค่าน้ำหนักของคะแนน

(6.5) นำผลรวมของคะแนนทั้งหมดมาหาค่า P.M. (Puissances Measure) เพื่อแปลผลจากเกณฑ์ที่กำหนด

สรุป รูปแบบการประเมินหลักสูตร มีหลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบของราล์ฟ ดับเบิลยู ไทเลอร์ รูปแบบของสเตค รูปแบบของโพรวิส รูปแบบของ ฟาย เบลตา แคปป์ และ รูปแบบของครอนบาช การประเมินแต่ละรูปแบบจะมีรายละเอียดและจุดเน้นของการประเมิน แตกต่างกันไปบ้างขึ้นอยู่กับแนวคิดของผู้ออกแบบการประเมิน ทั้งนี้ในการนำไปใช้จะมี วัตถุประสงค์ไปในทิศทางเดียวกันคือเพื่อใช้พิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่ามีคุณค่าดี มากน้อยเพียงใดสมควรจะนำหลักสูตรไปใช้ต่อหรือยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้น รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นในการเลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรรูปแบบใดไปใช้จึงควรพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

6. ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

พิสนุ ฟองศรี (2549, หน้า 137-141) การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอน ดังกล่าวมาสรุปสาระสำคัญในการประเมินหลักสูตรตามลำดับ ดังนี้

(1) การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ทั้งตัวหลักสูตร และเอกสารประกอบอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบรายละเอียดให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะในส่วนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหรือใช้หลักสูตรนั้นๆ มาก่อน จึงต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมกว้างๆ และเป็นข้อมูลในการดำเนินงานขั้นตอนอื่นต่อไป ในการวิเคราะห์อาจจะทำตามหัวข้อต่างๆ ไว้ดังนี้

(1.1) หลักสูตรมีความเป็นมาอย่างไร ใครทำ ทำไมจึงต้องทำหลักสูตรนี้ ทำแล้วได้อะไร

(1.2) ลักษณะของหลักสูตรเป็นหลักสูตรประเภทใด เช่น หลักสูตรต่อเนื่อง หรือหลักสูตรพิเศษ เป็นต้น

(1.3) วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรคืออะไร ชัดเจน ปฏิบัติประเมินได้หรือไม่

(1.4) รูปแบบการบริหารหลักสูตรเป็นอย่างไร มีบุคลากร หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีใครบ้าง เกี่ยวข้องอย่างไร

(1.5) ทรัพยากรหรือปัจจัยของหลักสูตรมีอะไรบ้าง

(1.6) มีโครงสร้างกิจกรรม เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน และมีการวัดและประเมินผลอย่างไรบ้าง

(1.7) มีการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินผลสำเร็จของหลักสูตรหรือไม่

(1.8) หลักสูตรมีความเหมาะสมเพียงใดในเรื่องความชัดเจนของเป้าหมาย ผลงานและมีความเป็นไปได้ของหลักสูตร

(2) ศึกษารูปแบบหรือแนวทางการประเมิน รูปแบบการประเมินหลักสูตรสามารถนำรูปแบบต่างๆ มาใช้หรือปรับใช้ให้เหมาะสมเพื่อการประเมินได้ ที่ผ่านมามีส่วนมากจะใช้ในรูปแบบของ CIPP Model ในการทำการประเมิน ซึ่งมีข้อดี คือ จะเป็นการประเมินที่ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนใช้หลักสูตร จนกระทั่งใช้หลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว นอกจากนี้ยังใช้รูปแบบของ (Stake) บ้าง อย่างไรก็ตาม การเลือกรูปแบบใดหรือปรับคิดรูปแบบขึ้นมาเอง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความต้องการสารสนเทศไปใช้เป็นสำคัญ

(3) กำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน วัตถุประสงค์หรือประเด็นที่มุ่งประเมินพิจารณาได้จากแหล่งสำคัญต่างๆ ได้แก่

(3.1) ข้อมูลรายละเอียดจากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร

(3.2) จากแนวทางการวัดและประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

(3.3) รูปแบบแนวทางการประเมินสามารถนำมาเป็นประเด็นการประเมินได้

(3.4) จากประสบการณ์ของประเมิน ผู้ประเมินที่มีประสบการณ์สามารถกำหนดประเด็นการประเมินได้เอง ถ้าไม่แน่ใจก็อาจนำเสนอผู้เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพิจารณาได้

(4) การกำหนดขอบเขตการประเมิน การประเมินหลักสูตรอาจจะประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ประเมินระหว่างใช้หลักสูตร และประเมินหลังจากใช้เสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 3 ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการใช้ผลการประเมิน

(5) การพัฒนาตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์ และค่าน้ำหนัก ตัวชี้วัด (indicator) คือ สารสนเทศที่บ่งบอกสถานะหรือสภาพการณ์ของสิ่งที่เราสนใจอาจอยู่ในรูปของข้อความ ตัวประกอบ ตัวแปรเพื่อให้เกิดคุณค่าที่สามารถชี้ให้เห็นลักษณะของสภาพที่ดำเนินการอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (บุญรักษา ถาวรภักดี, 2546, หน้า 11)

ตัวชี้วัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการประเมินสิ่งต่างๆ การประเมินหลักสูตรเช่นเดียวกันผู้ประเมินจะต้องพัฒนาตัวชี้วัดขึ้นตามวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินให้ครอบคลุมหรือเป็นตัวแทนของประเด็นการประเมินได้ ก่อนจะกำหนดเกณฑ์ในการประเมินของแต่ละตัวชี้วัด ซึ่งการประเมินหลักสูตรอาจใช้เกณฑ์มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไป หรือกำหนดขึ้นใหม่โดยอาจยึดแนวทางตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาใช้ได้บ้าง หรือให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดขึ้นโดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การประชุม การสัมภาษณ์ หรือสอบถามตามความเหมาะสม

นอกจากจะกำหนดเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัดแล้ว ยังอาจกำหนดเกณฑ์ของประเด็นการประเมินและเกณฑ์ในภาพรวมทั้งหลักสูตร โดยแต่ละตัวชี้วัดและประเด็นการประเมินจะมีค่าน้ำหนักต่างกันไปตามความสำคัญ ในการกำหนดน้ำหนักก่อนข้างจะเป็นอัตวิสัยสูง ถ้ากำหนดเพื่อให้การประเมินมีความละเอียดมากขึ้น ควรจะได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อความสะดวก ราบรื่น และการนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

(6) การออกแบบการประเมินหรือกำหนดแนวคิด ในขั้นตอนนี้ นำผลจากข้อที่ 7.1-7.5 มาออกแบบการประเมินหรือกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อเป็นแนวทางโดยสรุปที่จะดำเนินการต่อไป ทั้งประเด็นการประเมิน ตัวชี้วัด ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เกณฑ์การประเมินและการวิเคราะห์ข้อมูล

(7) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล ในขั้นตอนนี้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีความสำคัญ ทำให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการประเมินหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายอย่าง ซึ่งผู้ประเมินจะต้องเลือกใช้ และสร้างอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือและมีความเที่ยงตรงสูง

(8) การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินหลักสูตรในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้สถิติบรรยายเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเป็นการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

(9) การเขียนรายงานผลการประเมิน ผู้ประเมินจะต้องพิจารณารูปแบบของการรายงานผลว่าควรจะเป็นไปในรูปแบบใด และการรายงานผลจะมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่ เพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิก และนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

สรุปการประเมินหลักสูตรจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนการหาข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญในการประเมินหลักสูตรและนำมารวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดเกณฑ์และการสร้างเครื่องมือจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้ผลที่ออกมามีความน่าเชื่อถือมากที่สุดและการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องกระทำอย่างระมัดระวังและมีความเที่ยงตรงเพื่อที่จะนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์หรือนำไปปรับปรุง แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง รูปแบบประเมิน วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินย่อยแตกต่างกันไป เนื่องจากจุดเริ่มการประเมินแตกต่างกัน เพราะหลักสูตรที่คาดหวังคือเอกสารหลักสูตรที่เราพัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยและสังเคราะห์รวบรวมข้อมูลต่างๆมาจัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ แต่หลักสูตรในความเป็นจริง คือกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน การประเมินหลักสูตรจะต้องพยายามหาจุดบรรจบระหว่างหลักสูตรที่คาดหวังกับหลักสูตรที่เป็นจริง ให้มีความสมดุลเกิดขึ้น การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ชนิดของข้อมูลที่ต้องการนำมาทำการวิเคราะห์การอธิบายผลของการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และการดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ประเมินหลักสูตรจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ มีความละเอียดอ่อน มองให้กว้างเกี่ยวกับการประเมิน และการนำเสนอข้อค้นพบภาพรวมของการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ โดยทั่วไปมักมีจุดมุ่งหมายที่ไม่แตกต่างกันนักคือ เพื่อตรวจสอบเพื่อตัดสินใจหรือเพื่อพิจารณาคุณภาพของผลผลิต มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการคือ

(1) เพื่อค้นหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ซึ่งจะทำการประเมินในช่วงที่ยังมีการพัฒนาหลักสูตรอยู่ โดยพิจารณาความสอดคล้องความเหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระรายวิชาสื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลว่าสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในขณะที่กำลังดำเนินการใช้หลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรได้อย่างทันที่

(2) เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงระบบการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งจะดำเนินการประเมินในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ ให้ได้แนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

(3) เพื่อพิจารณาตัดสินคุณภาพของหลักสูตร โดยพิจารณาว่ามีคุณภาพดีหรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ตอบสนองความต้องการของสังคมและผู้รับบริการเพียงใด เหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่ ซึ่งการประเมินนี้ จะประเมินเมื่อการดำเนินการใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งจึงประเมินเพื่อสรุปผลหรือเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือเมื่อมีการนำไปใช้ครบถ้วนทุกขั้นตอนแล้ว

(4) เพื่อติดตามผลผลิตของหลักสูตร โดยพิจารณาคุณภาพของผู้เรียนว่ามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการเรียนการสอนมาแล้ว

การวัดผลและประเมินผลทางพลศึกษา

1. ความหมายของการวัดผลและการประเมิน

ในปัจจุบันการวัดผลและการประเมินได้เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมและสถานการณ์เกือบทุกชนิด เช่น การคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมทีมฟุตบอล จะต้องมีการวัดและประเมินความสามารถของผู้สมัครก่อนตัดสินใจคัดเลือก ในแง่มุมของการวัดผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบอกว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูกำหนดหรือไม่ การตัดสินบุคคลเข้าเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ต้องการข้อมูลจากการวัดผลของแต่ละบุคคล มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการวัดไว้หลากหลายคือ

Johnson & Nelson (1974, p. 2) การวัดผล (measurement) หมายถึง เครื่องช่วยในการประเมินผล โดยมีเครื่องมือและเทคนิคต่างๆ ในการรวบรวมข้อมูล

Verducci (1980, p. 19) การวัดคือ วิธีการหาค่าของคุณสมบัติหรือคุณลักษณะบางอย่างออกมาเป็นตัวเลขด้วยความแม่นยำ การประเมินผลหมายถึง กระบวนการวัดระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ การวัดเป็นการตั้งคำถามว่า “...มากเท่าใด” ในขณะที่การประเมินผลมุ่งจะถามว่า “...มีคุณค่าเพียงใด”

Safrit & Wood (1989, p. 11) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการของการรวบรวมข้อมูลคุณสมบัติหรือสัญลักษณ์ประจำตัวที่น่าสนใจ

ภัทรา นิคมานนท์ (2532, หน้า 7-8) ได้กล่าวว่า การวัดผลเป็นการวัดพฤติกรรม หรือคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนจะต้องขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของการวัด โดยทั่วไปจะมุ่งให้ผู้เรียนบรรลุความมุ่งหมาย 3 ด้านคือ

(1) ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นความมุ่งหมายที่ต้องการวัดพฤติกรรมด้านความสามารถทางสติปัญญา เช่น ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผลของผู้เรียน

(2) ด้านจิตพิสัย (affection domain) เป็นความมุ่งหมายที่ต้องการวัดพฤติกรรมทางด้านความรู้สึกอันเป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจ เช่น การรับรู้ การตอบสนอง การให้คุณค่า การจัดระบบและการสร้างลักษณะโดยคุณค่าหรือคุณค่าซับซ้อนของผู้เรียน

(3) ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) เป็นความมุ่งหมายที่ต้องการวัดพฤติกรรมที่ต้องอาศัยการประสานงานของประสาทที่ควบคุมกล้ามเนื้อ คือ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อกับระบบประสาทโดยทั่วไปมักจะเรียกว่าทักษะ เช่น การรับรู้ ความพร้อมที่จะทำสิ่งต่างๆ การตอบสนองตามแนวทางที่กำหนด ความสามารถด้านกลไก การตอบสนองที่ซับซ้อน ความสามารถในการดัดแปลงสิ่งต่างๆ ให้เหมาะสม ความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน

วิริยา บุญชัย (2529, หน้า 7-9) ได้กล่าวถึงความหมายของการวัดผลทางพลศึกษาไว้ดังนี้

การวัดผล (Measurement) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทราบกับเครื่องมือมาตรฐานเพื่อต้องการทราบปริมาณหรือขนาดซึ่งสามารถทราบผลได้ทันที ด้วยเครื่องมือมาตรฐานนั้นเป็นผู้บอกให้ทราบ เช่น ต้องการทราบความกว้างของโต๊ะ เราก็เอาเทปหรือไม้เมตรมาวัด เราจะทราบความกว้างของโต๊ะในทันที การวัดผลจึงเป็นวิธีตรวจหรือหาปริมาณ ขนาดหรือส่วนสัดที่ต้องการจะทราบโดยอาศัยเครื่องวัดนั่นเอง

การวัดจะออกมาเป็นตัวเลขเรียกว่า ปริมาณ (quantity) และจะให้ผลในทางคุณภาพ (quality) ในการวัดผลนั้นจะต้องมีแบบทดสอบอยู่ด้วย เช่นถ้าต้องการทราบว่านักเรียนคนหนึ่งมีความรู้ทางพลศึกษาเพียงใด ก็โดยให้นักเรียนทำข้อสอบ จะทราบทันทีว่านักเรียนมีความรู้ทางพลศึกษามากน้อยเพียงใด โดยอาศัยตัวเลขจากการทดสอบนั้น การวัดผลอาจเป็นได้ทั้งแบบปรนัย (objective) หรือ อัดนัย (subjective) การวัดผลแบบปรนัย หมายถึง การวัดที่ประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไป ตรวจข้อสอบฉบับเดียวกัน และผลที่ได้ใกล้เคียงกัน การวัดผลแบบนี้เป็นที่นิยมมาก มีความแน่นอน และสามารถอธิบายถึงระดับความสามารถของบุคคลได้

การประเมินผล หมายถึง การกำหนดค่าหรือตีค่าหรือวัดคุณค่าในสิ่งที่ต้องการจะทราบในทางรวมๆ เช่น กำหนดค่าว่า ดี เลว สวย เป็นต้น ในการกำหนดค่าหรือตีค่านั้นอาศัยจากการทดสอบและวัดผลมาประมวล แล้วลงความเห็นว่าเป็น “ดี” “สวย” หรือ “ไม่สวย” การประเมินผลเป็น ขบวนการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ในการตัดสินนั้นครูจำเป็นต้องอาศัย ขบวนการเพื่อช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้อง ขบวนการดังกล่าวได้แก่ การรวบรวมข้อมูล (การวัดผล) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ออกกับข้อมูลที่มีเกณฑ์มาตรฐานอยู่แล้ว ต่อจากนั้นก็กำหนด ค่าหรือตัดสินโดยอาศัยข้อมูลจากการวัดผลดังกล่าวแล้ว การประเมินผลถือว่ามีส่วนสำคัญใน การปรับปรุงการเรียนของนักเรียนด้วย

มาตรฐานของการประเมินผล เป็นที่ทราบดีว่าการประเมินผลเป็นขบวนการที่ กำหนดคุณค่า หรือตีค่าข้อมูลที่ได้มาจากวัดผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่มีอยู่แล้ว เกณฑ์มาตรฐานที่เป็นที่นิยมกันมากได้แก่ การประเมินผลที่อ้างอิงจากเกณฑ์ (criterion referenced) และการประเมินผลที่อ้างอิงจากกลุ่ม (norm referenced)

การประเมินผลที่อ้างอิงจากเกณฑ์ การประเมินผลแบบนี้แสดงถึงระดับของทักษะ ของนักเรียนแต่ละคน ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผลนั้นมาจากการวัดที่มีเกณฑ์มาตรฐาน หรือเกณฑ์ ทางทฤษฎีซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้กำหนดหรือประเมินเกณฑ์ที่คาดหวังได้

จิราภรณ์ สิริทวี (2535, หน้า 12) ได้กล่าวถึงความหมายของการวัดผลไว้ว่า การ วัดผล หมายถึง การกำหนดเครื่องหมายหรือตัวเลขเพื่อแทนปริมาณหรือคุณภาพของสิ่งที่ต้องการ วัด

สุมาลี จันทร์ชลอ (2536, หน้า 6-7) การวัดเป็นกระบวนการเชิงปริมาณหรือการ กำหนดตัวเลขให้กับสิ่งที่ปฏิบัติ หรือสิ่งที่ต้องการวัด ซึ่งการวัดเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการต่างๆ โดยใช้เครื่องมือช่วย เช่น การวัดความยาวของห้องต้องใช้ตลับเมตรเป็นเครื่องมือ ในการวัด การวัดความสนใจในดนตรีใช้เครื่องมือที่เป็นแบบวัดความสนใจในดนตรี การวัด ความสามารถในการอ่านของนักเรียน ใช้แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน เพื่อที่จะให้ได้ ข้อมูลที่บอกได้ว่านักเรียนมีความสามารถมากน้อยเพียงใดการวัดผลทางการศึกษาเป็นกระบวนการ วัดทางสมอง มีลักษณะเป็นนามธรรม และมีลักษณะต่างจากการวัดสิ่งที่เป็นรูปธรรม การวัด คุณลักษณะที่เป็นนามธรรมจำเป็นที่จะต้องกำหนดขอบข่าย โครงสร้างหรือคุณลักษณะของสิ่งที่ ต้องการวัด เพื่อให้แน่ใจว่าตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้นเป็นจำนวนที่เป็นตัวแทนของความสามารถ หรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดอย่างแท้จริง

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2539, หน้า 331) ได้กล่าวว่า การวัดผล (measurement) คือ ปริมาณที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรงคือ การพัฒนาการด้านพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น ความรู้ ความสามารถในการเคลื่อนไหวและความรู้สึกต่างๆ ในการที่จะต้องสร้างสภาพการณ์ที่ถูกต้องให้แสดงพฤติกรรมที่มีอยู่ออกมาให้วัดเสียก่อน จึงจะรู้ถึงประมาณได้ การวัดทักษะและสมรรถภาพต้องใช้แบบทดสอบเฉพาะอย่างเพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่ถูกวัดแสดงพฤติกรรมออกมาในการวัดผลจึงต้องใช้แบบทดสอบต่างๆ ให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย รวมถึงวิธีการประเมินผล (evaluation) คือ การนำเอาผลหรือปริมาณที่ได้จากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่มีอยู่แล้วหรือมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมานั้นเอง

ภัทรา นิคมานนท์ (2540, หน้า 8) ได้กล่าวถึงการวัดผลว่า “...การวัดผลหมายถึงการใช้เทคนิควิธีการซึ่งเรียกว่า เครื่องมือวัดอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการศึกษา ค้นหา หรือตรวจสอบคุณลักษณะของบุคคล ผลงาน หรือสิ่งใดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของสิ่งของหรือบุคคลที่ต้องการศึกษา...”

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 10) กล่าวว่า การวัดหรือการวัดผลปรากฏมีอยู่ทุกสาขาวิชา ใช้แตกต่างกันไปแล้วแต่ลักษณะวิชา ในภาษาไทยมีใช้มานานแล้วตั้งแต่โบราณพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของการวัดว่า เป็นการตรวจสอบขนาดหรือ ปริมาณของสิ่งต่างๆ เช่น ส่วนยาว ส่วนสูง หรือความรู้ เป็นต้น วัดผลการศึกษาหมายถึง ประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อค้นหาและพัฒนาสมรรถภาพให้เด็กเรียนดีขึ้น ครูสอนเก่งขึ้น และให้การตัดสินใจตรงแน่นอน และยุติธรรมมากขึ้น นักวัดผลส่วนใหญ่ให้ความหมายของการวัดผลว่า เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของหรือบุคคลก็ได้ เพื่อจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างของคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด

บุญส่ง โทสะ (2547, หน้า 8-12) ได้กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลทางพลศึกษาไว้ดังนี้ การวัดและการประเมินผลนั้นถูกนำมาใช้ในสภาพการต่างๆ ตั้งแต่สมัยโบราณในแถบเอเชีย เพราะชาวจีนใช้การสอบจอหงวนเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการ สำนักดาบหลายแห่ง เจ้าสำนักต่างๆ จะทดสอบความสามารถหรือทดสอบคุณลักษณะบางประการของบุคคลก่อนรับเข้าเป็นศิษย์ในสำนักโดยสรุป การวัดผลหมายถึง กระบวนการหรือวิธีการเพื่อให้ได้จำนวนตัวเลขซึ่งมีความหมายแทนปริมาณหรือขนาดหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด

พิชิต ภูติจันทร์ (2547 หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงการทดสอบและการประเมินผลทางพลศึกษาไว้ดังนี้

ในการประเมินผลทางพลศึกษา มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น ได้แก่ คำว่า “การทดสอบ” “การวัดผล” “การประเมินผล” จึงควรทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับคำดังกล่าวเบื้องต้นดังนี้

(1) การทดสอบ (testing) หมายถึง แบบหรือเครื่องมือหรือกระบวนการอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ได้มาซึ่งจำนวนหรือปริมาณของคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนำไปสู่การประเมินผลกระบวนการทดสอบ เป็นการนำแบบทดสอบซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคำถามไปรื้อให้ผู้สอบแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา เช่น พูด อธิบาย เขียน หรือแสดงออกโดยการกระทำ เป็นต้น กระบวนการทดสอบจะสิ้นสุดเมื่อผู้สอบได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาเรียบร้อยแล้ว ผู้สอบไม่ตอบโดยส่งกระดาษเปล่า หรือยังไม่ได้ปฏิบัติเพราะสาเหตุใดๆ ก็ตาม ยังถือว่าไม่สิ้นสุดกระบวนการสอบ จึงยังไม่สามารถตัดสินได้ว่าผู้สอบนั้นไม่มีความรู้หรือความสามารถในเรื่องนั้น การทดสอบสามารถกระทำได้หลายๆ วิธี เช่น การทดสอบปากเปล่า ทดสอบภาคปฏิบัติ หรือทดสอบข้อเขียน เป็นต้น

(2) การวัดผล (Measurement) หมายถึง การใช้อย่างใดอย่างหนึ่งที่จะค้นหาหรือตรวจสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรม หรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่แต่ละคนแสดงออกมา เช่น การวัดส่วนสูง การชั่งน้ำหนัก การให้คะแนนการตอบข้อสอบของผู้เรียน การวัดผลทางพลศึกษา หมายถึง กระบวนการวัดหรือเทคนิคในการแสดงผลถึงระดับความสามารถ คุณลักษณะและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลว่ามีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด

(3) การประเมินผล หรือ การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดผลมาพิจารณา เพื่อหาข้อสรุปหรือประเมินค่า หรืออาจกล่าวง่ายๆ ว่าเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลจะต้องมีมากเพียงพอเพื่อนำมาเปรียบเทียบ พิจารณากลับกรองให้รอบคอบ แล้วจึงจะสรุปออกมาว่า ดี-เลว ได้-ตก เก่ง-อ่อน หรือได้เกรดอะไร เป็นต้น การประเมินผลทางพลศึกษา หมายถึง กระบวนการนำข้อมูลที่ได้จากการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจ และลงผลสรุปออกมาว่าเป็นอย่างไร

2. ความมุ่งหมายของการวัดผลทางพลศึกษา

เมื่อผู้สอนทราบปรัชญาการศึกษา ทราบความมุ่งหมายของหลักสูตร จึงกำหนดความมุ่งหมายของการสอนในแต่ละเนื้อหาว่าต้องการให้ผู้เรียนได้อะไรบ้าง แล้วทำการสอนโดยจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมตามเหมาะสม ตรวจสอบดูว่าผู้เรียนมีความสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่การวัดผลก็ต้องกำหนดความมุ่งหมายให้สอดคล้องกันกับความมุ่งหมายของการสอนในระดับนั้นๆ ในการวัดผลทางพลศึกษาจึงต้องกำหนดความมุ่งหมายไว้ในสิ่งต่อไปนี้

- (1) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในทางพลศึกษาเพียงใด
- (2) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนมีสุขภาพและสมรรถภาพดีเพียงใด ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษามาระยะหนึ่งแล้ว

(3) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางทักษะและความสามารถทางกีฬาเพียงใด

(4) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความเสียสละ ความอดทน เอื้ออาทร ร่วมมือกับเพื่อนร่วมทีม และแสดงความมีน้ำใจนักกีฬาเพียงใด

(5) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความซาบซึ้งและเจตคติต่อการกีฬาและการพลศึกษาเพียงใด มีความสนใจต่อการใช้เวลาว่างโดยการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเพียงใด

(6) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนได้ปรับปรุงบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ความมีระเบียบและวินัยตนเองมากน้อยเพียงใด

(7) เพื่อต้องการทราบว่าผู้เรียนได้เตรียมตนเองเพื่ออยู่ในสังคมอนาคตได้อย่างมีความสุขเพียงใด เช่น การเคารพกฎกติกากีฬา การไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น การไม่เห็นแก่ตัว การอยู่อย่างมีเกียรติ และศักดิ์ศรี เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การวัดผลทางพลศึกษาหมายถึง การเปรียบเทียบหรือตรวจสอบสิ่งที่ต้องการทราบ เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรมโดยใช้เครื่องมือมาตรฐานเป็นตัวบอกให้ทราบ ซึ่งเครื่องมือตัวนั้นก็คือแบบทดสอบ การประเมินผล คือ กระบวนการนำข้อมูลที่ได้ออกจากการวัดผลมาพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจ และลงผลสรุปออกมาว่าเป็นอย่างไรลงความเห็นว่า “ดี” “สวย” หรือ “ไม่สวย” การประเมินผลเป็น

3. ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินทางพลศึกษา

Baugartner & Jackson (1990, p. 435) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผลไว้ ดังนี้

(1) จัดตำแหน่ง (Placement) การทดสอบและการประเมินผล จะช่วยจัดกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับการสอน การฝึก และการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติของมนุษย์ตามความสามารถของเขาสามารถทำให้ง่ายขึ้นได้โดยจัดกลุ่มของผู้เรียนที่มีลักษณะคล้ายกัน ผู้เรียนทั้งหมดในกลุ่มสามารถมีจุดเริ่มต้นที่เหมือนกัน การแก้ไขข้อบกพร่องก็สามารถทำได้ถูกต้องสม่ำเสมอ ตัวอย่าง การสอบว่ายน้ำเป็นการยากที่จะสอนว่ายน้ำในชั้นเดียวกัน ถ้านักเรียนกว่าครึ่งหนึ่งไม่เป็นนักว่ายน้ำ ขณะที่คนอื่นเป็นสมาชิกของทีมว่ายน้ำ

(2) การวินิจฉัย (diagnosis) ใช้ในการประเมินจุดอ่อน ข้อด้อย หรือข้อบกพร่องของนักเรียน ผู้ป่วย นักกีฬา และผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรมสมรรถภาพ ผู้เชี่ยวชาญโรคหัวใจ อาจจะทำกรทดสอบ (treadmill Stress tests) เพื่อให้ได้ภาพคลื่นไฟฟ้าหัวใจของผู้ป่วยโรคหัวใจ สำหรับวินิจฉัยสิ่งที่ปรากฏและจำนวนของเส้นเลือดหัวใจตีบ (coronary heart disease) ผู้ฝึกสอนฟุตบอล

อาจจะมีที่ทดสอบเกี่ยวกับการปฏิบัติ การกระทำ การแสดงทางด้านร่างกาย (physical performance) เพื่อประเมินทีมและผู้เล่นที่เป็นต้องเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย

(3) การทำนายหรือการพยากรณ์ (Prediction) การทำนายเหตุการณ์ในอนาคต จากข้อมูลในปัจจุบันหรือในอดีต คุณอาจจะใช้คะแนนจากการทดสอบ (the scholastic aptitude test) หรือ (the american college test) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย คะแนนจากการทดสอบ จะถูกใช้พยากรณ์ความสำเร็จในอนาคตในระดับวิทยาลัย

(4) แรงจูงใจ (motivation) เป็นสิ่งที่จำเป็นในการกระตุ้นนักเรียนในวิทยาลัยและ ผู้ที่มีส่วนร่วมในโปรแกรม จะไม่มีนักกีฬาถ้ามีเฉพาะการฝึก โดยไม่มีการแข่งขัน

(5) ผลสัมฤทธิ์ (achievement) ในโปรแกรมการสอน การปฏิบัติหรือการฝึก ระดับของผลสัมฤทธิ์ขั้นสุดท้ายจะถูกตัดสินด้วยมาตรฐานการอ้างอิงแบบอิงเกณฑ์บนพื้นฐาน ผ่าน-ตก หรือมาตรฐานอ้างอิงแบบแบ่งกลุ่มและการให้เกรด การประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการประเมินผลแบบสรุป (summative evaluation) ในกระบวนการวัดและการประเมินผล

(6) โปรแกรมการประเมินผล (program evaluation) อาจจะต้องมีการดำเนิน โปรแกรมการประเมินผลในอนาคต เพื่อสนับสนุนการสอนและ โปรแกรมการฝึกของคุณ

4. วิธีการสอนพลศึกษา

วิธีการสอน หมายถึง วิธีการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งการใช้เทคนิค การสอนเนื้อหาวิชาและสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนวิธีสอนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการสอนของครู เพราะเป็นตัวเชื่อมระหว่างการให้ความรู้ประสบการณ์ เนื้อหา กับตัวนักเรียน เพื่อให้มีพฤติกรรมตามจุดหมายที่วางไว้ ครูที่ดีจะต้องเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับ ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนโครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาประสบการณ์และสถานการณ์ ในการเรียนวิชานั้นๆ วิธีสอนที่สามารถนำมาดัดแปลงในการสอนพลศึกษา มีหลายวิธีด้วยกันดังที่ วรรศักดิ์ เพียรชอบ (2527, หน้า 109-110) ได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

- (1) วิธีสอนแบบบรรยาย (lecturer method)
- (2) วิธีสอนแบบอธิบายและสาธิต (explanation and demonstration)
- (3) วิธีสอนแบบให้นักเรียนได้กระทำหรือฝึกหัดด้วยตัวเอง (learning by doing)
- (4) วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion)
- (5) วิธีสอนแบบมอบหมายหรือโครงการให้นักเรียนทำ (assignment or project)
- (6) วิธีสอนแบบให้การบ้าน (homework)
- (7) วิธีสอนแบบทดลอง (experiments)
- (8) วิธีสอนแบบคำถาม-คำตอบ (question and answer)

(9) วิธีสอนแบบใช้ตำราเรียน (textbook)

(10) วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (problem solving)

บุญเลี้ยง ศรีสุข (2539, หน้า 53-58) ได้รวบรวมวิธีสอนที่ใช้กับการสอนวิชา
พลศึกษา ไว้ดังนี้

(1) การสอนแบบชั่วคราว เป็นการสอนที่มีลักษณะผู้เรียนจะต้องทำตามคำสั่ง
ของครูผู้สอน สั่งออกไปว่าจะทำอะไรในแต่ละชั่วโมงและกิจกรรมควรจะเป็นลักษณะใด ซึ่งการสั่ง
นั้นครูผู้สอนผู้ดำเนินการสั่งคือ ครูผู้สอนเพียงคนเดียว เด็กนักเรียนมีหน้าที่ทำตามคำสั่งครูเท่านั้น
การสอนแบบนี้บางครั้งเรียกว่า “การสอนโดยใช้ครูเป็นจุดศูนย์กลาง”

(2) วิธีการสอนแบบมอบหมายงานให้ทำ การสอนวิธีนี้แตกต่างจากการสอน
แบบสั่งการคือ การสอนทุกสิ่งทุกอย่างจะอยู่ที่ตัวของครูผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว ไม่มีอิสระในการ
ฝึกกิจกรรม แต่การสอนแบบมอบหมายงานให้ทำ เด็กจะมีอิสระในการฝึกกิจกรรมของเขา แต่ยังมี
ลักษณะคล้ายกับสั่งการคือ สั่งให้เด็กทำไป การกระทำนั้นก็คือ สิ่งที่ครูมอบหมายและกำหนดให้
เด็กไปทำหรือไปฝึก

(3) การสาธิต การสาธิตเป็นสิ่งสำคัญในการสอนเกี่ยวกับการฝึกหัด การทดลอง
โดยเฉพาะกิจกรรมทางพลศึกษาจะขาดไม่ได้ในการเรียนการสอนคือการสาธิต หรือทำให้เด็กได้ดู
เป็นตัวอย่างที่จะนำไปฝึกกิจกรรมนั้นๆ

(4) การสอนแบบจับคู่ การสอนแบบนี้เด็กจะมีอิสระและเป็นตัวของตัวเอง
มากกว่าการสอนแบบสั่งการและมอบหมายงานให้ทำ การสอนแบบนี้ครูจะมีบทบาทเป็นอย่างมาก
เกี่ยวกับการวัดผล และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนก็มีมาก การสอนแบบจับคู่นี้เกิดขึ้น
เนื่องจาก การสอนที่มีครูเพียงคนเดียว ไม่สามารถที่จะสังเกตและประเมินผลการเรียนของเด็กได้ทั้ง
ชั้นเรียน ขณะที่เด็กกำลังฝึกอยู่และครูไม่สามารถที่จะดูแลแก้ไขข้อบกพร่องได้ทั่วถึง ฉะนั้นจึงให้
มีการจับคู่เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือคู่ของตนให้ทำได้ถูกต้องและมีทักษะดีขึ้น ไม่ใช่จับคู่เพื่อแข่งขัน
ระหว่างคู่

(5) การสอนแบบกลุ่มย่อย ลักษณะคล้ายกับแบบจับคู่ แต่เพิ่มจำนวนขึ้นไปให้
เป็นกลุ่มๆ มากกว่าแบบจับคู่ คือ จะมีครูฝึกผู้สังเกต ผู้คอยบันทึกข้อผิดพลาด หรือบันทึกการฝึกว่า
ฝึกกิจกรรมใดได้เพียงใดและอย่างไร

(6) การสอนแบบรายบุคคล เป็นการถ่ายทอดการจัดโปรแกรมการสอนต้องมี
เนื้อหาวิชามากพอที่จะได้ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกทดลองและเราใจให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะ
เรียน

(7) การสอนแบบแนะแนวให้ค้นคว้า เป็นวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรม อันก่อให้เกิดความงอกงามทางด้านสติปัญญา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสำคัญในด้านต่อไปนี้

(7.1) ความสามารถในการถาม

(7.2) ความสามารถในการเปรียบเทียบ

(7.3) ความสามารถในการสรุปความหรือลงความเห็น จากการเปรียบเทียบ จากของสองสิ่งหรือหลายสิ่ง

(7.4) ความสามารถในการตัดสินใจ

(7.5) ความสามารถในการใช้กลวิธีต่างเข้าช่วยแก้ปัญหา

(8) การสอนแบบการแก้ปัญหา การสอนแบบนี้เป็นการสอนต่อจากการสอนแบบแนะแนวให้ค้นคว้า ปัญหาอาจจะแยกเป็นปัญหาย่อยๆ และหาทางแก้ปัญหาย่อยๆ เหล่านี้แล้วจึงนำมารวมเป็นวิธีการแก้ปัญหาใหม่นั้นเอง การตั้งปัญหาครูผู้สอนเป็นผู้เสนอแก่นักเรียน ปัญหาที่ครูเสนอนั้นต้องมีมาก เพื่อให้ให้นักเรียนได้เลือก แต่การค้นคว้าหาเหตุผลและการทดลองเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหานั้นๆ นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองโดยอิสระ ฉะนั้นการสอนแบบแก้ปัญหาก็คือการให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองรู้จักใช้เหตุผลและการตัดสินใจ

5. ขั้นตอนการสอนวิชาพลศึกษา

วิสูตร กองจินดา (2530, หน้า 92-94) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนพลศึกษาจะได้ผลดีนั้น ควรประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) ขั้นตอนอบอุ่นร่างกาย เป็นการเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะเล่นกิจกรรมต่างๆ เป็นการกระตุ้นระบบต่างๆ ของร่างกายให้เกิดความพร้อม และช่วยให้ร่างกายมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้นอีกด้วย ในช่วงโมงพลศึกษาควรอบอุ่นร่างกายดังนี้

(1.1) ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที สำหรับอบอุ่นร่างกาย

(1.2) ควรเริ่มด้วยท่าบริหารช้าๆ และเบาๆ ก่อนแล้วจึงเร่งความเร็วและหนักขึ้นเป็นลำดับ

(1.3) ท่าบริหารควรบริหารร่างกายได้ครบทุกส่วน

(2) ขั้นตอนอธิบายและสาธิต การอธิบายและสาธิตเป็นวิธีสอนที่จะให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอน สามารถนำไปเป็นไปแนวทางในการฝึกหัดและเล่นต่อไป ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองทักษะต่างๆ ด้วยตนเองเพื่อให้นักเรียน ได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสำรวจความสามารถของตนเอง รู้จักฟังตนเอง และขณะนักเรียนทดลองทักษะต่างๆ

ด้วยวิธีการของตนเองอยู่นั้นครูควรตั้งปัญหา ขึ้นในจุดสำคัญต่างๆ ควบคู่กันไปด้วยการอธิบาย และสาธิตทักษะวิธีเล่นต่างๆ ควรจะสอนจากง่ายไปหายาก

(3) ขั้นฝึกหัดเพื่อให้มีทักษะ การฝึกหัดจะทำให้นักเรียนได้นำเอาความรู้และ ทักษะที่เรียนมาแล้วไปใช้เล่นด้วยความสนุกสนาน การสอนในขั้นนี้จะให้ผลดีต้องคำนึงถึง

(3.1) จำนวนอุปกรณ์สำหรับฝึกหัดควรมีเพียงพอ เพื่อจะสามารถฝึกหัด ได้พร้อมๆ กันไป

(3.2) แบบฝึกทักษะควรจะใช้แบบฝึกเฉพาะสำหรับกีฬาประเภทนั้นๆ

(3.3) ระหว่างฝึกทักษะควรสอดแทรกการแข่งขันเข้าไปด้วย จะทำให้การฝึก มีความสนุกสนาน

(3.4) ฝึกจากง่ายไปหายากและจากอยู่กับที่ไปยังที่เคลื่อนที่

(4) ขั้นสรุป เป็นการสรุปประเมินผลบทเรียนในชั่วโมง เป็นขั้นตอนที่ควรจะทำ ก่อนจะหมดเวลาประมาณ 5-8 นาที ในการสรุปนี้อาจทำได้โดยคัดเลือกนักเรียนออกมาเล่นหรือ แสดงในสิ่งที่ครูได้สอนไปแล้ว หรืออาจสรุปโดยวิธีการสังเกตของครูแล้วแจ้งให้นักเรียนทราบ

6. หลักการเรียนรู้ทางพลศึกษา

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2539, หน้า 74-77) สรุปหลักการเรียนรู้ทางพลศึกษาจากทฤษฎี การเรียนรู้ทางจิตวิทยาต่างๆ ดังนี้

(1) ให้นักเรียนได้มีการปรับตัวที่ดี

(2) ให้นักเรียนสร้างจุดมุ่งหมายตามความสนใจขึ้นมา

(3) กำหนดช่วงเวลาในการเรียนแต่ละครั้งให้เหมาะสม

(4) ช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกไม่ควรยาวหรือสั้นเกินไป

(5) นักเรียนควรรู้ขีดจำกัดของตนเอง

(6) ความแตกต่างระหว่างบุคคล

(6.1) ความแตกต่างระดับความเจริญเติบโต

(6.2) ความแตกต่างของระดับสติปัญญา

(6.3) ความแตกต่างของความสนใจ

(6.4) ความแตกต่างระหว่างเพศ

(7) การฝึกเพิ่มขึ้นทำให้ทักษะดีขึ้นและคงอยู่นาน

(8) ความสนุกสนานและความพอใจก่อให้เกิดอารมณ์ที่ดี

(9) การเรียนรู้ทางพลศึกษาเป็นเรื่องของการลงมือกระทำด้วยตนเอง

(10) สร้างบทเรียน แบบฝึก และกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ

- (11) การถ่ายโยงทักษะจะเกิดขึ้นต่อเมื่อสภาพทางเรียนรู้สองอย่างคล้ายกัน
- (12) นักเรียนอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ
- (13) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีสิ่งเร้าเป็นชุดๆ หรือคล้ายกัน
- (14) ครูควรแนะให้นักเรียนเห็นถึงเป้าหมาย
- (15) ความพร้อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี
 - (15.1) ความพร้อมทางวุฒิภาวะ
 - (15.2) ความพร้อมจากประสบการณ์เดิม
- (16) การให้นักเรียนได้รู้ผลการเรียนของตนเอง
- (17) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- (18) เน้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ทางบวก
- (19) การสอนทักษะยากๆ ให้ได้ผลดีในระยะเวลาสั้นๆ ใช้วิธีรวม – แยก – รวม
- (20) การเรียนรู้จะดีและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าได้มีการเสริมแรงที่ถูกต้องเหมาะสม

7. ลักษณะของการสอนที่ดี

จรรยา แก่นวงษ์คำ (2529, หน้า 11) กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดี ดังนี้

- (1) ต้องมีความมุ่งหมายของบทเรียน มีการเตรียมเนื้อหา อุปกรณ์ การประเมินผล ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของเนื้อหาวิชา
- (2) ต้องยึดเด็กเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องของวัย ประสบการณ์เดิมและความแตกต่างระหว่างบุคคล ของเด็กมากกว่าที่จะเอาหลักสูตรเป็นเกณฑ์
- (3) ต้องสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของเด็ก
- (4) ควรมุ่งให้เด็กได้ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นคนดี
- (5) ต้องเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น
- (6) ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดค้นหาเหตุผลของสิ่งที่เรียน
- (7) ควรจะสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในวิชาเดียวกัน ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดการต่อเนื่องของประสบการณ์และสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน
- (8) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรมรวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนด้วย
- (9) ต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่เรียน

(10) ไม่ควรยึดมั่นในวิธีสอนวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียว ควรเลือกวิธีที่เหมาะสมกับ
ผู้เรียนและสถานที่

(11) ต้องมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้แน่ใจว่าการสอนได้ผล ตรงตาม
ความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

8. หลักการสอนทั่วไป

สุณัฏฐา สงวนพงศ์ (2542, หน้า 7 – 8) กล่าวถึงหลักการสอนไว้ดังนี้

- (1) สอนจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยากและสลับซับซ้อน
- (2) สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้
- (3) สอนจากสิ่งที่พบเห็นไปหาเหตุผล
- (4) สอนให้เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก
- (5) สอนให้สนุกสนาน
- (6) สอนให้เด็กได้เรียนรู้โดยการกระทำ
- (7) สอนให้เด็กเรียนรู้โดยการผ่านประสบการณ์ตรง
- (8) สอนตามความต้องการของเด็กและให้เหมาะสมกับเพศและวัย

วาสนา คุณาภิสิต (2539, หน้า 152) สรุปหลักการสอน ดังต่อไปนี้

- (1) ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียน
- (2) เหมาะสมสำหรับที่จะนำบทเรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
- (3) มีความยืดหยุ่นได้พอควร คือสามารถปรับให้เข้ากับกิจกรรมที่ใช้สอนได้
- (4) สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้ในชั่วโมงเรียน โดยมีการใช้เวลา อุปกรณ์

สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ประกอบการพิจารณา

(5) เป็นวิธีสอนที่ครูมีทักษะและความชำนาญเพียงพอที่จะนำไปใช้สอนนักเรียน
ได้

(6) เป็นวิธีสอนที่เร้าความสนใจและทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะ
เรียนต่อไป

(7) นักเรียนสามารถทำความเข้าใจได้ว่า วิธีสอนที่ใช้มีประโยชน์และความมุ่ง
หมายต่อตัวนักเรียนอย่างไร มากน้อยแค่ไหน โดยครูจัดปฐมนิเทศเกี่ยวกับวิธีสอนที่ครูจะใช้ให้
นักเรียนเข้าใจด้วย

(8) ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และได้ใช้ความคิดของตนเอง
ให้มากขึ้น ไม่ใช่แค่จะรับฟังหรือทำตามครูอย่างเดียว

(9) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนหรือเอกลักษณ์ของนักเรียน

(10) ครูใช้มาจนชำนาญและคิดว่าไม่มีวิธีอื่นที่ดีหรือมีประสิทธิภาพมากกว่า

9. ความหมายของแผนการสอน

กรมวิชาการ (2533, หน้า 1) ให้ความหมายไว้ว่า แผนการสอน คือ การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล

10. ประโยชน์ของแผนการสอน

สมพร มั่นตระกูล (2526, หน้า 7) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอนไว้ดังนี้ คือ

- (1) ช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลดีขึ้น เพราะครูมีการเตรียมล่วงหน้า
- (2) ช่วยเสริมความมั่นใจให้ครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น
- (3) สะดวกแก่การสอนแทนในกรณีที่ผู้สอนตัวจริงไม่อยู่ ทำให้การสอนต่อเนื่อง

(4) เป็นหลักฐานในการสอนและออกข้อสอบ

(5) เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ในกรณีที่ครูเตรียมกิจกรรมบางอย่างไว้แล้ว ได้ผลไม่เต็มตามเป้าหมาย ครูจะได้เปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการสอนระยะหลัง

พันทิพา อุทัยสุข (2532, หน้า 18) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอนไว้ดังนี้ คือ

- (1) เพื่อสนองความต้องการของการสอน
- (2) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
- (3) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้สอน
- (4) เพื่อให้การทำงานในภาคต่อไปน้อยลง
- (5) เพื่อเตรียมจัดห้องเรียนและเตรียมสื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2533, หน้า 3) กล่าวถึงประโยชน์แผนการสอนไว้ดังนี้ คือ

(1) ทำให้เกิดการวางแผนวิธีการสอนวิธีการเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะเป็นการผสมผสานของเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนจากหลักสูตรผสมกับหลักจิตวิทยาการศึกษา หรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ๆ ผสมกับปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียน และสภาพปัญหาความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และทรัพยากรในท้องถิ่น

(2) ช่วยให้ครูมีคู่มือของตนที่ทำโดยตนเองล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ได้มีคุณภาพ ตรงเจตนารมณ์ของหลักสูตรฉบับปรับปรุง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดผลการเรียนรู้ได้ครบถ้วน สอดคล้องกับระยะเวลา จำนวนคาบ จำนวนชั่วโมงที่มีจริงในแต่ละภาคเรียน นั่นคือการสอนได้ครบถ้วนและทันเวลา

(3) เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่งที่แสดงความชำนาญพิเศษ หรือเชี่ยวชาญ ของผู้ทำ แผนการสอน ซึ่งสามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างการวางแผนที่ดีให้กับครูทั่วไป

(4) ถ้าผู้สอนติดธุระจำเป็นไม่ได้สอนด้วยตนเอง แผนการสอนที่ดีจะช่วยทำให้ ครูอื่นมาสอนแทน สามารถสอนได้ดีเช่นกัน

จากประโยชน์ดังกล่าวสรุปได้ว่า แผนการสอนให้ประโยชน์อย่างมากสำหรับ ครูผู้สอน ทั้งประโยชน์ทางการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนมีความพร้อม สอนด้วยความมั่นใจ และสอนได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตร ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพจนเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน และประโยชน์ต่อตนเอง คือ ครูผู้สอนสามารถนำไปเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนระดับได้

11. ลักษณะของแผนการสอนที่ดี

วัลลภ กันทรพัญ์ (2533, หน้า 3) กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนที่ดี ควรมี กิจกรรมการเรียนรู้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด โดยครู เป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการเป็นไปตามความมุ่งหมาย

(2) เป็นแผนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบ หรือ ความสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาท จากผู้บอกคำตอบมาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถาม หรือปัญหาให้ผู้เรียนคิด หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

(3) เป็นแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำ กระบวนการไปใช้จริง

(4) เป็นแผนการสอนที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ใน ท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูป

12. ขั้นตอนการสร้างแผนการสอน

สงบ ลักษณะ (2533, หน้า 3) กล่าวว่า สิ่งที่ควรปฏิบัติในการทำแผนการสอน คือ

(1) ศึกษาหลักสูตร เพื่อดูวัตถุประสงค์ของวิชาที่สอน พิจารณาคำอธิบาย รายวิชา ซึ่งจะกล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื้อหาสาระสำคัญและ วัตถุประสงค์การเรียนรู้วิชานั้น

(2) ศึกษาคู่มือหลักสูตร เอกสารคู่มือหลักการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้น เข้าใจ บทบาทผู้บริหารและครูผู้สอน และเข้าใจกระบวนการพื้นฐาน เช่น กระบวนการคิด กระบวนการ แก้ปัญหา กระบวนการสร้างความชื่นชมยินดี

(3) นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์ของหลักสูตร และจุดประสงค์ รายวิชามากำหนดหัวข้อเนื้อหาย่อยๆ จุดประสงค์นำทาง และจุดประสงค์ปลายทาง

(4) ศึกษาตัวอย่างแนวการสอน นำมากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และจำนวนคาบที่เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหาย่อยๆ และจุดประสงค์

กรมวิชาการ (2533, หน้า 9) ได้แนะนำขั้นตอนของการสร้างแผนการสอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 หลังจากที่เราทราบว่าสอนวิชาใด สัปดาห์ละอีกคาบกี่ชั่วโมงใน 1 ภาคเรียน จะมีกี่สัปดาห์ หักกิจกรรมของโรงเรียนและวันหยุดราชการแล้ว เหลือเวลาสอนวิชาในภาคเรียนนี้กี่คาบ กี่ชั่วโมง ก็บันทึกไว้ดำเนินการต่อไป

ขั้นที่ 2 หาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาที่จะทำแผนการสอน เช่น ศึกษาเจตนารมณ์หรือจุดเน้นเป้าหมายสำคัญของหลักสูตร ศึกษาวัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชา หรือหมวดวิชานั้นศึกษาวัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมเสนอแนะ จากคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรศึกษาคู่่มือหลักสูตรคู่มือหลักการสอน เพื่อให้ได้ความคิดและข้อมูลว่าจะต้องสอนเกี่ยวกับอะไร สอนให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติอะไร มีรอบกิจกรรมการเรียนอย่างไร

ขั้นที่ 3 กำหนดโครงการสร้างของเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนตลอดภาคเรียนของวิชานั้น โดยใช้ข้อความเชิงจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรเป็นจุดประสงค์ปลายทาง ใช้คำอธิบายเชิงเนื้อหาเป็นกรอบเนื้อหา ใช้เอกสารอื่นๆ เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง และข้อมูลเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ในท้องถิ่นมากำหนดเป็นเนื้อหาสาระย่อยๆ ที่จะบรรจุลงในแผนการสอนตลอดภาคเรียน

ขั้นที่ 4 สร้างรายการ โครงการวิชาที่สอน โดยนำจำนวนคาบ หรือจำนวนชั่วโมงที่มีจริงในภาคเรียนนั้น มากำหนดประกอบรายการ

ขั้นที่ 5 ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยอาจศึกษาตัวอย่างแนวการสอนในวิชาที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกัน ทบทวนหลักการสอนตามทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษา ศึกษาแนวคิดหรือวิธีการเริ่มด้วยตนเองในวิธีสอน วิธีเรียนหรือสื่ออุปกรณ์ รวมถึงการออกแบบวิธีวัดผลประเมินผลด้วย ทั้งนี้อาจทำเป็นรายชั่วโมงหรือรายหัวข้อเรื่องใดก็ได้ ปกติครูทั่วไปนิยมออกแบบในขั้นที่ 4 นี้ ลงในสมุดเตรียมการสอน และเมื่อตรวจสอบเป็นที่น่าพอใจแล้ว ก็อาจทำเป็นแผนการสอนที่ชัดเจน โดยมีทางเลือก 2 ทาง คือ

ก. ใช้แบบฟอร์มการเขียนเป็นตารางที่ยืดหยุ่น เรื่องการแบ่งช่องและชื่อเรียก ซึ่งอาจใช้ 4 ช่อง หรือมากกว่า 4 ช่อง ก็ได้ หรือ

ข. ใช้การเขียนเชิงบรรยาย โดยไม่ใช้ตารางซึ่งทั้งแบบ ก หรือ ข ต่างก็ควรมีสาระต่อไปนี้อย่างครบถ้วน

- (1) หัวข้อเรื่องย่อยๆ
- (2) จำนวนคาบ/ชั่วโมงแต่ละหัวข้อ
- (3) จุดประสงค์การเรียนรู้
- (4) สาระสำคัญโดยสรุป
- (5) กิจกรรมการเรียนการสอน
- (6) การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
- (7) การวัดผลและประเมินผล

13. ความหมายและประเภทของแบบทดสอบ

พิชิต ภูติจันทร์ (2547, หน้า 11-12) กล่าวถึงความหมายของแบบทดสอบไว้ว่า แบบทดสอบ (test) เป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่ง และนิยมใช้กันมากที่สุด แบบทดสอบหมายถึง ชุดของคำถามหรือกลุ่มของงานใดๆ ที่สร้างขึ้นมา แล้วนำไปเร้าให้ผู้เรียน แสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมา โดยผู้สอนสามารถสังเกตและวัดได้ แบบทดสอบมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ในการจำแนกดังนี้

จำแนกตามกระบวนการในการสร้างดังนี้ มี 2 ประเภทคือ

(1) แบบทดสอบที่ผู้สอนสร้างขึ้นเอง (teacher made test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมาและใช้เฉพาะคราว ไม่มีการวิเคราะห์ว่าข้อสอบนั้นดีหรือไม่อย่างไร

(2) แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการที่ซับซ้อน มีการทดสอบหลายครั้งเพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพดี มีความเป็นมาตรฐานสามารถนำไปใช้วัดได้อย่างกว้างขวาง

จำแนกตามจุดมุ่งหมายในการใช้ประโยชน์ จำแนกได้ 3 ประเภท คือ

(1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (achievement test) ใช้วัดปริมาณความรู้ความสามารถทักษะที่ได้เรียนมาแล้ว

(2) แบบทดสอบวัดความถนัด (aptitude test) ใช้ความสามารถที่เกิดจากการตั้งสมประสมการณ์ที่ได้เรียนรู้มาในอดีต เพื่อใช้ทำนายสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่าสามารถเรียนไปได้ไกลเพียงใด แบบทดสอบวัดความถนัด แบ่งย่อยออกเป็น 2 ประเภทคือ แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน และแบบทดสอบความถนัดเฉพาะอย่างหรือความถนัดพิเศษ

(3) แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (personal social test) มีหลายประเภทได้แก่

(3.1) แบบทดสอบวัดเจตคติ (attitude test) ใช้วัดเจตคติของบุคคลที่มีสิ่งต่างๆ

(3.2) แบบทดสอบวัดความสนใจ (interest test) ใช้วัดความสนใจในสิ่งต่างๆ

(3.3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการปรับตัว (adjustment test) ใช้วัดสถานะทางอารมณ์ วัดความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

จำแนกตามรูปแบบคำถามและวิธีการตอบ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) แบบทดสอบอัตนัย (subjective test) เป็นแบบทดสอบที่ต้องการให้ผู้สอบได้แสดงความรู้ ความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ในระยะเวลาที่กำหนด

(2) แบบทดสอบปรนัย (objective test) เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้กว้างๆ แต่ไม่ลึกได้แก่

(2.1) แบบถูกผิด (true-false)

(2.2) แบบเติมคำ (cloze or completion)

(2.3) แบบจับคู่ (matching)

(2.4) แบบเลือกตอบ (multiple choices)

จำแนกตามลักษณะการตอบ จำแนกได้ 3 ประเภท คือ

(1) แบบทดสอบภาคปฏิบัติ (performance test) เป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติทั้งหลาย

(2) แบบทดสอบเขียนตอบ (paper-pencil test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้เขียนตอบทุกชนิด

(3) แบบทดสอบปากเปล่า (oral test) เป็นการโต้ตอบด้วยวาจา

จำแนกตามเวลาที่กำหนดให้ตอบ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

(1) แบบทดสอบวัดความเร็ว (speed test) เป็นแบบทดสอบวัดความเร็วในการคิดความแม่นยำในความรู้ มีลักษณะค่อนข้างง่าย แต่มีจำนวนมากข้อ และให้เวลาทำน้อย

(2) แบบทดสอบวัดความสามารถสูงสุด (power test) วัดความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้เวลาค่อนข้างมาก ให้ทำจนแล้วเสร็จ เช่น การทำรายงาน การทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งข้อสอบอัตนัยด้วย

วิริยา บุญชัย (2529, หน้า 8-9) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบ หมายถึง แบบ หรือเครื่องมือ หรือกระบวนการสำหรับวัดความสามารถ ความสัมฤทธิ์หรือความสนใจของบุคคลที่แสดงออกมา แบบทดสอบนี้ใช้วัดสิ่งที่เราไม่สามารถวัดโดยตรงได้ ซึ่งจะวัดได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นแสดงผลหรือการกระทำออกมาก่อน เช่น จะวัดความสามารถทางปัญญา ก็ให้ผู้นั้นทำข้อสอบ ผลก็จะออกมา หรือต้องการวัดกำลังขา ก็ต้องให้มีการกระโดด ถ้ามีกำลังมากก็กระโดดได้ไกลหรือสูง

มาก มิใช่เอาเทปมาวัดขา ถ้าขาโตก็มีกำลังขาดี หรือต้องการทราบว่านักเรียนเล่นบาสเกตบอลได้ดีเพียงใด ก็ให้นักเรียนเล่นให้ดู ผู้วัดก็จะทราบได้ แบบทดสอบนี้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการประเมินผล

แบบทดสอบในการวัดผลทางพลศึกษานั้น สามารถแยกได้ 2 ประเภทด้วยกัน

(1) แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (teacher-made test) เป็นแบบทดสอบที่พบอยู่โดยทั่วไป และเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนของตนเองซึ่งมีลักษณะดังนี้

(1.1) เหมาะสมกับหน่วยของการสอนที่ครูกำหนดเนื้อหาความยากง่ายไว้

(1.2) การสร้างแบบทดสอบนั้น วิธีการ เครื่องมือ และการให้คะแนน ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของครูเอง โดยอาศัยความเที่ยงตรงจากหลักสูตรเป็นเกณฑ์

(1.3) แบบทดสอบอาจจะไม่เป็นไปตามคะแนนมาตรฐานของส่วนการศึกษานั้นๆ แต่เป็นคะแนนที่ครูรวบรวมไว้ตลอดทั้งปีและสร้างคะแนนมาตรฐานขึ้นใช้เอง

(1.4) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นได้เร็ว ดังนั้น วิธีการอาจจะไม่ดีเท่ากับแบบทดสอบมาตรฐาน

(1.5) ไม่เหมาะกับการนำไปใช้สำหรับครูอื่นๆ เหมาะสำหรับใช้ในส่วนการศึกษาหรือท้องถิ่นนั้นๆ

(2) แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) หมายถึง แบบทดสอบที่มีวิธีการ เครื่องมือและการให้คะแนนคงที่ โดยสามารถทำให้ใช้ข้อสอบนี้ทดสอบในต่างสถานที่และต่างเวลาได้ การสร้างแบบทดสอบมาตรฐานนั้นมิใช่ของง่าย ต้องออกข้อสอบหลายๆ ข้อและทำการทดสอบกับคนเป็นจำนวนมาก นำข้อสอบกับมาวิเคราะห์ เลือกเฉพาะข้อสอบที่มีคุณภาพดีไว้ แบบทดสอบมาตรฐานนี้ นอกจากจะมีวิธีการ เครื่องมือและการให้คะแนนคงที่แล้ว ยังต้องมีความเที่ยงตรง (validity) ความเชื่อถือได้ (reliability) และมีเกณฑ์ปกติ (norm)

14. ประเภทของแบบทดสอบ

เทเวศร์ พิริยะพจนท์ (2546, หน้า 47-48) ได้กล่าวว่า

(1) แบบทดสอบวัดการปฏิบัติ (performance test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้มากที่สุดในการวิจัยทางพลศึกษา เนื่องจากลักษณะการเรียนการสอนและกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการปฏิบัติและการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อมุ่งเป้าหมาย แบบทดสอบเพื่อวัดการปฏิบัติทางพลศึกษา มีทั้งแบบทดสอบมาตรฐานและที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาจแยกย่อยได้เป็น

(1.1) แบบทดสอบทางด้านร่างกาย เช่น สมรรถภาพทางร่างกายสมรรถภาพทางกลไกสมรรถภาพของระบบต่างๆ ในร่างกาย เช่น ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบหายใจ

การศึกษาไขมันในร่างกาย การศึกษาที่เกี่ยวกับระบบประสาท เช่น เวลาปฏิกิริยา เวลาในการตอบสนอง เป็นต้น

(1.2) แบบทดสอบทักษะกีฬา เนื่องจากกิจกรรมกีฬาชนิดต่างๆ ถือเป็นสื่อในการเรียนการสอนพลศึกษา การวัดผลทางด้านทักษะจึงเป็นส่วนสำคัญ ประกอบกับในปัจจุบันประเภทหรือชนิดของกีฬามีมากมาย ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรมีมากกว่า 50 ชนิด การสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาจึงมีความหลากหลายและพิจารณาว่าจะสร้างได้หรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับเหตุผล วัตถุประสงค์และความสำคัญเป็นหลัก

(2) การทดสอบแบบเขียนตอบ (paper-pencil test) หรือเรียกกันทั่วไปว่าการสอบข้อเขียน ในทางพลศึกษาใช้แบบทดสอบประเภทนี้เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ เช่น แบบทดสอบบุคลิกภาพและความมีน้ำใจนักกีฬา การวัดความวิตกกังวลในสถานการณ์ต่างๆ ทางการศึกษา การวัดคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลิกภาพทางพลศึกษา และการกีฬา เป็นต้น

(3) การสอบปากเปล่า (oral test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้การซักถามเป็นรายบุคคลในทางพลศึกษาใช้วิธีนี้ในการวัดผลการเรียนการสอน แต่ในทางการวิจัยยังไม่เป็นที่นิยมใช้กันนักเพราะต้องใช้เวลา

สรุปแล้ว แบบทดสอบคือ เครื่องมือสำหรับวัดความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาหรือสิ่งที่บุคคลนั้นกระทำออกมา โดยแบบทดสอบเป็นส่วนหนึ่งของการวัดและประเมินผล แบบทดสอบสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

(1) แบบทดสอบที่สร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนของตนเองการสร้างแบบทดสอบนั้น วิธีการขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของครูเอง เป็นแบบทดสอบที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานนั้นๆ

(2) แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการที่ซับซ้อน มีการทดสอบหลายครั้งเพื่อปรับปรุงให้มีคุณภาพดี มีความเป็นมาตรฐาน สามารถนำไปใช้วัดได้อย่างกว้างขวาง

15. คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี

Johnson and Nelson (1974, หน้า 59) ได้กล่าวถึงคุณภาพของแบบทดสอบ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการดังนี้คือ

- (1) มีความเที่ยงตรง
- (2) มีความเชื่อมั่น
- (3) มีความเป็นปรนัย

(4) เกณฑ์ปกติ

จ่านง พรายแ่้มแ้ (2529, หน้า 29-30) แ่บบทดสอบที่ดึ้นนั้มิไ้จะทำหน้าที ประเมินผลเพียงอย่างเดี๋ยว แ่แต่จะดึ้งทำหน้าทีส่งเสริมการเรียรู้่อีกด้วย การสร้างจึ้งดึ้งยึดลักษณะของแ่บบทดสอบที่ดึ้ 10 ประการ

(1) เที้งตรง ไ้แ่แ่ แ่บบทดสอบที่สามารบทำหน้าทีวัดลึ้งที่เราดึ้งการวัดได้ อย่างถูกดึ้งตรงตามความมุงหมาย ความเที้งตรงย่อมนึ้กับความสัมพันธ์กับวัดลึ้ประสงค้ของเรี้งที่เราระวัดเป็นสำคัณ ซึ่งวัดลึ้ประสงค้เราดึ้งว่าเป็นตัว “เกณฑ์” ข้อสอบใดมีความสัมพันธ์กับตัวเกณฑ์มากก็ถึ้ว่ามีความเที้งตรงมาก สัมพันธ์น้อยก็ถึ้ว่ามีความเที้งตรงน้อยความเที้งตรงแบ่งได้ 4 ประการ ถึ้

(1.1) เที้งตรงตามเนือหา หมายถึง การออกข้อทดสอบตรงตามเนือหาวิชาที่ลึ้กัสูตรกำหนดไว้อย่างครอบคลุมและทั้วถึ้ง นั้้นถึ้ สอนเรี้งไ้หนดึ้งสอบวัดเรี้งนั้้น

(1.2) เที้งตรงตามโครงสร้าง หมายถึง การออกข้อสอบที่สามารบจะวัดสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ได้ตรงตามทีลึ้กัสูตรกำหนดไว้ในจุดมุงหมาย

(1.3) เที้งตรงตามสภาพ หมายถึง แ่บบทดสอบนั้้นช่วยไ้เราระประเมินสถานภาพอันแท้จริงของเด็กในปัจจุบั้น ได้ถูกดึ้งปานใด หรือกล่าวถึ้กัอย่างได้ว่าแ่บบทดสอบนั้้นสามารบจำแนกเด็กออกเป็นประเททๆ ได้ถูกดึ้งตามสภาพความเป็นจริงของเขาในปัจจุบั้นนั้้นเอง

(1.4) เที้งตรงตามพยากรณ์ หมายถึง แ่บบทดสอบซึ่งได้ไ้ให้คะแนนได้สอดคล้องกับผลการเรียในภายภาคหน้า หรือผลสำเร็จในอนาคตของเด็กนั้้นเอง

(2) ยุติธรรม ถึ้ โจทย์ค้ถามไม่เปิดช่องไ้เด็กฉลาด ไ้ไ้หวพริบเดากถูก และไม่เปิดโอกาสไ้เด็กเกียคร้่านตอบได้ นั้้นถึ้ ข้อทดสอบดึ้งครอบคลุมลึ้กัสูตรทั้้งเนือหาวิชาและสมรรถภาพสมอง

(3) ถามลึ้กั ถึ้ ค้ถามจะไม่ถามแต่เพียงความรู้ ความจำ หรือเนือหาความรู้ถึ้วๆ ตามค้ถาม แต่จะถามไ้เด็กนำความรู้ไปวิเคราะห์ วิจาร์ณ และไ้ใช้ในสถานการณ์จริงๆ ดึ้งนั้้น ข้อทดสอบจึ้งควรถามความลึ้กัซึ่งของวิชาการตามแนวคึ้งมากกว่าแนวกว้าง

(4) ยั้ยู่ ถึ้ เป็นค้ถามที่สามารบปลุกไ้เด็กตึ้นตึ้น มีล่อมีชน กระหายที้จะลองสอบทำไ้เด็กเกิดความคิดว่า ตัวเองดึ้งเตรียมตัวไ้เรียดีขึ้นอย่างไร

(5) จำพะะเจาะจง ถึ้ ทั้้งค้ถามและค้ตอบ มุงถามเรี้งใดเรี้งหนึ้งอย่างชัดแจ้ง ไม่ค้ถาม ไม่ถามแ่บบครอบจักรวาล

(6) ปรนัย เป็นคุณสมบัตึ้ของข้อทดสอบ ดึ้งมีคุณสมบัตึ้ 3 ประการ ถึ้

(6.1) ต้องเข้าใจคำถามตรงกัน คือ คำถามต้องชัดเจน อ่านแล้วเหมือนกัน
หมด

(6.2) ต้องตรวจได้คะแนนตรงกัน คือ มีมาตรฐานการให้คะแนนเป็นหลัก
แม้ใครมาตรวจก็คนๆ ก็ต้องได้คะแนนเท่ากัน

(6.3) ต้องแปลความหมายของคะแนนอย่างเด่นชัด คือ ต้องบอกได้อย่าง
ถูกต้องว่าการที่ได้มากได้น้อยกว่ากันนั้น เป็นเพราะเหตุใด คะแนนที่ได้นั้นต้องไม่คลุมเครือ

(7) มีประสิทธิภาพ คือ สามารถให้คะแนนเที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด
ภายในเวลาที่สอบที่น้อยที่สุด โดยเปลืองแรงงานและเปลืองเงินน้อยที่สุดด้วย

(8) ยากง่ายพอเหมาะ คือ ข้อทดสอบแต่ละข้อมีค่าของความยากง่ายใกล้เคียง .05
และข้อทดสอบนั้นสามารถให้คะแนนเฉลี่ยของเด็กทั้งห้องราวๆ 50 เปอร์เซนต์ ของคะแนนเต็ม
หรือสูงกว่านั้นเล็กน้อย

(9) มีอำนาจจำแนก คือ เป็นข้อทดสอบที่สามารถแยกแยะเด็กเก่งและเด็กอ่อน
ออกจากกันได้จริง คือ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .02 ขึ้นไป

(10) ต้องเชื่อมั่นได้ คือ ข้อทดสอบที่สามารถให้คะแนนได้คงที่ กล่าวคือ สอบกี่
ครั้งๆ ก็ได้คะแนนเหมือนๆ กันทุกครั้ง

วิญญา วิศาลาภรณ์ (2530, หน้า 19) กล่าวถึงแบบทดสอบที่ดีจำเป็นต้องมี
การวางแผนในการออกข้อสอบ ควรจะมีการวางแผนที่ดีก่อน การสร้างแบบทดสอบโดยทั่วไปแล้ว
การออกข้อสอบจะต้องคำนึงหัวข้อและจุดประสงค์ที่จะวัด

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530, หน้า 41-45) กล่าวถึงคุณลักษณะของข้อสอบที่ดีมี
ดังต่อไปนี้

(1) มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรง หมายถึง เครื่องมือวัดที่สามารถวัดได้ตรงตาม
จุดประสงค์ที่ต้องการ

(2) มีคุณภาพด้านความเชื่อมั่น หมายถึง เครื่องมือวัดที่สามารถให้ผลการวัดได้
คงที่ไม่ว่าจะนำเครื่องมือชิ้นนั้นไปสอบวัดกี่ครั้งก็ตาม

(3) มีความเป็นปรนัย ได้แก่ คำถามมีความแจ่มแจ้งชัดเจน การตรวจให้คะแนน
ชัดเจนและแปลความหมายคะแนนตรงกัน

ผาณิต บิลมาศ (2530, หน้า 50-51 อ้างอิงจาก scott and French, 1950, pp. 28-46)
กล่าวถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี โดยเฉพาะแบบทดสอบทักษะกลไกควรจะมีลักษณะดังนี้

(1) เป็นแบบทดสอบที่วัดความสามารถสำคัญๆ

(2) เป็นแบบทดสอบที่ควรคล้ายเล่นจริง

- (3) เป็นแบบทดสอบที่วัดการกระทำของบุคคลหนึ่งๆ โดยเฉพาะ
- (4) เป็นแบบทดสอบที่เน้นท่าทางที่ดี
- (5) เป็นแบบทดสอบที่มีวิธีการให้คะแนนที่แม่นยำ
- (6) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดจำนวนครั้งในการทดสอบเพียงพอ
- (7) เป็นแบบทดสอบที่น่าสนใจและมีความหมาย
- (8) เป็นแบบทดสอบที่ความยากเหมาะสม
- (9) เป็นแบบทดสอบที่คะแนนสามารถนำมาตัดสินโดยใช้ค่าสถิติ
- (10) เป็นแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยสำหรับการแปลผลของการกระทำ

พิชิต ภูติจันทร์ (2547, หน้า 15-19) กล่าวถึงคุณลักษณะของเครื่องมือวัดผลที่ดีมีดังนี้

(1) ความเที่ยงตรง (Validity) ความเที่ยงตรง หมายถึง ความสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด หรือสามารถวัดได้ตามจุดประสงค์ของการวัด ความเที่ยงตรงมี 4 ลักษณะ คือ

(1.1) เที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) หมายถึง สามารถวัดเนื้อหาสาระที่ต้องการวัดครบถ้วนทุกเนื้อหา ข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หมายถึงข้อสอบที่สามารถวัดเนื้อหาได้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือวัดได้ครบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

(1.2) เที่ยงตรงตามโครงสร้าง (construct validity) หมายถึง เครื่องมือนั้นสามารถวัดพฤติกรรมและสถานภาพด้านต่างๆ ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามหลักการของทฤษฎีนั้นๆ การสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง ผู้สร้างจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนของวิชานั้นๆ จากหลักสูตรก่อน ว่ามีพฤติกรรมใดบ้างที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายนั้นๆ แบบทดสอบจะต้องวัดจุดมุ่งหมายนั้นๆ ให้มีจำนวนข้อใกล้เคียงกันในแต่ละจุดมุ่งหมาย ไม่ใช่ถามแต่ความจำเป็นส่วนใหญ่

(1.3) เที่ยงตรงตามสภาพ (concurrent validity) หมายถึง ลักษณะของเครื่องมือที่สามารถวัดได้ตรงตามสภาพที่เป็นจริงของผู้ที่ถูกวัดในขณะนั้น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความตรงตามสภาพคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบกับคะแนน เกณฑ์ที่ได้มาจากการกำหนดขึ้นในขณะนั้น

(1.4) เที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ (predictive validity) หมายถึง เครื่องมือที่สามารถให้ข้อมูลได้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ในอนาคต ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า หากสภาพปัจจุบันของผู้ตอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่วัดนั้น สอดคล้องกับการวัดในอดีต ก็ถือว่าการวัดในอดีตมีความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์

การวัดผลโดยใช้ข้อสอบ ลักษณะความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะทำให้ข้อสอบนั้นวัดเนื้อหาได้ครบถ้วนและตรงตามจุดมุ่งหมายของการวัด แบบทดสอบหนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องมีครบทั้ง 4 คุณลักษณะ อาจมีเพียงหนึ่งหรือสองคุณลักษณะก็น่าจะเพียงพอ ซึ่งแล้วแต่กรณีของการวัดแต่ละอย่างแต่ละครั้ง

(1) ความเชื่อมั่น (reliability) เครื่องมือที่เชื่อมั่นได้ หมายถึง เครื่องมือนั้นสามารถให้ข้อมูลที่คงที่แน่นอนหรือคงเส้นคงวาไม่เปลี่ยนแปลงไปมา การวัดครั้งแรกเป็นอย่างไร เมื่อวัดซ้ำก็ครั้งก็ได้ผลเหมือนเดิม แบบทดสอบที่เชื่อมั่นได้ จะสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอน ปกติในการสอบแต่ละครั้งคะแนนที่ได้มักไม่คงที่ แต่ถ้าอันดับของผู้สอบยังคงที่เหมือนเดิม ก็ยังถือว่าข้อสอบนั้นมีความเชื่อมั่นสูงวิธีหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ทำได้หลายวิธี ได้แก่

(1.1) การสอบซ้ำ (test-retest) เป็นการนำแบบทดสอบชุดเดียวกันไปสอบเด็กกลุ่มเดียวกัน 2 ครั้ง ในระยะเวลาห่างกันพอสมควร แล้วนำคะแนนทั้ง 2 ครั้งมาหาความสัมพันธ์กัน (ใช้สูตรคำนวณ) ค่าที่ได้คือความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ วิธีเช่นนี้เรียกว่า การวัดความคงที่ (measure of stability)

(1.2) ใช้แบบทดสอบคู่ขนาน (parallel tests equivalence tests) เป็นการใช้ข้อสอบ 2 ชุด ที่มีลักษณะและคุณภาพใกล้เคียงกันมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหา ความยากง่าย อำนาจจำแนกลักษณะคำถาม และจำแนกข้อคำถาม ไปสอบเด็กกลุ่มเดียวกันทั้ง 2 ฉบับในเวลาเดียวกัน แล้วนำคะแนนทั้ง 2 ชุด มาหาความสัมพันธ์ (ใช้สูตรคำนวณ) ค่าที่ได้คือ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวิธีเช่นนี้เรียกว่า การวัดคู่ขนาน (measure of equivalence tests)

(1.3) วิธีแบ่งครึ่งแบบทดสอบ (split-half) เป็นการใช้ข้อสอบฉบับเดียวกันสอบเด็กกลุ่มเดียวเพียงครั้งเดียว แต่เวลาตรวจอาจตรวจเฉพาะข้อคู่และข้อคี่ จะได้คะแนนเป็น 2 ชุดเช่นกัน แล้วนำคะแนนทั้ง 2 ชุด มาหาความสัมพันธ์กัน (ใช้สูตรคำนวณ) ค่าที่ได้คือ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวิธีเช่นนี้เรียกว่า การวัดความคงที่ภายใน (internal consistency)

(1.4) วิธีคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (kuder-richardson method) เป็นการหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคล้ายวิธี การวัดความคงที่ภายใน (internal consistency) โดยใช้สูตรคำนวณ 2 สูตรคือ เคอาร์ 20 (KR-20) และ เคอาร์ 21 (KR-21)

(2) ความเป็นปรนัย (objectivity) ความเป็นปรนัยหมายถึง ความชัดเจน ความถูกต้อง และการเข้าใจตรงกัน โดยยึดถือความถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นเกณฑ์ ตรงข้ามกับความเป็นอัตนัย (subjectivity) ซึ่งยึดถือความคิดเห็น ความรู้สึก และเหตุการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ คุณสมบัติความเป็นปรนัยของแบบทดสอบ ประกอบด้วย 3 ประการ คือ

(2.1) คำถามชัดเจน ใครอ่านก็จะตีความเหมือนกัน

(2.2) ตรวจให้คะแนนได้ตรงกัน ใครตรวจก็จะได้คะแนนเท่ากัน

(2.3) แปลความหมายคะแนนได้ตรงกัน ใครตอบถูกมาก-น้อยเพียงไร

(3) ความยากพอเหมาะ (difficulty) ความยากง่ายของข้อสอบพิจารณาได้จากผลการสอบของผู้สอบเป็นสำคัญ ข้อใดที่ผู้สอบตอบถูกมากกว่าร้อยละ 50 ของผู้สอบทั้งหมด จะเป็นข้อที่ค่อนข้างง่าย แต่ถ้าข้อใดที่ผู้สอบตอบถูกไม่ถึงร้อยละ 50 ของผู้สอบทั้งหมด จะเป็นข้อที่ค่อนข้างยากข้อสอบที่ดีควรมีความยากง่ายพอเหมาะไม่ยากหรือง่ายเกินไป ข้อสอบฉบับหนึ่งๆ ควรมีผู้สอบถูกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 และไม่เกินร้อยละ 80 จึงจะถือว่าข้อสอบมีความยากง่ายพอเหมาะ

(4) อำนาจจำแนก (discrimination) อำนาจจำแนก คือ ลักษณะของแบบทดสอบที่สามารถแบ่งผู้สอบออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ทุกระดับ ตั้งแต่อ่อนมากจนถึงเก่งมาก แม้ว่าจะเก่งหรืออ่อนกว่ากันเพียงเล็กน้อยก็สามารถจำแนกให้เห็นได้ ข้อสอบมีอำนาจจำแนกสูงนั้น เด็กเก่งมักจะตอบได้ถูกมากกว่าเด็กอ่อนเสมอ ข้อสอบข้อใดที่เด็กตอบได้ถูกหมดหรือผิดหมดจะไม่สามารถบอกอะไรได้เลย เรียกว่า มีอำนาจจำแนกต่ำ

(5) ความมีประสิทธิภาพ (efficiency) เครื่องมือวัดผลที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง เครื่องมือที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้และประหยัดทั้งเวลา แรงงาน เงิน รวมทั้งมีความสะดวกสบายคล่องตัวในการรวบรวมข้อมูล ดังนั้นข้อสอบที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้คะแนนที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด และประหยัดที่ที่สุด แต่ให้ประโยชน์มากที่สุด ความมีประสิทธิภาพของแบบทดสอบ จะเริ่มตั้งแต่การศึกษาเนื้อหา การกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละเนื้อหา การออกแบบข้อสอบ การกำหนดคำชี้แจงหรือคำสั่งต่างๆ ในการใช้หรือทำแบบทดสอบ การจัดพิมพ์ การอัดสำเนาการจัดเรียงหน้าหรือเข้าเล่ม การบรรจุใส่ซองแบบทดสอบ การนำแบบทดสอบไปใช้ ตลอดจนเทคนิควิธีการตรวจให้คะแนน เป็นต้น

(6) ความยุติธรรม (fairness) ข้อสอบที่ดี ต้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้สอบมีความได้เปรียบเสียเปรียบกัน เช่น ข้อสอบบางฉบับ ผู้สอบไปเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งตรงกับเรื่องที่ผู้เรียนบางกลุ่มทำรายงาน ทำให้กลุ่มนั้นได้เปรียบกลุ่มอื่นๆ หรือข้อสอบบางข้อใช้คำถามที่เน้นคำตอบทำให้ผู้เรียนใช้ไหวพริบเดาได้

(7) คำถามถามลึก (searching) ข้อสอบที่ถามลึก ไม่ถามแต่เพียงความรู้ความจำหรือประสบการณ์ตื้นๆ เท่านั้น แต่จะวัดความเข้าใจ การนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วมาใช้แก้ปัญหาวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์สิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งผู้ตอบจะต้องคิดค้นวางแผนการก่อนจึงจะสามารถตอบได้เป็นข้อสอบที่วัดความลึกซึ่งทางวิชาการในแนวดิ่งมากกว่าที่จะวัดในแนวกว้าง

(8) คำถามช่วย (exemplary) คำถามช่วย เป็นคำถามที่มีลักษณะที่ทำทนาย เชิญชวน หรือกระตุ้นให้ผู้ตอบสนใจ (interested) อยากจะตอบ อยากจะคิดและค้นคว้าหาคำตอบ

คำถามที่ยั่วจะต้อง ไม่ยากหรือง่ายเกินไป การมีรูปภาพประกอบ การใช้สีเข้ามาช่วย หรือแม้แต่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องมือก็เป็นการช่วยได้เช่นกัน

(9) จำเพาะเจาะจง (definite) คำถามที่ดี ต้องไม่ถามกว้างเกินไป ไม่ถามคลุมเครือหรือเล่นสำนวนให้ผู้สับสน ต้องเป็นคำถามที่ผู้ตอบอ่านแล้วเข้าใจชัดเจนว่าถามว่าอย่างไร ส่วนจะตอบได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ตอบเป็นสำคัญ

(10) เกณฑ์เทียบผล หรือมาตรฐาน (norms) เกณฑ์เปรียบเทียบ หมายถึง มาตรฐานที่กำหนดเอาไว้ คนที่มีอายุ ส่วนสูงเท่านี้ ควรจะได้เท่าไร เกณฑ์เทียบผลเป็นค่ามาตรฐานที่กำหนดขึ้นจากความเป็นจริงโดยอาศัยวิชาสถิติ แบบทดสอบภาคปฏิบัติในวิชาพลศึกษา จำเป็นจะต้องมีเกณฑ์เทียบผล เพื่อจะได้นำผลการทดสอบของเด็กแต่ละคนมาเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าว จะช่วยให้ตีความหมายได้ว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับใด หลักในการสร้างเกณฑ์เทียบผลควรพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้

(10.1) ใช้เกณฑ์เทียบผลสำเร็จที่มีอยู่แล้วในแบบทดสอบมาตรฐาน ทั้งนี้สภาพของกลุ่มต้องคล้ายคลึงกัน

(10.2) สร้างเกณฑ์เทียบผลขึ้นมาใหม่ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรแล้วทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มระดับความสามารถ (ระดับคุณภาพ) โดยอาศัยวิชาสถิติ เมื่อนำเกณฑ์เทียบผลไปใช้กับกลุ่มทดสอบจริง จะต้องมีคุณลักษณะของกลุ่มคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างด้วย เช่น ถ้าใช้นักกีฬาทีมชาติมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างเกณฑ์เทียบผล ก็ควรจะใช้เกณฑ์นี้กับนักกีฬาระดับชาติเช่นกัน

(11) คำชี้แจงที่เป็นมาตรฐาน (standardized directions) คำแนะนำในการทดสอบ ความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ข้อทดสอบนั้นจะต้องมีคำสั่ง หรือคำชี้แจงที่เป็นมาตรฐาน ทำให้ดำเนินการทดสอบเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือเหมือนๆ กันผลของการทดสอบจึงเป็นไปตามมาตรฐาน

สรุป คุณลักษณะของแบบทดสอบ มีดังนี้

(1) มีความเที่ยงตรง หมายถึง เครื่องมือวัดที่สามารถวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

(2) มีความเชื่อมั่น หมายถึง เครื่องมือวัดที่สามารถวัดได้คงที่ไม่ว่าจะนำเครื่องมือขึ้นไปสอบวัดกี่ครั้งก็ตาม

(3) ความเป็นปรนัย หมายถึง คำถามมีความแจ่มแจ้งชัดเจน การตรวจให้คะแนนชัดเจน และแปลความหมายคะแนนตรงกัน

(4) เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง ค่ามาตรฐานที่กำหนดขึ้นจากความเป็นจริงโดยอาศัยวิชาวาสถิติ แบบทดสอบจำเป็นจะต้องมีเกณฑ์เทียบผล เพื่อจะได้นำผลการทดสอบของเด็กแต่ละคนมาเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าว จะช่วยให้ตีความหมายได้ว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบ

สร้างแบบทดสอบเพื่อการวัดผลในวิชาพลศึกษานั้น มีทั้งแบบทดสอบที่เป็นแบบข้อเขียนและแบบทดสอบภาคปฏิบัติในการสร้างแบบทดสอบภาคปฏิบัติ ส่วนใหญ่เพื่อทดสอบทักษะกีฬาครูพลศึกษาควรทราบว่ากีฬาในแต่ละประเภทประกอบด้วยทักษะหรือคุณลักษณะที่สำคัญอะไรบ้างและแต่ละคุณลักษณะหรือทักษะนั้นใช้แบบทดสอบวัดอะไร จึงจะให้ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้วิธีการวัด การเก็บข้อมูล มีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร การดำเนินตามขั้นตอนของการสร้างแบบทดสอบมีดังนี้ (พูนศักดิ์ ประถมบุตร, 2532, หน้า 26 อ้างถึงใน อนันต์ อัดชู, 2521, หน้า 1-4)

- (1) วางแผนการสร้างแบบทดสอบ
- (2) สร้างแบบทดสอบ
- (3) นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้
- (4) ประเมินผลแบบทดสอบ
- (5) การสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ

การสร้างแบบทดสอบที่ดี จะต้องมีการวางแผนในการสร้างอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อสอบที่มีความแม่นยำ มีความเชื่อถือได้ และมีความเป็นปรนัยในการให้คะแนน ต้องใช้เวลา ความพยายาม และการวางแผนที่เหมาะสม

วิริยา บุญชัย (2529, หน้า 27-28) กล่าวถึงการสร้างแบบทดสอบทางพลศึกษามีขั้นตอนดังนี้

- (1) วิเคราะห์เกมหรือลักษณะทางกาย เพื่อจะได้ทราบเกี่ยวกับทักษะหรือองค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ
- (2) เลือกข้อทดสอบที่สามารถวัดคุณภาพที่ต้องการ ในการเลือกข้อสอบต้องเลือกความสำคัญและความแม่นยำในการวัด
- (3) ดำเนินการทดสอบและการคิดคะแนน วิธีการดำเนินการทดสอบและการคิดคะแนนควรชัดเจนและเข้าใจง่ายทดสอบความเชื่อถือได้ของข้อทดสอบในแต่ละรายการ โดยการทดสอบซ้ำ ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

- (3.1) ผู้เข้ารับการทดสอบควรเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษา

(3.2) การกำหนดจำนวนครั้งของการประลองในแต่ละข้อทดสอบ ถ้าทำการประลอง 2-3 ครั้ง ในการบันทึกคะแนนครั้งที่ดีที่สุด หรือบันทึกคะแนนเฉลี่ยจากการประลองทั้งหมด

(3.3) ข้อทดสอบแต่ละรายการควรมีสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้ไม่น้อยกว่า .07 ถ้าปรากฏว่าค่าของสัมประสิทธิ์แห่งความเชื่อถือได้ค่าค่อนข้างต่ำ ผู้สร้างแบบทดสอบต้องปรับปรุงใหม่อีกครั้ง

Gronlund (1981, p.124) ได้แบ่งขั้นตอนการทดสอบผลสัมฤทธิ์ออกเป็น 8 ขั้นตอนได้แก่

- (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการทดสอบ
- (2) การสร้างแผนผังสร้างแบบทดสอบ
- (3) การเลือกประเภทข้อสอบ
- (4) การเขียนและทำร่างข้อสอบ
- (5) การจัดทำชุดแบบข้อสอบ
- (6) การนำแบบทดสอบไปใช้
- (7) การตรวจและประเมิน
- (8) การนำผลการทดสอบไปใช้

พิชิต ภูติจันทร์ (2547, หน้า 108) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบทดสอบไว้ดังนี้ การสร้างแบบทดสอบทักษะกีฬา จะต้องทำการศึกษาในหลายกรณีที่เกี่ยวข้องกับทักษะเฉพาะกีฬานั้นๆ เป็นทักษะที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ได้รับผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ตัวอย่างการสร้างแบบทดสอบทักษะวอลเลย์บอล มีหัวข้อสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ

(1) พิจารณาว่ากีฬาวอลเลย์บอลมีทักษะที่สำคัญและจำเป็นอะไรบ้าง ที่จะทำให้การเล่นวอลเลย์บอลบรรลุผล ทักษะที่สำคัญในกีฬาวอลเลย์บอล ได้แก่ การส่งลูก การเสริฟลูก การตบลูก การบล็อก เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญที่จะทำให้การเล่นวอลเลย์บอล เป็นไปได้ด้วยดี จึงควรเลือกทักษะเหล่านี้เพื่อสร้างเป็นแบบทดสอบ

(2) สร้างแบบทดสอบขึ้นหรือขึ้นหรือเลือกแบบทดสอบที่มีอยู่แล้ว โดยพิจารณาว่าเป็นแบบทดสอบที่สามารถวัดคุณลักษณะที่ต้องการได้ โดยระลึกไว้เสมอว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นหรือเลือกมานั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องมือวัดคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้น แบบทดสอบในแต่ละทักษะควรแยกจากกันและไม่ยุ่งยากนัก ถ้าจำเป็นอาจปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับข้อเสนอแนะ

(3) นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียง 2-3 คน ที่มีคุณสมบัติที่คล้ายกับกลุ่มจริง เพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ ความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก

(4) ทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบ โดยการทดสอบซ้ำกับกลุ่มเดิม เพื่อนำคะแนนมาหาค่าความเชื่อถือได้

(5) ทดสอบความเป็นปรนัยของแบบทดสอบ โดยการทดสอบซ้ำกับกลุ่มเดิม เพื่อนำคะแนนมาหาค่าความเชื่อถือได้

(6) ปรับปรุงแบบทดสอบอีกครั้งหนึ่ง ปรับวิธีการปฏิบัติและการคิดคะแนนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

(7) สร้างเกณฑ์ปกติหรือเกณฑ์เทียบผล โดยเปลี่ยนคะแนนที่ได้จากการทดสอบ ให้เป็นคะแนนมาตรฐานหรือเปอร์เซ็นต์ไทล์

ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ (2525, หน้า 76-77) ได้ให้หลักการพิจารณาและดำเนินการในการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้

(1) ศึกษาจุดมุ่งหมายของวิชาที่จะสร้างแบบทดสอบให้กระจ่างชัดเสียก่อนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง

(2) ศึกษาเนื้อหาวิชาให้ชัดเจนว่าหลักสูตรต้องการให้เรียนรู้เนื้อหาอะไรบ้าง รู้มากน้อยเพียงไร

(3) หาความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายกับหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ การหาความสัมพันธ์นี้เรียกว่า การวิเคราะห์หลักสูตร

(4) สร้างแบบทดสอบรายชื่อ โดยให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตร

(5) การเขียนแบบทดสอบ ต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และผู้สอบเข้าใจตรงกัน มีความแจ่มชัดทั้งตัวคำถามและตัวเลือก

(6) แบบทดสอบต้องครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการจะวัดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด ดังนั้นในการออกข้อสอบ จึงต้องออกหลายๆ ข้อ

(7) นำแบบทดสอบไปทดลองเพื่อแก้ไขและปรับปรุงข้อคำถามและตัวเลือกให้ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น หากคุณภาพรายชื่อของข้อสอบด้วย

(8) หากคุณภาพของแบบทดสอบ เมื่อปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบแล้ว ต้องทำการทดลองเพื่อพิจารณา และวิเคราะห์แบบทดสอบให้มีคุณภาพเสียก่อน

(9) นำแบบทดสอบที่วิเคราะห์ปรับปรุงจนมีคุณภาพแล้วไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้

16. ประโยชน์ของแบบทดสอบการวัดผลทางพลศึกษา

Pape and Mean (1963, p.1003-1004) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดผลทางพลศึกษา ดังนี้

- (1) ช่วยแบ่งความสามารถของผู้เรียน
- (2) ช่วยพิจารณาถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน
- (3) ช่วยให้ผู้ปกครองทราบถึงผลการเรียนของผู้เรียน
- (4) ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น
- (5) ช่วยพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการสอนของครู

Nixon and Jewett (1980, pp. 399-400) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการวัดผลทางพลศึกษาดังนี้

- (1) ช่วยวิเคราะห์ผู้เรียนและเป็นแนวทางการสอนของครู
- (2) ช่วยจูงใจให้ผู้เรียนสนใจเรียนยิ่งขึ้น
- (3) ช่วยในการแบ่งกลุ่มผู้เรียน
- (4) ช่วยประเมินผลผู้เรียน
- (5) ช่วยพิจารณาประสิทธิภาพการสอนของครู
- (6) ช่วยในการให้คะแนนหรือเกรด

พิชิต ภูติจันทร์ (2547, หน้า 105-106) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบทดสอบทักษะกีฬาไว้ดังนี้

(1) ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ (measurement of achievement) เป็นความสำคัญอันดับแรก ของแบบทดสอบทักษะกีฬา เพื่อวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน ระดับของผลสัมฤทธิ์ของเนื้อหา ทฤษฎีและหลักการต่างๆ ของพลศึกษา

(2) เพื่อให้คะแนนหรือเกรด (marking or grading) การทดสอบจะเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนน และนำมาประเมินผลความสามารถต่อไป

(3) เพื่อแบ่งกลุ่ม (classification) การใช้แบบทดสอบทักษะกีฬา ผู้สอนจะใช้ แบ่งผู้เรียนตามระดับความสามารถ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม หรือเกิดความยุติธรรมในการแข่งขันในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่ม

(4) เพื่อการจูงใจ (motivation) ผู้เรียนจะมีการตอบสนองในทางบวกต่อสิ่งที่มา ทำท้าทายเขาจะพยายามอย่างมากเพื่อให้ได้คะแนนมากๆ กับการทดสอบจากแบบทดสอบทักษะกีฬา

(5) เพื่อการฝึก (practice) ผู้เรียนจะถูกจูงใจให้ขยันฝึกซ้อมตามรายการของแบบทดสอบเพื่อให้ได้คะแนนมากขึ้น การฝึกฝนดังกล่าวเป็นการสร้างความก้าวหน้าและเป็นการทดสอบตัวเองด้วย

(6) เพื่อการวินิจฉัย (diagnosis) การพัฒนาทักษะก็หาเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอนพลศึกษา การวินิจฉัยถึงความสามารถของผู้เรียนในแต่ละระดับ ทำให้รู้ถึงจุดบกพร่องต่างๆ เพื่อแก้ไขต่อไป

(7) เป็นเครื่องมือช่วยสอน (teaching aids) โดยธรรมชาติแล้วผู้เรียนทุกคนอยากจะรู้ผลการทดสอบของตัวเองว่ามีความก้าวหน้าหรือพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงใด ผู้สอนอาจเน้นการทดสอบทักษะก็หาเป็นเครื่องมือช่วยสอนได้

(8) เป็นเครื่องมือในการแปลความหมายได้ (interpretative tools) ผลจากการทดสอบจะถูกแปลความหมายเพื่อประโยชน์มรการบริหารต่อผู้ปกครอง และเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาไปในตัวด้วย

(9) เพื่อการแข่งขัน (competition) การที่ผู้เรียนได้ทำการแข่งขัน หรือทำคะแนนให้ได้มากๆ ในแต่ละรายการทดสอบ จะเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการพลศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเห็นความเชื่อมโยงของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ กำหนดสาระรายละเอียดที่จะนำมาจัดรายวิชาพร้อมทั้งเพิ่มเติมสาระในส่วนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้อง สนองความต้องการของนักเรียน โรงเรียน ชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลักสูตรสถานศึกษา (วัชชัย ชัยจิรฉายากุล, ปราณี สังข์ตะววรรณ และประภาพรรณ เอี่ยมสุภายิต, 2546, หน้า 4)

ดังนั้นบทบาทของสถานศึกษาและคณะครูต้องรับผิดชอบดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำสาระในรายละเอียดตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางและจัดทำหลักสูตรอื่นบางส่วนเพิ่มเติม เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นบทบาทของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารและคณะครูจะต้องรับผิดชอบด้านการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรในทุกเนื้อหาสาระ โดยสามารถกำหนดรายละเอียดสาระเพิ่มเติมได้เอง ดังนั้นหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้จะบรรลุตามจุดประสงค์ได้อย่างจริง เพราะการจัดการเรียนการสอนครูได้ดำเนินการตามหลักสูตรที่ตนสร้างขึ้นเอง จะทำให้การจัดการเรียนการสอนสนองความต้องการของ

ผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์กว้างไวกว่ากว่าการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้เท่านั้น

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา จึงประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถได้ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลตามจุดหมายที่สำคัญของหลักสูตร 2 ประการ ดังนี้

(1) หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความสนุกและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีการสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด ให้ผู้เรียนมีความรู้สูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคน โดยควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และพัฒนาความมั่นใจให้ผู้เรียน ทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมมือกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็นและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

(2) หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนที่มีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนักเข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตัว ระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบของตน

ดังนั้นการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสร้างหลักสูตรให้สนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนองตอบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการและประเมินกระบวนการสอนของตน ให้สนองตอบความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นถ้ามีการปรับปรุงหลักสูตรตลอดเวลา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญในการจัดการบริหารหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) ภารกิจที่ 5 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานและภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 7-12)

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษารวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสพการณ์มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองความต้องการต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีข้อควรคำนึง 2 ประการ คือ

(1) หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกรอบสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึดคือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนทั้งประเทศหลังจากที่จบการศึกษาแต่ละช่วงชั้นหรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพซึ่งจะเป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากข้อ 1 หลักสูตรจะต้องตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด

สถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรของตนเองได้อย่างอิสระ โดยยึดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่นและมีความเป็นไปได้ ฉะนั้นก่อนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 29)

(1) การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ

(2) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

(3) การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาคณะต่างๆ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ และตามความจำเป็นของสถานศึกษา

(4) การจัดทำระบบสารสนเทศใช้ในการจัดการศึกษา

(5) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

ดังนั้นเมื่อสถานศึกษาจัดเตรียมความพร้อมทุกด้านเรียบร้อยแล้วสถานศึกษาจึงจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางในการจัดทำ ดังนี้

1. ลักษณะของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) จุดหมาย 5) โครงสร้าง 6) คำอธิบายรายวิชา 7) หน่วยการเรียนรู้ 8) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 9) ระเบียบการวัดและประเมินผล 10) คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เอกสารส่วนนี้เรียกว่าหลักสูตรฉบับโรงเรียน (curriculum) ซึ่งเป็นสิ่งที่สถานศึกษาคาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา ส่วนที่จะทำให้คุณภาพการศึกษาเป็นไปตามที่สถานศึกษาคาดหวัง คือหลักสูตรฉบับครูผู้สอนหรือการเรียนการสอน(instruction) ซึ่งประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) จุดหมาย 5) โครงสร้าง 6) คำอธิบายรายวิชา (เฉพาะที่ผู้สอนรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้) 7) หน่วยการเรียนรู้ (ที่สมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปสอนจริงรวมทั้งเครื่องมือการวัดและประเมินผลแต่ละหน่วย) 8) คณะกรรมการผู้บริหารหลักสูตรสถานศึกษา

หน่วยการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ที่ครบวงจรในเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการจำแนกสาระการเรียนรู้ออกเป็นเรื่อง การออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่กำหนด และตรงกับความต้องการ ความสนใจหรือปัญหาที่ผู้เรียนต้องการทราบ โดยผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยบูรณาการการคิดกับกระบวนการเรียนรู้แต่ละขั้น ขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้สอนกระตุ้นความสนใจ การสำรวจ ตรวจสอบ การอธิบาย การขยายความรู้และการประเมิน เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างผู้เรียนหลักสูตร และผู้เรียนได้ทราบขอบเขตของสาระที่จะเรียนล่วงหน้า และเตรียมตัววางแผนหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- (1) สาระ ระดับชั้น ภาคเรียนที่ หน่วยเรื่อง เวลา
- (2) ผลการเรียนรู้
- (3) ความคิดรวบยอด
- (4) หัวข้อของสาระ

- (5) คุณลักษณะพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้
- (6) จุดประสงค์การเรียนรู้
- (7) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
- (8) สื่อการเรียนรู้
- (9) การประเมินผล ประกอบด้วยวิธีการและเครื่องมือวัด
- (10) บันทึกหลังการสอน ประโยชน์ของการบันทึกหลังการสอน จะทำให้ผู้สอนมีสารสนเทศนำไปพัฒนาผู้เรียนหรือปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และการทำวิจัยในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับวิธีการทำงานของผู้สอน

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์เป็นการคิดไปข้างหน้ามีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาจุดประกายความคิด

ภารกิจ จะแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

2. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหน่วยการเรียนรู้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระรายภาคหรือรายปีทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น

2.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

2.3 กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาคหรือรายปี

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร

3.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต

3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ ซึ่งสามารถเขียนได้หลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเขียนเป็นความเรียงสรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน และสาระการเรียนรู้เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ขอบข่าย กิจกรรมที่กำหนดกว้างๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชา 2) ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) วิธีวัดผลและประเมินผล 5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ 6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

4. การออกแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานทางการศึกษา

7. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่างๆ ที่เอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้ คือ 1) การพัฒนากระบวนการแนะแนว 2) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 4) การพัฒนาเครือข่ายวิชาการ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา จากแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของกรมวิชาการ สรุปขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย

8.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

8.2 การจัดโครงสร้างหลักสูตร

8.3 การจัดทำสาระของหลักสูตร

8.4 การออกแบบการเรียนรู้

8.5 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

8.6 กำหนดรูปแบบวิธีการ เกณฑ์การตัดสิน การผ่านช่วงชั้น เอกสารหลักฐาน การศึกษา

8.7 การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องกระบวนการแนะแนว การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและการสร้างเครือข่ายวิชาการ

8.8 การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จากการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

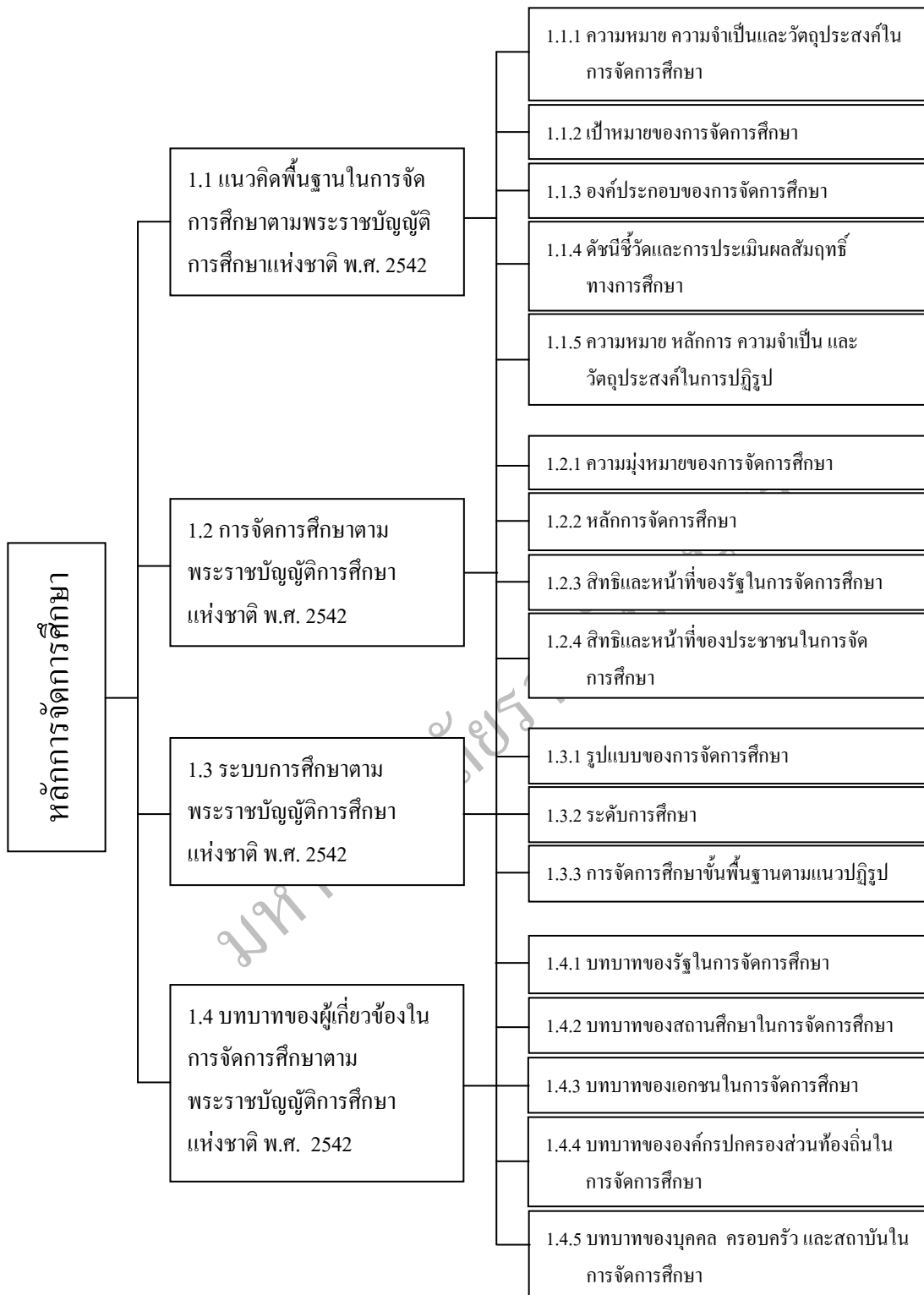
(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ในมาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม ให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะ วิทยาการต่างๆ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

(2) การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการดังนี้

(2.1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

(2.2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(2.3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 2.19

ภาพที่ 2.19 การจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ที่มา : ชีระ รุญเจริญ, 2546, หน้า 32

(3) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในมาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการประเมินและปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดการประเมินหลักสูตรสถานศึกษามีเหตุผลที่สำคัญดังนี้

- (1) เพื่อรักษาและปรับปรุงคุณภาพทางวิชาการ
- (2) เพื่อวางแผนปรับปรุงหรือจัดทำหลักสูตรใหม่
- (3) เพื่อจัดหาและจัดสรรงบประมาณ
- (4) เพื่อยืนยันต่อประชาชนและองค์กรภายนอกว่า สถานศึกษามีการควบคุมดูแล

และติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างใกล้ชิด

กระบวนการประเมินหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการประเมินหลักสูตรในทุกมิติหรือประเมินอย่างครบวงจร ซึ่งมีมิติของการประเมิน ดังนี้

- (1) ประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เช่น
 - (1.1) ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง
 - (1.2) ความครบถ้วนตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้
 - (1.3) การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ
- (2) ประเมินเนื้อหาสาระของหลักสูตร เช่น
 - (2.1) ความเหมาะสมกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย
 - (2.2) ความทันสมัยเป็นประโยชน์และจำเป็นต่อผู้เรียน
 - (2.3) ความสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน

- (3) ประเมินการใช้หลักสูตร เช่น
 - (3.1) ระบบการบริหารหลักสูตร
 - (3.2) บริการสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่ผู้สอน
 - (3.3) ระบบการจัดการเรียนรู้
 - (3.4) ระบบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- (4) การประเมินคุณภาพผู้เรียน เช่น
 - (4.1) คุณภาพตามที่สถานศึกษากำหนดไว้
 - (4.2) คุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - (4.3) คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ถือเป็นภาระหน้าที่รับผิดชอบของสถานศึกษาทุกแห่งที่จะต้องดำเนินการให้เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการประเมินที่มีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กรในแต่ละสถานศึกษาซึ่งผลการประเมินหลักสูตรจะทำให้สถานศึกษามีข้อมูลและสารสนเทศประกอบการตัดสินใจทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และผู้สอนตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

สรุป หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนตัวผู้เรียน ส่วนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ก็จะต้องมีระบบการควบคุมคุณภาพ ในด้านการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน ให้เป็นไปตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้สุดท้ายคือ การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ครบวงจรและนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)

1. จุดหมาย

1.1 เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพนำไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

1.2 เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

1.3 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงานรักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

1.4 เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.5 เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับงานอาชีพนั้นๆ

1.6 เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ ตำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง 2546)

ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาพาณิชยกรรม ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง 2546) ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาพาณิชยกรรม จะต้องศึกษารายวิชาจากหมวดวิชาต่าง ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต ดังโครงสร้างต่อไปนี้

(1) หมวดวิชาสามัญ ไม่น้อยกว่า	26	หน่วยกิต
(1.1) วิชาสามัญทั่วไป	18	หน่วยกิต
(1.2) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ ไม่น้อยกว่า	8	หน่วยกิต
(2) หมวดวิชาชีพ ไม่น้อยกว่า	66	หน่วยกิต
(2.1) วิชาชีพพื้นฐาน	10	หน่วยกิต
(2.2) วิชาชีพสาขาวิชา ไม่น้อยกว่า	16	หน่วยกิต
(2.3) วิชาชีพสาขางาน ไม่น้อยกว่า	36	หน่วยกิต
(2.4) โครงการ	4	หน่วยกิต
(3) หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า	10	หน่วยกิต
(4) ฝึกงาน (ไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน)		

(5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (ไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง)

รวมไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต

3. หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง 2546)

3.1 การเรียนการสอน

(1) การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุก วิธีเรียนที่กำหนดและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกันได้ สามารถโอนผลการเรียน และขอเทียบความรู้และประสบการณ์ได้

(2) การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง โดยสามารถนำรายวิชาไปจัดฝึกในสถานประกอบการ ไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน

3.2 เวลาเรียน

(1) ในปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียนปกติ ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์โดยมีเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต ตามที่กำหนด และสถานศึกษาอาจเปิดสอนภาคเรียนฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร ประมาณ 5 สัปดาห์

(2) การเรียนในระบบชั้นเรียน ให้สถานศึกษาเปิดทำการสอนไม่น้อยกว่า สัปดาห์ละ 5 วัน คาบละ 60 นาที (1 ชั่วโมง)

3.3 หน่วยกิต

ให้มีจำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 102 หน่วยกิต การคิดหน่วยกิต ถือเกณฑ์ดังนี้

(1) รายวิชาภาคทฤษฎี 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

(2) รายวิชาที่ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้บูรณาการการเรียน การสอน กำหนด 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่า 40 – 60 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

(3) รายวิชาที่นำไปฝึกงานในสถานประกอบการ กำหนดเวลาในการฝึก ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

(4) การฝึกอาชีพในระบบทวิภาคี ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง มีค่า 1 หน่วยกิต

(5) การทำโครงการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3.4 โครงสร้าง

โครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา ฝึกงาน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

(1) หมวดวิชาสามัญ

(1.1) วิชาสามัญทั่วไป เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

(1.2) วิชาสามัญพื้นฐานวิชาชีพ เป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานสัมพันธ์กับวิชาชีพ

(2) หมวดวิชาชีพ

(2.1) วิชาชีพพื้นฐาน เป็นกลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในประเภทวิชานั้นๆ

(2.2) วิชาชีพสาขาวิชา เป็นกลุ่มวิชาชีพหลักในสาขาวิชานั้นๆ

(2.3) วิชาชีพสาขางาน เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเฉพาะด้านในงานอาชีพตามความถนัดและความสนใจ

(2.4) โครงการ

(3) หมวดวิชาเลือกเสรี

(4) ฝึกงาน

(5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตร ให้เป็นไปตามกำหนดไว้ในโครงสร้างของแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา ส่วนรายวิชาแต่ละหมวดวิชา สถานศึกษาสามารถจัดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หรือจัดตามความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องกำหนดรหัสวิชาจำนวนคาบเรียนและจำนวนหน่วยกิต ตามระเบียบที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3.5 โครงการ

(1) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนจัดทำโครงการในภาคเรียนที่ 6 ไม่น้อยกว่า 160 ชั่วโมงกำหนดให้มีค่า 4 หน่วยกิต

(2) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับรายวิชาอื่น

3.6 ฝึกงาน

(1) ให้สถานศึกษานำรายวิชาในหมวดวิชาชีพไปจัดฝึกในสถานประกอบการอย่างน้อย 1 ภาคเรียน

(2) การตัดสินผลการเรียนและให้ระดับผลการเรียนให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับ รายวิชาอื่น

3.7 การเข้าเรียน

พื้นความรู้และคุณสมบัติของผู้เรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)

3.8 การประเมินผลการเรียน

ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตาม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546)

3.9 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ระเบียบ วินัยของตนเอง และส่งเสริมการทำงาน ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำประโยชน์ต่อชุมชน ทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โดยการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ประเมินผล และ ปรับปรุงการทำงาน

3.10 การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร

(1) ประเมินผ่านรายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชา เลือกลงเรียน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชา

(2) ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมครบตามโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละประเภท วิชาและ สาขาวิชา

(3) ได้ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00

(4) เข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการประเมินทุกภาคเรียน

(5) ประเมินผ่านมาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชา

3.11 การแก้ไขและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

(1) ให้อธิบดีกรมอาชีวศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการเพิ่มเติม ปรับปรุง หรือ ยกเลิกประเภทวิชาสาขาวิชา สาขางาน รายวิชา และ โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545

(2) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจเพิ่มเติม แก้ไข เปลี่ยนแปลงรายวิชา ต่างๆ ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 โดยต้องรายงานให้ต้นสังกัดทราบ

กีฬาฟุตบอล

ในการจัดทำกรหลักสูตริวิชาพลศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ เรื่อง ฟุตบอล สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาฟุตบอล เอกสารต่างๆ และจากตำรา ของ กลุ่มวิจัยและพัฒนาสำนักพัฒนาการศึกษา สำนักพัฒนาการศึกษาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546, หน้า 1-80) ว่าที่ร้อยตรีทวีทรัพย์ เขยฝักแวง (2541, หน้า 1-2) คณาธิป จิระสัญญาณสกุล (2548, หน้า 1-249) กองวิชาการกีฬา การกีฬาแห่งประเทศไทย (2551, หน้า 22-108) และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาสรุปได้ ดังนี้

ฟุตบอล (futsal) เป็นกีฬาประเภทหนึ่งลักษณะการเล่นเหมือนฟุตบอล แต่เป็นการเล่นในร่ม โดยกีฬาเป็นองค์กรที่ควบคุมการเล่นฟุตบอลทั่วโลก ชื่อ ฟุตบอล มาจาก ภาษาโปรตุเกส ว่า futebol de salão และภาษาสเปน ว่า fútbol sala ซึ่งทั้งสองคำหมายถึง ฟุตบอลที่เล่นในห้อง ฟุตต่างๆ ก็คือ มินิซอกเกอร์ที่ใช้คนเล่นแค่ 5 คน รวมทั้งประตูด้วยขนาดของสนาม 20 x 40 m แค่ 1 ใน 3 ของสนามฟุตบอล(ประมาณสนามเทนนิส)ซึ่งจะมีกฎปลีกย่อยบางกฎที่ต่างไปจากไปจากฟุตบอล ฟุตบอลเป็นกีฬาที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก และเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยม ในหมู่ของประชาชนคนไทยทั่วไปเป็นอย่างมากเนื่องจากกีฬาฟุตบอลเป็นเกมกีฬา ที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ไร่ใจในทุกๆ นาทีของการแข่งขัน และสามารถจัดการแข่งขันได้ตลอดทั้งปี แข่งขันได้กับทุกสภาพอากาศ ในปัจจุบันกีฬาฟุตบอลได้มีการพัฒนาไปมาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านระบบการเล่น ต่าง ๆ ที่ได้นำมาผสมผสานกับเป็นกีฬาประเภททีมที่ดูแล้วสนุกสนาน ตื่นเต้น ไร่ใจโดยมีกฎกติกาเป็นตัวควบคุมการแข่งขัน ดังนั้นกฎกติกาที่ใช้จำเป็นต้องการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมเสมอครั้งที่ (ประพันธ์ เปรมศรี และไมตรี กุลบุตร, 2548, หน้า 1)

1. ประวัติกีฬาฟุตบอล

คณาธิป จิระสัญญาณสกุล (2548, หน้า 1-2) กล่าวถึงประวัติของกีฬาฟุตบอล ว่า กีฬาฟุตบอล ถือกำเนิดมาจากฟุตบอลในร่ม ในยุโรปนิยมเรียกว่า five a side หรือข้างละ 5 จากที่มีผู้เล่นข้างละ 5 คน นักประวัติศาสตร์ของวงการลูกหนังเชื่อว่าประเทศอูรุกวัย เป็นชาติแรกๆ ที่เริ่มเล่นกันอย่างจริงจังในปีค.ศ. 1932 ก่อนที่จะมีการเผยแพร่ต่อไปยังบราซิลหลังจากนั้นได้ไม่นานนัก นอกจากประเทศในแถบอเมริกาใต้แล้ว ยังเป็นที่นิยมเล่นกันในทวีปยุโรปตอนเหนือ และชาติอื่นๆ ที่มีสภาพอากาศหนาวเย็น เนื่องจากเป็นกีฬาที่สามารถเล่นกันได้ภายใต้สถานที่ที่มีหลังคาต่อมาในปี ค.ศ.1986 สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ หรือฟีฟ่า เข้ามามีบทบาทในการควบคุมดูแลฟุตบอลในร่มด้วยจึงพัฒนา กฎ กติกา มารยาทการเล่นขึ้นมาตามลำดับจนกระทั่งกลายมาเป็น "ฟุตบอล" ใน

ปัจจุบันบราซิลเป็นชาติแรกที่ครองแชมป์ฟุตบอลในร่ม 5 คน ในระดับนานาชาติได้สำเร็จหลังจากที่รับเป็นเจ้าภาพจัดขึ้นเองเมื่อปี ค.ศ.1987 ที่กรุงบราซิลอีก 2 ปีต่อมา ฟิฟาจึงได้จัดศึกฟุตบอลชิงแชมป์โลกขึ้นเป็นครั้งแรกที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งบราซิลยังคงคว้าตำแหน่งแชมป์โลกไปครอง ด้วยการเอาชนะเจ้าภาพ 2-1 ในรอบชิงชนะเลิศในปี ค.ศ.2000 ฟิฟามีแนวคิดที่จะบูมกีฬาฟุตบอล ในทวีปเอเชีย และได้แต่งตั้งนายวรวีร์ มะกูดี เลขาธิการสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นบอร์ดบริหารฟิฟาด้วย ให้ดำรงตำแหน่งประธานฟุตบอลเอเชีย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย

2. กติกาของฟุตบอล 18 ข้อ

กลุ่มวิจัยและพัฒนาสำนักพัฒนาการกีฬา สำนักพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2546, หน้า 1-80) ได้รวบรวม กฎ กติกาของกีฬาฟุตบอล ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- (1) สนามแข่งขัน เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความยาวของเส้นข้างต้องยาวกว่าความยาวของเส้นประตู ความยาวต่ำสุด 25 เมตร สูงสุด 42 เมตร กว้างต่ำสุด 15 เมตร สูงสุด 25 เมตร
- (2) ลูกบอล ต้องเป็นทรงกลม ทำด้วยหนังหรือวัสดุอื่นๆ ที่เหมาะสม เส้นรอบวงไม่น้อยกว่า 62 ซม. ไม่เกินกว่า 64 ซม. ขณะเริ่มแข่งขันน้ำหนักไม่น้อยกว่า 400 กรัม และไม่มากกว่า 440 กรัม ความดันลม 0.4-0.6 ระดับบรรยากาศ (400-600 กรัมต่อ ตร.ซม.) ที่ระดับน้ำทะเล
- (3) จำนวนผู้เล่น ต้องมีผู้เล่น 2 ทีม แต่ละทีมจำนวนไม่เกิน 5 คน คนหนึ่งเป็นผู้รักษาประตู
- (4) อุปกรณ์ของผู้เล่น ประกอบด้วย เสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ต กางเกงขาสั้น ถุงเท้ายาว สนับแข้ง รองเท้า
- (5) ผู้ตัดสิน ปฏิบัติหน้าที่ในสนาม
- (6) ผู้ตัดสินที่ 2 ปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้านตรงข้ามของสนามแข่งขันกับผู้ตัดสิน
- (7) ผู้รักษาเวลาและผู้ตัดสินที่ 3 นั่งอยู่ด้านนอกสนามที่บริเวณเส้นแบ่งแดนด้านเดียวกับเขตเปลี่ยนตัว
- (8) ระยะเวลาการแข่งขัน แบ่งเป็น 2 ครั้งเวลา ช่วงละ 20 นาทีเท่ากัน
- (9) การเริ่มเล่นและการเริ่มเล่นใหม่ การเลือกแดนกระทำโดยการเสี่ยงเหรียญหรือโยนเหรียญ ทีมที่ชนะการเสี่ยงมีสิทธิ์เลือกแดน ส่วนอีกทีมจะเป็นฝ่ายเตะเริ่มเล่น ทีมที่ชนะการเสี่ยงจะเตะเริ่มเล่นในครึ่งเวลาหลังของการแข่งขัน
- (10) ลูกบอลอยู่ในการเล่น-อยู่นอกการเล่น อยู่ในการเล่นนับจากเริ่มกระทั่งแข่งขันสิ้นสุด รวมทั้งเมื่อกระดอนจากเสาหรือคานประตูเข้ามาในสนาม หรือกระดอนจากผู้ตัดสิน

หรือผู้ตัดสินที่ 2 เมื่ออยู่ในสนาม ส่วนลูกบอลอยู่นอกการเล่นคือเมื่อได้ผ่านเส้นประตูหรือเส้นข้าง ไม่ว่าจะบนพื้นหรือในอากาศ หรือกระทบเพดานหลังคา ผู้ตัดสินสั่งหยุดการเล่น

(11) การนับประตู จะถือว่าได้ประตูเมื่อลูกบอลทั้งลูกได้ผ่านเส้นประตูระหว่างเสาประตูและภายใต้คานประตู

(12) การเล่นที่ผิดกติกาและประพฤติผิด ผู้ตัดสินสั่งลงโทษได้ตามบัญญัติ

(13) การเตะโทษ เป็นไปตามคำตัดสินของผู้ตัดสินเช่นกัน

(14) การทำผิดกติการวม กระทำผิด 5 ครั้งแรกของแต่ละทีมในระหว่างการแข่งขันแต่ละครั้งเวลา จะถูกจดบันทึกรวบรวมไว้ในรายงานการแข่งขัน

(15) การเตะโทษ ณ จุดโทษ จะลงโทษแก่ทีมที่กระทำผิดกติกา

(16) การเตะเข้าเล่น จะกระทำเมื่อลูกบอลผ่านเส้นข้างออกไปทั้งลูก ไม่ว่าจะบนพื้นหรือในอากาศ หรือกระทบเพดานหลังคา เตะจากจุดที่ซึ่งลูกบอลตัดผ่านออกเส้นข้าง ให้ฝ่ายตรงข้ามกับผู้เล่นที่สัมผัสลูกบอลเป็นครั้งสุดท้ายได้เตะเข้าเล่น

(17) การเล่นลูกจากประตู กระทำเมื่อลูกบอลทั้งลูกได้ผ่านเส้นประตูออกไปไม่ว่าจะเป็นบนพื้นหรือในอากาศ โดยผู้เล่นฝ่ายรุกสัมผัสลูกบอลเป็นครั้งสุดท้าย

(18) การเตะมุม กระทำเมื่อลูกบอลทั้งลูกได้ผ่านเส้นประตูออกไป ทั้งบนพื้นหรือในอากาศ โดยผู้เล่นฝ่ายรับสัมผัสลูกบอลเป็นครั้งสุดท้าย

3. การแข่งขันฟุตบอล 5 คน ในระดับนานาชาติ

ว่าที่ร้อยตรีทวีทรัพย์ เขยผักแว่น (2541, หน้า 3) ได้สรุปการแข่งขันฟุตบอล 5 คนในระดับชาติที่สำคัญดังนี้

(1) ค.ศ.1965 จัดการแข่งขันครั้งแรกในอเมริกาใต้ ประเทศปารากวัยได้แชมป์ทวีปอเมริกาใต้

(2) ค.ศ.1979 มีการแข่งขันชิงแชมป์ทวีปอเมริกาใต้อีก 6 ครั้ง โดยนักเตะแชมป์ประเทศบราซิลได้แชมป์ทุกครั้ง

(3) ค.ศ.1980 และ ค.ศ.1984 การแข่งขัน แพนอเมริกาคัพ โดยนักเตะแชมป์ประเทศบราซิลได้แชมป์ทั้งสองครั้ง

(4) ค.ศ.1982 การแข่งขันชิงแชมป์โลก (อย่างไม่เป็นทางการ) ครั้งแรก ณ กรุงเซาเปาโล ประเทศบราซิล และแชมป์ในปีนี้ก็คือ เจ้าถิ่นประเทศบราซิล นั่นเอง

(5) ค.ศ.1985 การแข่งขันชิงแชมป์โลก (อย่างไม่เป็นทางการ) ครั้งที่ 2 ณ ประเทศสเปน ประเทศบราซิลได้แชมป์

(6) ค.ศ.1988 การแข่งขันชิงแชมป์โลก (อย่างไม่เป็นทางการ) ครั้งที่ 3 ณ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศบราซิลเสียแชมป์ให้แก่ประเทศปารากวัยเป็นครั้งแรก

(7) ค.ศ.1989 ต่อมาสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (ฟีฟ่า) ได้เข้ามาดูแลการแข่งขันชิงแชมป์โลกเป็นครั้งแรก ซึ่งจัดการแข่งขัน ณ ประเทศฮอลแลนด์ และประเทศบราซิลยังคงเป็นแชมป์ รองแชมป์ประเทศสเปน อันดับสามประเทศรัสเซีย

(8) ค.ศ.1992 การแข่งขันชิงแชมป์โลก ครั้งที่ 2 ณ ประเทศอังกฤษ ประเทศบราซิลยังคงความเป็นแชมป์ รองแชมป์ประเทศสหรัฐอเมริกา อันดับสามประเทศสเปน

(9) ค.ศ.1996 การแข่งขันชิงแชมป์โลก ครั้งที่ 3 ประเทศสเปน ประเทศบราซิลยังคงความเป็นแชมป์ของโลกอย่างเหนียวแน่น รองแชมป์ประเทศฮอลแลนด์ อันดับสามประเทศสหรัฐอเมริกา

(10) ค.ศ.2000 การแข่งขันชิงแชมป์โลก ครั้งที่ 4 ณ ประเทศกัวเตมาลา ประเทศสเปนสามารถล้มแชมป์เก่าสามสมัยอันดับหนึ่งของโลก รองแชมป์ประเทศบราซิล อันดับสามโปรตุเกส

(11) ค.ศ.2004 การแข่งขันชิงแชมป์โลกครั้งที่ 5 ณ ประเทศใต้หวัน ประเทศสเปน ยังคงความเป็นแชมป์ รองชนะเลิศประเทศอิตาลี อันดับสามประเทศบราซิล

กีฬาฟุตบอลจัดได้ว่าเป็นเกมกีฬาที่ยิ่งใหญ่และมีผู้ชมคลั่งไคล้กีฬาชนิดนี้มากที่สุดในโลก เนื่องจากฟุตบอลเป็นเกมที่สนุก ดูง่าย มีสีสันในการเชียร์ โดยเฉพาะในเกมส์นามใหญ่ที่เราเรียกว่า เกม 11 คน นั้นเป็นที่นิยมทั้งในระดับสโมสร ในลีกของแต่ละประเทศและระดับนานาชาติ นั่นคือ การแข่งขันฟุตบอลโลก ซึ่งในปัจจุบันนี้กีฬาฟุตบอลไม่แข่งขันเพียงแค่ในสนามใหญ่เท่านั้น ยังมีการจัดการแข่งขันฟุตบอลในร่มที่เราเรียกว่า “ ฟุตบอล 5 คน” หรือ “ ฟุตซอล” (FUTSAL) นั่นเอง

4. การแข่งขันฟุตบอล 5 คน ในประเทศไทย

คณาธิป จิระสัตยคุณสกุล (2548, หน้า 4) กล่าวว่า ประเทศไทยได้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอล 5 คน ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2540 ด้วยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายที่ช่วยกันผลักดันกีฬาชนิดนี้ให้ได้รับความนิยมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร การกีฬาแห่งประเทศไทย และเดอะมอลล์ กรุ๊ป จำกัด ร่วมกันจัดการแข่งขันฟุตบอล 5 คน ในรายการ “STAR IN DOOR SOCCER 1997” เมื่อวันที่ 12 – 21 กรกฎาคม 2540 ณ เดอะมอลล์ บางกะปิ โดยมี 12 ทีมสโมสรชั้นนำจากไทยแลนด์ลีกเข้าร่วมการแข่งขัน และทีมการทำเรือแห่งประเทศไทยชนะเลิศ ในปีต่อมาได้จัดการแข่งขันฟุตบอล 5 คน ขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 2 ในครั้งนี้ “ ทีมกรุงเทพมหานคร” ชนะแชมป์เก่าการทำเรือแห่งประเทศไทย

ปี พ.ศ.2543 ได้มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลขึ้นเป็นครั้งที่ 3 โดยมีการแข่งขันรอบคัดเลือกในแต่ละภาคเพื่อนำทีมชนะเลิศและรองชนะเลิศมาแข่งขันกับทีมสโมสรชั้นนำจากไทยลีก ในการแข่งขันฟุตบอลชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ซึ่งจากความสำเร็จในการแข่งขันครั้งนี้ทำให้กีฬาฟุตบอลเป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้น

ต่อมาประเทศไทยได้มีโอกาสเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันฟุตบอลชิงแชมป์เอเชีย และจากการแข่งขันดังกล่าวทำให้ประเทศไทยได้อันดับสามและได้สิทธิ์เดินทางไปแข่งขันฟุตบอลชิงแชมป์โลกรอบสุดท้าย ระหว่างวันที่ 18 พฤศจิกายน – 3 ธันวาคม 2543 ณ ประเทศกัวเตมาลา

ในปัจจุบันฟุตบอล (FUTSAL) เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมและสนใจจากทุกเพศทุกวัย เนื่องจากเป็นเกมกีฬาที่ตื่นเต้น สนุกสนานในทุกๆ นาทีของการแข่งขัน และสามารถเล่นได้ตลอดปี ทุกสภาพอากาศทำให้ฟุตบอล (FUTSAL) กลายเป็นกีฬายอดนิยมรับสหัสวรรษใหม่นี้

5. ทักษะเบื้องต้นในฟุตบอล

คณาธิป จิระสัญญาณสกุล (2548, หน้า 86-96) ได้กล่าวเกี่ยวกับทักษะฟุตบอลเอาไว้ ดังนี้

(1) การรับบอล

หลักทั่วไป ทักษะในการรับบอลหรือบังคับบอลหมายถึง การบังคับลูกที่มากในลักษณะต่างๆ ทั้งบนพื้นและในอาคาร เพื่อให้ลูกอยู่ในการครอบครอง เพื่อที่จะสามารถเล่นลูกต่อไปตามความต้องการ การรับลูกหรือหยุดลูกนั้นเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการเล่นฟุตบอล ซึ่งจะต้องฝึกให้มีประสิทธิภาพ หากหยุดลูกไม่อยู่ก็จะทำให้เสียลูกให้แก่ฝ่ายตรงกันข้าม ได้เทคนิคการรับบอล การหยุดลูกหรือรับลูกโดยการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายมี ดังนี้

(1.1) ข้างเท้าด้านใน วิธีรับบอล

(1.1.1) ตามองลูกพร้อมกับหันข้างที่ใช้เป็นเท้าหลักเข้าหาลูก

(1.1.2) ปล่อยให้ลูกผ่านลำตัวไปสู่เท้าหลังโดยผ่อนตามแรงเข้าหาของลูกบอลหันข้างเท้าด้านในเข้าหา เมื่อบอลสัมผัสเท้า

(1.1.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หยุดคือ งอเข่าเล็กน้อย ย่อสูงจากพื้นพอประมาณน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลัก

(1.2) ข้างเท้าด้านนอก มีวิธีรับบอล ดังนี้

(1.2.1) ตามองลูกพร้อมกับหันเท้าที่ใช้เป็นเท้าหลักเข้าหาลูก

(1.2.2) ปล่อยให้ลูกผ่านลำตัวไปสู่เท้าหลังโดยผ่านเท้าตามแรงเข้าหาของลูกบอล หันข้างเท้าด้านนอกเข้าหา เมื่อบอลสัมผัสเท้า

(1.2.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หุุดคือ งอเข้าเล็กน้อย ยกสูงจากพื้น
พอประมาณน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลัก

(1.3) หลังเท้า วิธีรับบอล

(1.3.1) มองลูกพร้อมกับหันเท้าหน้าเข้าหาลูก

(1.3.2) ปล่อยให้ลูกผ่านลำตัวไปสู่เท้าหลังโดยผ่านเท้าตามแรงเข้าหา
ของลูกบอล ย่อขาหลักลง ฐึ้มปลายเท้าที่ใช้หุุดบอลลง เมื่อบอลสัมผัสเท้า

(1.3.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หุุดคือ งอเข้าเล็กน้อย ยกสูงจากพื้น
พอประมาณน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลัก

(1.4) ปลายฝ่าเท้า วิธีรับบอล

(1.4.1) มองลูกพร้อมกับหันเท้าหน้าเข้าหาลูก

(1.4.2) หันหน้าเข้าหาลูกพร้อมกับยกเท้าขึ้นสูงจากพื้นเล็กน้อย หงาย
ฝ่าเท้าขึ้นเฉียงประมาณ 35 องศา ให้ระดับปลายฝ่าเท้าอยู่ด้านบนของลูก ดันเท้าเข้าหาบอล

(1.4.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หุุดคือ งอเข้าเล็กน้อย ยกสูงจากพื้น
พอประมาณน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลัก

(1.5) ฝ่าเท้า วิธีรับบอล

(1.5.1) มองลูกพร้อมกับหันเท้าหน้าเข้าหาลูก

(1.5.2) หันหน้าเข้าหาลูกพร้อมกับยกเท้าขึ้นสูงจากพื้น หงายฝ่าเท้าขึ้น
เฉียงประมาณ 35 องศา ให้ระดับกลางฝ่าเท้าอยู่ด้านบนของลูก ดันเท้าเข้าหาบอล

(1.5.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หุุดคือ งอเข้าเล็กน้อย ยกสูงจากพื้น
พอประมาณน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลัก

(1.6) หน้าขา วิธีรับบอล

(1.6.1) มองลูกพร้อมกับหันเท้าหน้าเข้าหาลูก

(1.6.2) ยกขาขึ้นให้หน้าตั้งฉากกับพื้นปล่อยให้บอลสัมผัสกับหน้าขา
พร้อมกับลดเข่าต่ำและย่อขาหลักลงตามเพื่อผ่อนแรง และเอาบอลลงพื้น

(1.6.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หุุดคือ งอเข้าเล็กน้อย ยกสูงจากพื้น
น้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลัก

(1.7) ออก วิธีการรับบอล

ยื่นแยกเท้าเล็กน้อย ทั้งน้ำหนักตัวอยู่ที่ปลายเท้าทั้งสองข้าง แอ่นอก
เตรียมรับลูกขณะเดียวกัน ต้องแอ่นหลังเล็กน้อย ตาจ้องมองลูกเมื่อลูกลอยโด่งเข้าหา พยายาม

เคลื่อนออกเข้ารับลูกกลางอก เวลาช็อครับลูกต้องเกร็งลำตัว พร้อมกับผ่อนหน้าอกลงและย่อลำตัว
ปล่อยให้ลูกลงสู่พื้นด้วยความนุ่มนวล

(1.8) ศีรษะ วิธีการรับบอล

(1.8.1) หันหน้าเข้าหาลูกตามองที่ลูก

(1.8.2) เท้าทั้งสองข้างยืนขนานกันต้องใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งอยู่หน้า
อีกข้างหนึ่งอยู่หลัง

(1.8.3) ให้ยึดตัวขึ้นใช้ศีรษะรับลูก พอลูกสัมผัสศีรษะให้ย่อตัวลงทันที
และพยายามบังคับให้ลูกตกตรงด้านหน้า และให้ลงสู่พื้นอย่างนุ่มนวล หรือจะบังคับให้ไปด้านข้าง
ตามสถานการณ์ก็ได้เล่นลูกต่อไป

(2) การเตะ

หลักทั่วไป การเตะบอลมีหลายวิธี คือ การเตะกลางอากาศขณะที่ลูกบอลลอย
อยู่หรือการเตะบอลขณะที่ลูกบอลหยุดอยู่บนพื้นสนาม โดยพื้นฐานของการเล่นฟุตบอล คือ การใช้
เท้าในการเตะ และมีวิธีในการเตะแบบอื่นๆ อีก เช่น การใช้ข้างเท้าด้านใน ด้านนอก ส้นเท้า ปลาย
รองเท้า และการเตะลูกวอลเลย์ เป็นต้น โดยทั่วไปในการเตะมีหลักอยู่ทั่วไปคือการใช้เท้าสัมผัส
บอลและส่งบอลไปยังเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ โดยวิถีของลูกที่เคลื่อนที่ไปมีดังนี้

(2.1) ลูกเรียด คือลูกที่วิ่งไปในแนวระดับพื้น เป็นพื้นฐานของการเตะลูกเพื่อ
ส่งลูกไปยังเป้าหมายที่นิยมใช้มากที่สุด

(2.2) ลูกโค้ง คือลูกที่ลอยขึ้นสู่อากาศ เพื่อความเร็วในการเคลื่อนที่ของลูก
และเพื่อหลบการป้องกันของฝ่ายตรงข้ามได้

(3) เทคนิคการเตะ

การเตะลูกของกีฬาฟุตบอล มีหลายแบบ ดังต่อไปนี้

(3.1) การเตะลูกด้วยข้างเท้าด้านใน ส่งบอลด้วยข้างเท้าด้านในเป็นวิธีการ
เตะบอลที่มีความแม่นยำที่สุดในการเตะเพราะพื้นที่ข้างเท้าด้านในที่สัมผัสมีพื้นที่ค่อนข้างมากและ
ง่ายแก่การบังคับ วิธีการเตะตาต้องมองลูกยื่นหันข้างเท้าหลักเข้าหาลูก ย่อหาหลักลง กวาดอีกข้างไป
ด้านหลังลักษณะแบะขาออกให้สะบัดและกระแทกไปยังลูกขณะสัมผัสบอล

(3.2) การเตะลูกด้วยข้างเท้าด้านนอก วิธีการเตะ ตาต้องจ้องมองลูก ยื่นหัน
หน้าเข้าหาลูกย่อหาหลักลง กวาดอีกข้างไปด้านหลังลักษณะหันปลายเท้าเฉียงไปทางเท้าหลัก ข้าง
เท้าด้านนอกตั้งฉากกับลูกบอลในทิศทางที่จะเตะไป สูงจากพื้นเล็กน้อยเกร็งเท้าไม่ให้สะบัดและ
กระแทกไปยังลูกขณะสัมผัสบอล

(3.3) การเตะลูกด้วยหลังเท้า วิธีการเตะ

(3.3.1) วางเท้าหลักให้อยู่ด้านข้างของลูกในระดับเดียวกัน
(3.3.2) ตามองลูก ปลายเท้าจุ่ม ข้อเท้าตั้ง เข่าชิดอยู่เหนือลูก
(3.3.3) เขย่งเท้าแค่ระดับสะโพก พร้อมกับเตะลูกด้วยหลังเท้า ถ้าตัว
โน้มตัวไปข้างหน้า

(3.3.4) พยายามให้เท้าสัมผัสส่วนกลางของลูก และเท้าที่เตะไปแล้วให้
ปลายเท้าชี้ไปตามทางที่ลูกไป

(3.4) การเตะลูกด้วยหัวรองเท้า วิธีการเตะ

(3.4.1) ตามองลูก วางเท้าหลักให้อยู่ในระดับต่ำกว่าลูก

(3.4.2) ใช้หัวรองเท้าเตะตรงกึ่งกลางของลูก โดยไม่จำเป็นต้องเขย่งขาไป
ทางด้านหลังมากนัก

(3.4.3) เกร็งข้อเท้าและปลายเท้าไม่ให้สะบัดเวลาสัมผัสบอล
ลูกนี้นิยมใช้ในการยิงประตูในสถานการณ์ที่คับขัน มีพื้นที่น้อย และไม่สามารถเขย่งขาไป
ด้านหลังมากนัก ลักษณะของลูกจะเคลื่อนที่เร็วและแรงยากแก่การป้องกันของฝ่ายตรงข้าม

(3.5) การเตะลูกด้วยปลายฝ่าเท้า วิธีการเตะ

(3.5.1) ตามองลูกพร้อมกับหันหน้าเข้าหาลูก

(3.5.2) หันหน้าเข้าหาลูกพร้อมกับยกเท้าขึ้นสูงจากพื้น หงายฝ่าเท้าขึ้น
เฉียงประมาณ 35 องศา ให้ระดับกลางฝ่าเท้าอยู่ด้านบนของลูก กระแทกฝ่าเท้าให้สัมผัสเหนือบอล

(3.5.3) ลักษณะของเท้าที่ใช้หยุดคือ งอเข่าเล็กน้อย ยกสูงจากพื้น
พอประมาณน้ำหนักตัวอยู่ที่เท้าหลักใช้ในการเตะเพื่อให้ได้ระยะทางไกลๆ และเพื่อความแม่นยำ
ของทิศทางในการส่ง

(4) การส่งบอล ลักษณะของการส่งบอลจากผู้เล่นไปยังผู้เล่นอีกคนหนึ่งสามารถ
กระทำได้หลายวิธี การส่งบอลสามารถส่งโดยการเตะ การใช้ศีรษะ โหม่ง หรือส่วนของร่างกาย
(ตามกติกา) ได้โดยการพยายามบังคับให้ไปยังทิศทางหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยวิธีของลูกต่างๆ
ได้แก่ ลูกเรียกหรือลูกโค้ง

(5) การยิงประตู การยิงประตูของกีฬาฟุตบอลมีหลายแบบ ดังต่อไปนี้

(5.1) การยิงประตูด้วยลูกหลังเท้า

(5.2) การยิงประตูด้วยหัวรองเท้า

(5.3) การยิงประตูด้วยปลายฝ่าเท้า

(5.4) การยิงประตูด้วยข้างเท้าด้านใน

(5.5) การเตะลูกด้วยข้างเท้าด้านนอก

(5.6) การยิงประตูด้วยสันเท้า

(5.7) การยิงประตูแบบลูกวอลเลย์

(5.8) การทำประตูด้วยศีรษะ

(5.9) การยิงประตูด้วยเข่า

(5.10) การยิงประตูด้วยอวัยวะของร่างกายอื่นๆ ตามสถานการณ์ (โดยห้ามใช้มือ)

(6) การโหม่งบอล คือการที่เล่นลูกด้วยหน้าผากขณะที่ลูกกำลังลอยอยู่ในอากาศ เป็นการเล่นที่ได้เปรียบกว่าการเล่นด้วยเท้าเพราะมีโอกาสที่จะได้ลูกบอลมาครอบครองหรือส่งให้ผู้เล่นฝ่ายของตนได้ในระยะสั้น ก่อนการใช้เท้าการโหม่งที่ดีนั้นต้องโหม่งลูกลงสู่พื้น ทั้งนี้เพื่อบังคับลูกให้เข้าสู่วิถีการเล่นโดยเร็ว การใช้ศีรษะโหม่งลูกให้ใช้หลักการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติ การโหม่งจะต้องใช้สายตามองลูกเพื่อให้เกิดความแม่นยำ จำเป็นจะต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นมากที่สุด การโหม่งที่ดีและปลอดภัยที่สุด และเป็นส่วนที่เหมาะสมในการเคลื่อนไหวไปข้างหน้าพร้อมกับลำตัวที่โหม่งลูกมีวิธีการดังนี้

(6.1) ตาจ้องมองที่ลูกตลอดเวลาจนกว่าลูกสัมผัสกับหน้าผาก

(6.2) วิ่งเข้าหาลูกและกระโดดพุ่งขึ้นให้สูงที่สุด โดยใช้เท้าทั้งสองข้างเหยียดตรงพร้อมกับกางแขนออกเพื่อทรงตัว

(6.3) เกร็งคอและยื่นหัวออกไป ใช้หน้าผากกระแทกลูกพร้อมกับกดคางลงเข้าหากกคลูกลงสู่พื้นด้วยหน้าผาก ในการที่จะบังคับลูกให้ไปทางด้านข้างตามต้องการจะต้องเอี้ยวคอไปในทิศทางที่ต้องการขณะที่ลูกถูกหน้าผาก

สมชาย นิลบดี (มปป.) ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานของกีฬาฟุตบอลไว้ดังนี้

การส่ง (passing) คือการพยายามบังคับลูกบอลให้ไปยังทิศทางหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การส่งบอลได้อย่างแม่นยำและรวดเร็วทันนั้น แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามจะทำการป้องกันหรือสกัดกั้นได้ การส่งบอลเร็วจึงหะเดียวในขณะที่เคลื่อนที่ไปด้วยก็ถือเป็นแก่นสำคัญของการเล่นเป็นทีมที่ดี และก็ถือเป็นฝันร้ายของผู้เล่นฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เล่นที่อยู่ในตำแหน่งกองหลังทุกคน ทักษะต่างๆ ของการส่งบอลที่นิยมนำมาใช้ในการแข่งขันมีดังนี้ การส่งลูกเรียกด้วยข้างเท้าด้านใน การส่งลูกเรียกด้วยหลังเท้า การส่งลูกโค้งด้วยหลังเท้า การช้อนลูกด้วยหลังเท้า

การรับบอล (receiving) หมายถึงความสามารถในการบังคับลูกบอลในลักษณะต่างๆ เพื่อให้ลูกบอลอยู่ในความครอบครองของตน และการควบคุมบังคับลูกบอลได้ทันที ก็ถือว่าเป็นทักษะที่มีคุณภาพสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแน่นอนของการจับบอลในขณะที่กำลังเคลื่อนที่

หรือการหยุดลูกบอลและหลอกเพื่อสกัดผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามนั้นมีความสำคัญมาก ทักษะต่างๆ ของการรับบอลที่นิยมนำมาใช้ในการแข่งขัน มีดังนี้ การรับลูกเรียกด้วยฝ่าเท้า การรับลูกลอยในอากาศด้วยข้างเท้าด้านใน การรับลูกกระดอนด้วยฝ่าเท้า

แบบฝึกการส่งและรับบอลด้วยลูกเรียก วิธีฝึก การฝึกจะฝึกเป็นคู่ กำหนดให้ A และ B ยืนห่างกันประมาณ 15 เมตร และให้ทั้งคู่ผลัดกันส่งและรับบอลด้วยลูกเรียก ในการส่งบอลให้ผู้ฝึกส่งบอลด้วยข้างเท้าด้านใน สำหรับการรับบอลให้ผู้ฝึกรับบอลด้วยฝ่าเท้า จังหวะเดียวกันให้ปาดบอลมาด้านข้าง ส่งบอลกลับไปให้เพื่อนด้วยข้างเท้าด้านในของเท้าอีกข้างหนึ่ง ให้ฝึกปฏิบัติเช่นนี้ไปเรื่อยๆ และเมื่อฝึกจนเกิดความชำนาญแล้ว ให้ผู้ฝึกเปลี่ยนทักษะจากการส่งบอลด้วยข้างเท้าด้านในเป็นส่งบอลด้วยหลังเท้า และให้เปลี่ยนทักษะจากการรับบอลด้วยฝ่าเท้าเป็นรับบอลด้วยข้างเท้าด้านในบ้าง

แบบฝึกการส่งบอลด้วยลูกโค้ง วิธีฝึก รูปแบบการฝึกเหมือนกับแบบฝึกการส่งและรับบอลด้วยลูกเรียก แต่กำหนดให้ผู้ฝึกผลัดกันส่งบอลด้วยลูกโค้ง ในการส่งบอลให้ผู้ฝึกส่งบอลด้วยการช้อนลูกด้วยหลังเท้า สำหรับการรับบอลให้ผู้รับบอลด้วยลูกกระดอน โดยใช้ฝ่าเท้าในการรับลูก ให้ฝึกปฏิบัติเช่นนี้ไปเรื่อยๆ และเมื่อฝึกจนเกิดความชำนาญแล้ว ให้ผู้ฝึกเปลี่ยนทักษะจากการช้อนลูกหลังเท้าเป็นส่งบอลด้วยหลังเท้า และให้เปลี่ยนทักษะจากการรับลูกกระดอนด้วยฝ่าเท้า เป็นการรับบอลด้วยอกคันท้นขา หลังเท้า และข้างเท้าด้านในบ้าง

การเลี้ยงบอล (dribbling) การเลี้ยงบอลคือ การเขี่ยหรือเคาะบอลด้วยเท้าในขณะที่เคลื่อนที่ เพื่อให้ลูกบอลอยู่ในการบังคับ การเลี้ยงบอลนับเป็นหัวใจสำคัญของกีฬาฟุตบอล เพราะนอกจากจะเป็นการแสดงออกถึงความสามารถทางทักษะของผู้เล่นแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงขีดความสามารถและความเชี่ยวชาญในการเล่นอีกด้วย โดยมีวิธีฝึกดังนี้

แบบฝึกการเลี้ยงบอลด้วยฝ่าเท้า วิธีฝึก ให้ผู้ฝึกเลี้ยงบอลด้วยฝ่าเท้า โดยใช้ฝ่าเท้าซ้ายปาดบอลมาทางขวา และใช้ฝ่าเท้าขวาปาดบอลมาทางซ้ายบ้าง ให้ฝึกปฏิบัติเช่นนี้สลับกันไปเรื่อยๆ โดยเริ่มปฏิบัติอย่างช้าๆ ก่อนแล้วจึงค่อยๆ เพิ่มความเร็วขึ้น

แบบฝึกการเลี้ยงบอลด้วยหลังเท้า วิธีฝึก ให้ผู้ฝึกเลี้ยงบอลโดยใช้หลังเท้าขวาเพียงเท้าเดียว ในการฝึกแบบนี้ผู้ฝึกจะต้องก้าวสั้นๆ และพยายามทำอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่หมุ่นสะโพก และเข้าหาบอลมากเกินไป ให้ฝึกปฏิบัติเช่นนี้ไปเรื่อยๆ โดยเริ่มปฏิบัติอย่างช้าๆ ก่อนแล้วจึงค่อยๆ เพิ่มความเร็วขึ้น และเมื่อฝึกจนเกิดความชำนาญแล้ว ให้เปลี่ยนไปใช้หลังเท้าซ้ายในการฝึกแบบนี้บ้าง แบบฝึกนี้จะช่วยให้ผู้ฝึกสามารถวิ่งไปพร้อมกับบอลได้อย่างรวดเร็ว พร้อมกับสามารถควบคุมบังคับลูกบอลไว้ที่เท้าได้เป็นอย่างดี

แบบฝึกการเลี้ยงลูกด้วยข้างเท้าด้านในและข้างเท้าด้านนอก วิธีฝึก ให้ผู้ฝึกใช้เท้าด้านในของเท้าขวาเตะบอลมาทางด้านซ้ายพร้อมกับเคลื่อนที่ตามบอลมา ต่อจากนั้นให้ใช้ข้างเท้าด้านนอกของเท้าขวาเตะบอลออกไปทางด้านขวาพร้อมกับเคลื่อนที่ตามบอลไป ให้ฝึกปฏิบัติเช่นนี้ไปเรื่อยๆ โดยเริ่มปฏิบัติอย่างช้าๆ ก่อนแล้วจึงค่อยๆ เพิ่มความเร็วขึ้น และเมื่อฝึกจนเกิดความชำนาญดีแล้วให้เปลี่ยนไปใช้เท้าซ้ายในการฝึกแบบนี้บ้าง

การเลี้ยงบอล ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากลูกบอลมีขนาดเล็กและเคลื่อนที่เร็ว ดังนั้นการสัมผัสลูกบอลในจังหวะแรกต้องเป็นไปด้วยความนุ่มนวลเพื่อให้ลูกบอลไม่อยู่ห่างตัวมากนัก ผู้ที่มีความสามารถและมีความชำนาญในการเล่น มักจะใช้วิธีการเลี้ยงบอลได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ และไม่มีอะไรที่น่าประทับใจได้มากไปกว่า การที่ได้เห็นผู้เล่นเก่งๆ พาบอลฝ่าผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามไปได้อย่างสวยงาม การเลี้ยงบอลจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เล่นทุกคน ดังนั้น ทักษะการเลี้ยงบอลจึงควรได้รับการฝึกฝนและขัดเกลาอย่างสม่ำเสมอ

การยิงประตู (finishing) การยิงประตู นับเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดในการเล่นฟุตบอล ซึ่งผู้เล่นทุกคนต่างก็มุ่งหวังที่จะยิงประตูของฝ่ายตรงข้ามให้ได้มากที่สุด และการยิงประตูได้ภายใต้ความกดดันก็คือเครื่องหมายของนักเตะผู้ยิ่งใหญ่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วิทยา แสงงาม (2544, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการสอนมวยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยมีส่วนที่ต้องแก้ไขในเรื่องอัตราเวลาเรียนที่ต้องปรับให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

อัจฉรา เสาวเฉลิม (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 90 คนของโรงเรียนราชวินิตมัธยม กรุงเทพมหานครแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แล้วประเมินผลและทดสอบความรู้ทั้ง 5 ด้านคือ 1) ความรู้ 2) เจตคติ 3) ทักษะ 4) สมรรถภาพทางกาย

และ 5) คุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือด้านสังคมแนวคิดในการสร้างและพัฒนา รูปแบบการเรียน การสอนพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 คือ

(1) การสร้างความรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ความรู้ได้ มีการจัดการเรียน การสอนที่เอื้ออำนวยในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดกระทำและสร้างสรรค์ ด้วยตนเอง

(2) การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ซึ่งใช้ทฤษฎีประมวลการทางสมองในการประมวล ข้อมูลหรือทฤษฎีกระบวนการข่าวสาร

(3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และนำ กระบวนการกลุ่มมาใช้

(4) การเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ขั้นตอนและ กระบวนการควบคู่กันไปกับการฝึกทักษะและได้ข้อความรู้ที่สรุปได้รวมทั้งเจตคติด้วย

(5) การเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ มาสอดแทรกแบบ มีหัวข้อโดยมีผู้สอนเพียงคนเดียว

(6) การควบคุมกำกับตนเอง รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ด้วยการใช้สัญญา การเรียนการสอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

(7) แนวคิดเกี่ยวกับสมาธิ เป็นการฝึกสติด้วยการตั้งใจทำงาน ตั้งใจคิด ตั้งใจฝึก ปฏิบัติไม่พุดคุย รวบรวมความสนใจ จดจ่ออยู่ในสิ่งที่ทำและเป็นการรู้จักฝึกหัดควบคุมตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2544 ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นกำกับ ควบคุมตนเองด้วยสัญญาการเรียนการสอน 2) ขึ้นเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนด้วย กระบวนการมีส่วนร่วมในหน้าที่ที่รับผิดชอบและการอบอุ่นร่างกาย 3) ขึ้นการเรียนการสอนเน้น การสร้างความรู้ด้วยตนเอง 4) ขึ้นฝึกทักษะ 5) ขึ้นนำไปประยุกต์ใช้ 6) ขึ้นสมาธิ และ 7) ขึ้นสรุป และสุขปฏิบัติ โดยรูปแบบที่สร้างนี้มีประสิทธิภาพมากกว่ารูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษา ตามปกติ

วรรณชิตา โขติมนิพนธ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มี ผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับประถมศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อ พฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ปัจจัย 5 ด้านได้แก่ ปัจจัยด้าน ครอบครัวและเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้าน สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 1,200 ผลการวิจัยพบว่า

(1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกาย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนออกกำลังกาย ส่งเสริมให้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬา และส่งเสริมให้เรียนรู้ทักษะกีฬา ปัจจัยด้านโรงเรียน ได้แก่ การเรียนวิชาพลศึกษามีส่วนช่วยทำให้นักเรียนเล่นกีฬาเป็น และครูพลศึกษาสอนได้สนุกสนาน ปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่ นักเรียนชอบการออกกำลังกายและเล่นกีฬา นักเรียนชอบวิชาพลศึกษาและนักเรียนรู้สึกมีความสุขเมื่อได้ออกกำลังกาย ปัจจัยด้านสุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกายทำให้นักเรียนมีร่างกายแข็งแรง การออกกำลังกายทำให้นักเรียนมีร่างกายคล่องแคล่ว ว่องไว ปัจจัยด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สถานที่ออกกำลังกายมีแสงสว่างเพียงพอ บริเวณสถานที่ออกกำลังกายมีความปลอดภัยและสถานที่ออกกำลังกายมีขนาดเหมาะสมไม่แออัดจนเกินไป

(2) ปัจจัยด้านครอบครัวและเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านจิตวิทยาและปัจจัยด้านโรงเรียน สามารถรวมกันทำนายพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้

สิริรัตน์ ทวีตั้งตระกูล (2550, บทคัดย่อ) การสร้างแบบฝึกทักษะกีฬาวอลเลย์บอล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะกีฬาวอลเลย์บอล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 85.20 / 87.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80 / 80 นักเรียนมีทักษะพื้นฐานกีฬาวอลเลย์บอลและมีความรู้ความเข้าใจต่อแบบฝึกทักษะกีฬาวอลเลย์บอล หลังเรียน เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะกีฬาวอลเลย์บอลโดยรวมทุกคน มีค่าเฉลี่ย 4.56 อยู่ในระดับ “พึงพอใจมากที่สุด” ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 แสดงว่านักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันค่อนข้างสูง

โดยสรุป แบบฝึกทักษะกีฬาวอลเลย์บอลจำนวน 5 แบบฝึก ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้เป็นที่การสอนได้เป็นอย่างดี

ประสพโชค โชคเหมาะ (2551, บทคัดย่อ) การพัฒนาตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะของนักกีฬาฟุตบอลที่มีความสามารถพิเศษ ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะของนักกีฬาฟุตบอลที่มีความสามารถพิเศษมี 3 ด้าน คือ (1) คุณลักษณะด้านสรีรวิทยา 10 ตัวบ่งชี้ (2) คุณลักษณะด้านจิตวิทยา 5 ตัวบ่งชี้ และ (3) คุณลักษณะด้านทักษะกีฬาฟุตบอลของผู้เล่น 5 ตัวบ่งชี้ และของผู้รักษาประตู 2 ตัวบ่งชี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบทดสอบ ตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะของ

นักกีฬาฟุตบอลที่มีความสามารถพิเศษซึ่งประกอบไปด้วย 20 รายการทดสอบสำหรับ ผู้เล่น และ 18 รายการทดสอบสำหรับผู้รักษาประตู โดยมีความตรงตามเนื้อหา 0.76 สำหรับการทดสอบของผู้เล่น และ 0.77 สำหรับการทดสอบของผู้รักษาประตู มีความตรงตามโครงสร้างทฤษฎีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกรายการทดสอบ ยกเว้นการทดสอบคุณลักษณะด้านทักษะกีฬาฟุตบอลของผู้รักษาประตู มีความเที่ยงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกรายการทดสอบ และมีเกณฑ์ปกติแบบอิงกลุ่ม 2 เกณฑ์ คือเกณฑ์ปกติของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนทีมชาติไทยรุ่นอายุไม่เกิน 14 ปี และเกณฑ์ปกติของนักกีฬาฟุตบอลเยาวชนรุ่นอายุไม่เกิน 14 ปีที่ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ระดับความสามารถซึ่งเป็นผลรวมของคะแนนจากการทดสอบทั้ง 3 คุณลักษณะ โดยแบ่งระดับความสามารถออกเป็น 5 ระดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง ต่ำ และต่ำมากทั้งของผู้เล่น และของผู้รักษาประตู

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Vivian (1995, p. 2118-A) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและรูปแบบการคิดในเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลสุขภาพ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้ในการสอนกับท้องถิ่นที่มีลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหาและทักษะ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิด ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน

Butler (1995, Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกราฟิกที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก และนักการศึกษา เมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมด้วย

Lekkla (2006, Abstract) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของหลักสูตรวิชาพลศึกษาต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของหลักสูตร วิชาพลศึกษาต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงราย การศึกษามี 2 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นส่งให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 500 คน เกี่ยวกับพฤติกรรมการออกกำลังกายและปัญหาการออกกำลังกาย เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลกระทบจากหลักสูตรวิชาพลศึกษาและการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างกับนักเรียนที่กระฉับกระเฉงและไม่กระฉับกระเฉง กลุ่มละ 30

คน ซึ่งเลือกจากกลุ่มตอบแบบสอบถามในขั้นตอนแรกและสัมภาษณ์ครูพลศึกษา 10 คน และผู้บริหารโรงเรียน 5 คน เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของการสอนพลศึกษาและการเรียนรู้จากการใช้หลักสูตรวิชาพลศึกษาใหม่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดวิชาพลศึกษาในโรงเรียนมีคุณค่าต่อชีวิต นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่ามีความพึงพอใจต่อการออกกำลังกายและเชื่อว่าการออกกำลังกายมีประโยชน์ต่อร่างกายและสุขภาพ และผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่กระฉับกระเฉงและไม่กระฉับกระเฉง เห็นด้วยกับกิจกรรมกีฬาที่ได้เรียนจากชั้นเรียนสามารถทำให้เกิดความรู้ และการมีความสุขที่ดีในชีวิตประจำวันหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว และพบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความรู้ของนักเรียนในเรื่องหลักการออกกำลังกาย เช่น การอบอุ่นร่างกาย การผ่อนคลาย ความนาน และความถี่ของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนมี 3 ปัจจัย ปัจจัยแรก คือ ความสนใจและแรงจูงใจของนักเรียนต่อการออกกำลังกาย นักเรียนส่วนใหญ่ออกกำลังกายเพื่อความสนุกสนาน การมีเพื่อน และเป็นสิ่งดีต่อสุขภาพของตนเอง ปัจจัยที่สอง เนื้อหาของหลักสูตรวิชาพลศึกษาที่จัดในชั้นเรียนพลศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายนักเรียนที่กระฉับกระเฉงส่วนใหญ่ชอบเล่นกีฬาเป็นอันดับแรก ส่วนนักเรียนที่ไม่กระฉับกระเฉงชอบกิจกรรมนั้นหนักหนาการมากแต่ชอบกีฬามาเป็นอันดับสุดท้าย ปัจจัยที่สาม ปัญหาและอุปสรรคในการออกกำลังกายซึ่งมีไม่มากนักโดยทั่วไป ได้แก่ ทักษะกีฬาไม่ดี และต้องช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน ส่วนรายวิชาที่นักเรียนไม่ชอบเรียนมากที่สุดคือ วิชากรีฑาเพราะอากาศร้อนมาก เหนื่อย นาน เบื่อ เกมท่าการตัดสินผลการเรียนสูงมาก และวิชากระบี่กระบองเพราะทักษะกีฬายากเกินไปและไม่ได้นำทักษะกีฬานี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน